

LETRA DREJTUAR HEBRENJVE

komentar

Agim Rama

Rruga e Paqes

2020

Hyrje

Megjithëse shumica e teologëve bashkëkohorë nuk e pranojnë autorësinë e Palit, dëshmia e Klementit prej Aleksandrisë (155-220) nuk mund të menjanohet lehtësisht. Ai pohon se në fillim Pali e shkroi këtë letër në hebraisht për një rreth lexuesish eksklusivisht çifut, por më pas e përktheu në greqisht të shkëlqyeshëm Luka, në dobi të një rrethi më të gjerë lexuesish. Rendi i parë i librave të DhV që mbahet te kisha ortodokse gjithashtu dëshmon për autorësinë e Palit.

Kjo letër përmban një shpjegim për mësimin e kryepiftërisë së Krishtit që ka dy aspekte. Së pari ka flijimin e vetë Krishtit që i tejkalon të gjitha flijimet e mëparshme, dhe së dyti ka shërbimin e tanishëm të tij të ndërmjetësimit për besimtarët, i cili duhet kuptuar si ndërmjetësim pasiv (Krishti është flijim pajtues për mëkatet tona dhe ai është advokati ynë mbrojtës. Pjesa e fundit të letrës i pasqyron besimtarët si piftër që shërbejnë nën komandën e Mesisë, kryepiftit: ata kushtojnë flijime shpirtërore duke adhuruar Perëndinë dhe duke dëshmuar për të.

Këto tema zhvillohen si vijon:

a) Epërsia e Jezusit, Mesisë, mbi engjejt (1-2), pastaj mbi Moisiun ndërmjetësin e besëlidhjes së mëparshme (3)

b) Epërsia e piftërisë së Mesisë (ajo e Melkizedekut) mbi atë të kryepiftit çifut (5-7) si dhe mbi piftërinë sipas rendit të Aharonit.

c) Epërsia e shenjtërores qiellore (në të cilën ka hyrë Krishti i cili na përfaqëson) mbi atë tokësore (tempullin në Jerusalem)

d) Epërsia e flijimit të njëhershëm mbi flijimet e përsëritura nën sistemin e DhV (10).

Në DhR kemi një besëlidhje më të mirë (më të efektshme) si dhe një ndërmjetës më të mirë – gjithçka na siguron një marrëdhëni të përsosur me Perëndinë (përsosuri) dhe na siguron një vend në qiell (në Jerusalem qiellor).

Letra drejtuar hebrenjve përmban gjithashtu disa fragmente për paralajmërim, të cilat siç duket mësojnë se besimtari mund

ta humbasë shpëtimin e tij. Fragmenti i parë ndodhet në kap. 6,1-12. Kurse individi për të cilin është çështje siç duket është besimtar, mungesa e frytit e tradhton si besimtar vetëm me emër. Ndryshe ky fragment mund t'i referohet kombit çifut i cili nuk e ka pranuar ungjillin madje edhe pse ishte dëshmitar për shërbimin e mrekulleshëm të Mesisë midis tyre. Në fragmentin e dytë të 10,26-30, paralajmërohen çifutët përgjithësisht. Te rr. 26 shprehja «vazhdon të mëkatojë», do të thotë të vazhdojë të refuzojë ungjillin. Megjithatë në qoftë se bëhet fjalë për apostazi, ai që bën apostazi (heq dorë nga feja) kështu tregon se qysh nga fillimi s'ishte besimtar i vërtetë.

Thelbi i mesazhit të letrës është nxitje për t'u qëndruar besnik në fe e jo të heqë dorë për t'u kthyer në fushën e judaizmit. Meqë vetë Mesia (e jo ndonjë profet) ka ardhur dhe i ka plotësuar kushtimet dhe profecitë e DhV, dhe ka inauguruar një besëlidhje të re dhe më të mirë, rrëzikohet aq më shumë në rast mosbesimi. Apostazia sjell katastrofë. Në kap. 11 autori jep një listë heronjsh të fesë – listë e atyre që zinin Perëndinë për fjalë dhe vepruan, por nuk hoqën dorë, por qëndruan besnikë deri në fund, megjithëse kjo i çonin në tëhuajtje, izolim, madje edhe në vdekje.

Ndryshe nga shkrimet e tjera të Palit ku nxitja dhe sfida vijnë në fund të letrës, në letrën drejtuar hebrenjve, kjo vjen në fund të çdo seksioni. Kjo do të jetë për shkak të ngulmimit të nxitjeve të autorit.

KOMENTAR

1, 1-4 **Parathënie, Fjala e fundit e Zotit**

Ne jetojmë në një botë ku shumë njerëz dyshojnë se Zoti mund të njihet dhe ku ka shumë filozofi dhe pikëpamje fetare në kundërshtim me krishterimin. Edhe në mesin e të krishterëve që thonë, ndonjëherë ka pretendime për zbulues të mëtejshme që kundërshtojnë ose pretendojnë të shkojnë përtej Shkrimit. Sidoqoftë, Hebrejtë na lënë pa dyshim në faktin se Zoti foli me vendosmëri për Izraelin përmes profetëve dhe se ai ka zbuluar plotësisht dhe përfundimisht karakterin dhe vullnetin e tij nga Biri i tij (1-2). Zbuluesi e DhV erdhi në shumë raste përgjatë historisë së Izraelit dhe në mënyra të ndryshme si ëndrrat, vizionet dhe mesazhet engjëjlore. Por zbuluesi përfundimtar ka ardhur në këto ditë të fundit të historisë njerëzore, përmes Jezu Krishtit. Autori do të vazhdojë të sugjerojë që DhV ishte një përgatitje për themelin e kësaj zbuluesi përfundimtar (p.sh. 8, 5; 10, 1). Në të vërtetë, Zoti vazhdon t' u flasë me anë të Shkrimeve të DhV për të krishterët në një gamë të tërë rrethanash (psh. 3, 7-11; 12, 5-6). Sidoqoftë, për të theksuar përfundimin e zbuluesit përmes Jezu Krishtit, autori tregon për madhësinë e tij tejkaluese si Biri i Perëndisë.

v. 2. *Prandaj Perëndia e emëroi sundimtar e ardhshëm të mbarë botës.* f.fj. të cilin e bëri trashëgimtar e të gjitha sendeve. shih. Ps 2, 7-8: Ju njoh me atë që dekretoi Zoti. Ai më tha: «Ti je Biri im, sot të kam emëruar (mbret). Kërkoji prej meje të gjitha kombet. Unë t' i dhuroj. Po të jap ty për pronë mbarë botën.

Si ai që ishte me Perëndinë që nga fillimi, ai ishte ai përmes të cilit Zoti e bëri universin (gr. *aionias*, 'epoka' ose 'botët', përdoret në mënyrë të ngjashme për të gjithë universin e hapësirës dhe kohës në 11, 3). Për më tepër, Biri është emëruar të zotërojë dhe të sundojë mbi gjithçka që ai ishte fillimisht ndërmjetës për të bërë, ai është trashëgimtari i të gjitha gjërave (2, krhs. Ps. 2, 7-8). Megjithatë shumë e mohojnë autoritetin e tij dhe vazhdojnë ta refuzojnë atë, ai përfundimisht duhet të triumfojë.

Lavdia e Zotit dhe përfaqësimi i saktë i kësaj qenie, Biri zbulon në personin e tij, jo thjesht me fjalët e tij, atë që është me të vërtetë si Zoti (3). Ai vazhdon të mbështesë krijimin dhe rendit ngjarjet e historisë me të njëjtën fjalë të fuqishme që solli gjithçka në radhë të parë (3).

Meqenëse objekti i shpalljes hyjnore ka qenë gjithmonë miqësi midis Zotit dhe qenieve njerëzore, Letra drejtuar Hebrejve shpejt e sqaron se roli i Birit ishte të sigurojë pastrimin për mëkatet (3). Kjo parashikon argumentin e 2, 14-18 dhe pasazheve të mëvonshme, të cilat flasin për nevojën që Biri të ndahet plotësisht në njerëzimin tonë, të vuajë dhe të vdesë, në mënyrë që ai të përmbushë rolin e lartë në bërjen e shlyerjes për mëkatet tona. Me fjalë të tjera, fjala e fundit e Zotit për ne nuk është thjesht zbulimi i përsosur i karakterit të tij në Jezu Krishtin, por edhe vepra e tij shpëtuese, duke bërë të mundur që ne të gëzojmë gjithçka që premtohet nga Zoti për njerëzit e tij në këto ditë të fundit.

Vazhdimi i veprës së tij shlyese ishte ulja e tij në të djathtën e Madhështisë në qiell (krhs. Ps. 110, 1). Aq e rëndësishme është mbizotërimi qiellor i Birit të Perëndisë, sa Letra drejtuar Hebrejve këtu nuk përmend ringjalljen dhe ngjitjen që e bënë të mundur. Përkundrazi, pasi prezantimi afrohet, autori tregon se ai është gati të nxjerrë implikimet e këtij mburrje. Ai do të vendosë epërsinë absolute të Birit mbi engjëjt, ato qenie të mbinatyrshme që mendohet nga Izraeli të jenë më të afërta me Zotin (4).

1, 5 – 2,18 **Biri dhe engjëjt**

Do të ndihmonte të lexoni në të gjithë këtë pjesë të Letrës drejtuar Hebrejve, për të parë se si copat përshtaten së bashku, përpara se të përqendrohemi në detaje. Ata të cilëve u është dërguar letra me sa duket kishin ndonjë vëshitësi për të zgjidhur marrëdhëniet midis Krishtit dhe engjëjve, por nuk ka asnjë mënyrë për të qenë të sigurt për natyrën e saktë të problemit të tyre. Nga 2, 5-9, do të duket se bërja e Birit – pak më e ulët se engjëjt, në kohën e lindjes së tij, kishte nevojë për një justifikim. Si mund të ishte më i madh se engjëjt dhe të ndahej plotësisht në njerëzimin tonë? Pse duhet të vuajë dhe të vdesë ai më i madh se engjëjt, siç shpallet ungjilli i krishterë? Natyra dhe qëllimi i asaj që quhet ‘trupëzim’ vazhdon të jetë një çështje shumë e debatuar në kohën tonë dhe Letra drejtuar Hebrejve ofron një pasqyrë dalluese mbi këtë temë në këtë pikë.

Nga 2, 1-4 duket se lexuesit fillestarë kishin besimin popullor hebre se engjëjt ishin të përfshirë në dhënien e ligjit të Zotit për Moisiun (krhs.

Veprat 7,53; Gal. 3,19). Ata duhej të siguroheshin për statusin dhe karakterin superior të atij që ishte agjent i shpalljes së re. Në të njëjtën mënyrë, shumë njerëz sot duhet të binden se Jezui Krishti është më shumë sesa një profet ose një lajmëtar engjëllor. Asnjë zbulues më e madhe e Zotit nuk është dhënë ose nuk mund! të pritët. Prandaj rreziku i mosrespektimit të mesazhit të shpëtimit që ka ardhur prej tij.

Tek 2, 5-18 na tregohet se puna tokësore e Birit ishte të arrijë shpëtimin nga mëkati dhe pasojat e tij, duke u dhënë mundësi besimtarëve të ndajnë lavdinë dhe nderin e tij në ‘botën që do të vijë’. Theksohet madhështia e nevojës sonë dhe hiri i jashtëzakonshëm i Zotit për plotësimin e asaj nevoje. Ideja e sundimit qiellor të Krishtit vjen përsëri në ballë, për të na siguruar që gjithçka do të vendoset përfundimisht ‘nën këmbët e tij’ (2, 8) dhe se, megjithë pengesat, dishepujt e vërtetë do të mbretërojnë me të. 1, 5-14 superioriteti i Birit ndaj engjëjve. Tekstet shkrimore të shkrimeve të shenjta të cituara në këtë pjesë kanë efektin e përforcimit dhe të shpjegimit të disa temave të rëndësishme të ngritura tashmë në hyrje (1-4). Në veçanti, referenca për ngjitjen qiellore të Birit (3) natyrisht çon në një shpjegim të pozitës së tij në lidhje me botën e engjëjve. Ps. 110, 1 jep kornizën në të cilën do të kuptohen këto tekste të ndryshme të DhV. Aludohet në v 3 (ai u ul në të djathtën e Madhështisë në qiell) dhe citohet i plotë në v 13. Kështu, tema e krishterimit dhe sundimit qiellor të Krishtit është fokusi i kësaj pjese. Jezusi përdori Ps. 110, 1 për të treguar statusin e lartësuar, qiellor të Mesisë ose Krishtit në pritje të DhV (p.sh. Mk, 12, 35-37; 14, 61-62), dhe atëherë u përdor rregullisht nga të krishterët e hershëm për të bërë pretendime të tilla në lidhje me Jezusin e ringjallur (p.sh. 10, 12-14; Veprat 2, 34-36; 1 Kor. 15,25).

Ekzistojnë aluzione të mëtejshme për këtë tekst kyç në 8, 1 dhe 12, 2.

5 Perëndia kurrë nuk i tha ndonjë engjëlli: *Ti je Biri im, sot të emërova (Mesi).*

fjff: të linda. Ky formulim është përdorur gjatë kurorëzimit të mbretit në Dhiatën e vjetër, dhe shënon ardhjen e tij në fuqi. Këtu nënkuptohet që Mesia është hyjnor. Jezusi e filloi misionin e tij (për të cilin ishte paracaktuar qysh nga përjetësia) të Shërbëtorit Pësimtar në kohën e pagëzimit të tij, kurse mbretërimin e tij mesianik menjëherë pas ngritjes së tij në qiell.

Ps. 2, 7 citohet sepse është një profeci e zbatueshme për Mesinë si Biri i Davidit dhe Biri i Perëndisë. Baza teologjike e këtij pretendimi të jashtëzakonshëm është premtimi special i Zotit për Davidin dhe dinastinë e tij në 2 Sa. 7,14, i cili citohet gjithashtu. Kur bijtë e Davidit u ngritën në skenë si përfaqësues tokësorë të Perëndisë në Jeruzalem, ata gëzuan një marrëdhënie të veçantë miqësie me Perëndinë. Jezusi është ai që i plotëson përfundimisht këto shkrime, sepse ai është Biri i përjetshëm i Zotit (si në 1, 2-3), ringjallja dhe ngjitja e të cilit e rikthyen atë në vendin e të gjitha autoriteteve dhe fuqive në univers, në të drejtën e Atit dorë ‘(krhs. përdorimi i Ps. 2, 7 te Veprat 13,33).

6 Asnjë premtim i tillë nuk u bë kurrë për engjëjt. Detyra e tyre ka qenë gjithmonë të adhurojnë Perëndinë (krhs. Dt. 32,43; Ps. 96, 7). Si pasojë, ata duhet të adhurojnë Birin që ulet në të djathtën e tij. Duke u ndarë plotësisht në njerëzimin tonë, ai u bë për pak kohë ‘më i ulët se engjëjt’, por tani është ‘kurorëzuar me lavdi dhe nder’ (2, 9). Futja e të parëlindurit të Zotit në botë (gr. *oikoumene*), si në 2, 5) është marrë më së miri në kontekst si referencë për hyrjen e Krishtit në atë që për ne është akoma – bota që do të vijë “(2, 5). Kjo ndodhi kur ai u ngjit në fushën e qiellit.

7-9 Teksti grek i Ps. 104, 4 lë të kuptohet që engjëjt u krijuan për të kryer urdhrat e Zotit me shpejtësinë e mendjeve dhe forcën e zjarrit. Ata janë pjesë e rendit të krijuar dhe duhet t’i jenë nënshtruar Birit, sepse ai ndan me Atin në rregullin hyjnor (fronin) që do të zgjasë përgjithmonë dhe përgjithmonë. Ps. 45, 6-7, i cili feston një martesë mbretërore, përdoret duke iu referuar Krishtit, mbretit të Izraelit, i cili plotëson në mënyrë të shkëlqyeshme idealin e ndarjes në drejtësinë dhe gëzimin e mbretërisë së përjetshme të Perëndisë.

10-12 Përjetësia e Krishtit dhe sundimi i tij theksohen përsëri në Ps. 102, 25-27. Kjo është në kundërshtim me krijimin e shkatërrueshëm që ai themeloi dhe një ditë do të rrokulliset si një mantel. Letra merr tekstin grek të të dy këtyre psalmeve për të nënkuptuar se Ati i drejtohet Birit të tij si Zot. Ps. 110, 1 mund ta ketë frymëzuar këtë interpretim, pasi Zoti atje i drejtohet dikujt tjetër si Zoti im ’ dhe e fton atë të ulet në të djathtën e tij.

13-14 Duke u kthyer tek teksti që duket se ka qenë pikënisja e reflektimeve të tij, autori përdor Ps. 110, 1 për të insistuar që engjëjt të

mos ushtrojnë autoritetin dhe rregullin e Birit. Si frymë shërbimi, ato kanë për qëllim të shërbejnë qëllimet e tij dhe të ekzekutojnë urdhrat e tij. Në të vërtetë, ata i shërbejnë Perëndisë duke u shërbyer atyre që do të trashëgojnë shpëtimin. Engjëjt janë më të lartë se sa ne në rendin e krijimit (Ps. 8, 4-6), por ato janë të detyruar të na ndihmojnë në mënyra përtej të kuptuarit tonë, në mënyrë që të arrijmë në trashëgiminë tonë qiellore (krhs. 13, 2).

2, 1-4 Një thirrje për t'u mbajtur shpejt te Biri dhe mesazhi i tij

Ky paragraf nxjerr direkt pasojat praktike të kapitullit të kaluar. Është e para nga disa pasazhe paralajmëruese, duke zbuluar shqetësimin e autorit për situatën e të paktën disa prej lexuesve të tij. Pozitivisht, inkurajimi është t'i kushtoni vëmendje më të kujdesshme ... asaj që kam dëgjuar (1). Në mënyrë negative, paralajmërimi nuk është që të largohet, si njerëzit në një varkë që ka humbur ankesat e saj dhe po shkon me shpejtësi drejt një ujëvare. Se si largohen njerëzit nga Krishti, mbetet për t'u shqyrtuar në kapitujt e mëvonshëm. Këtu çështja është thjesht të theksohet se zhvendosja ka pasoja katastrofike.

Mesazhi që Latrën drejtuar Hebrejntë kanë në mendje është ungjilli i shpëtimit që u njoftua për herë të parë nga Zoti (d.m.th. Jezusi) dhe u konfirmua nga ata që e dëgjuan (3). Autori dhe lexuesit e tij nuk ishin pjesë e gjeneratës së parë të të krishterëve, por ata me siguri morën ungjillin nga ata që ishin. Kur mesazhi u ishte dhënë atyre nga ata që e kishin marrë atë nga Jezusi, Zoti dëshmoi për origjinën e tij të mbinatyrshme me shenja, mrekulli dhe mrekulli të ndryshme, dhe dhurata të Shpirtit të Shenjtë të shpërndara sipas dëshirës së tij (4).

Ungjilli ka një rëndësi më të madhe se mesazhi që flasin engjëjt për Izraelin në Mt Sinai. Është mesazhi i dhënë nga vetë Biri i Perëndisë, në lidhje me shpëtimin e përjetshëm dhe mënyrën e arritjes së tij. Nëse çdo shkelje dhe mosbindje ka marrë ndëshkimin e saj të drejtë nën kushtet e asaj shpalljeje të hershme, si mund të ketë ndonjë shpëtim për ata që injorojnë ose lënë pas dore termat e shpalljes përfundimtare të Zotit (2-3)? Gjykimi me të cilin përballen ata që i kthejnë shpinën Krishtit duhet të jetë më i madh se çdo ndëshkim i përjetuar nga Izraeli në kohën e DhV. Autori thotë më shumë për këtë në 10, 26-31.

2, 5-18 **Poshtërimi dhe ekzaltimi i Birit**

Pasi tregoi se mesazhi i Birit ka të bëjë me shpëtimin, autori vazhdon në këtë pjesë për të shpjeguar se si u realizua ai shpëtim dhe çfarë do të thotë për ne. Tema e mbretërimit të Krishtit dhe sundimit qiellor është rifilluar dhe ne jemi treguar pse Biri duhej të bëhej për një kohë pak më të ulët se engjëjt para se të kurorëzohej ... me lavdi dhe nder. Ps. 8, 4-6 është teksti kryesor, me tre citate të tjera në DhV që përdoren në një mënyrë mbështetëse (krhs. 2, 12-13). Jezusi është njeriu që përmbushi 'Ps. 8, duke vuajtur vdekjen dhe duke u lartësuar në të djathtën e Zotit. Letra pastaj hulumton implikimet e kësaj 'përsosjeje' të Krishtit për ne (2, 10-16). Biri duhej ta ndante njerëzimin tonë, të vuante dhe të vdiste, në mënyrë që të mund të bënim pjesë në lavdinë e tij. Në 2, 17-18 ky mësim shprehet përsëri në lidhje me thirrjen e Birit për të qenë një kryeprift i mëshirshëm dhe besnik.

5 Bota që do të vijë, kujton shpresën e Izraelit për një 'epokë të lavdishme' që do të vijë, duke përfshirë rinovimin e krijimit ose krijimin e 'qiejve të rinj dhe një tokë të re' (psh. Is. 65, 17-25), nganjëherë e lidhur posaçërisht me vepra e Mesisë (p.sh. Is 11, 1-9). Diku tjetër, Letra flet për 'prehjen' e premtuar të Zotit (4, 1-11), shpresën për një vend qiellor '(11,16), ose 'qytetin që do të vijë' (13,14). Këto imazhe të ndryshme përdoren për të përshkruar rendin e ri botëror, i cili do t'i nënshtrohet Birit të Perëndisë, jo engjëjve (krhs. 1,13). Sidoqoftë, Letra nënkupton se epoka e ardhshme në të vërtetë është ngritur nga ngulitja e Krishtit në të djathtën e Perëndisë. Përfitimet e tij janë duke u provuar paraprakisht nga besimtarët (p.sh. 2, 4; 6, 4-6; 12, 22-24), pasi ata presin kthimin e Jezusit për t'i sjellë ata në shijimin e plotë të shpëtimit që ai tashmë ka fituar për hir të tyre (p.sh. 9,28; 10, 36-39).

6-8 Ps. 8, 4-6 citohet të shpjegojë se si Biri siguroi sundimin e tij Mesianik. Në kontekstin e tyre origjinal, këto vargje festojnë pozicionin e lartësuar të qenieve njerëzore në krijimin e Zotit. Sidoqoftë, psalmisti flet në terma idealë, pasi mëkati, vdekja dhe djalli na pengojnë të ushtrijmë sundim në këtë botë siç e kishte dashur Zoti (krhs. Zan. 1, 26-31 dhe 3, 14-19). Sundim i plotë i është premtuar Mesisë në Ps. 110, 1 dhe Hebrenjtë e marrin atë tekst si të dhënë për kuptimin dhe zbatimin përfundimtar të Ps. 8, 4-6. Roli i Birit është të përmbushë fatin e racës

njerëzore. Megjithatë, për momentin ne nuk shohim gjithçka t'i nënshtrohet atij. Si mund të jemi të sigurt se bota që do të vijë do t'i nënshtrohet atij?

9 Autori e bën pak më të ulët se engjëjt, si referencë për poshtërimin e Birit të Perëndisë, me përvojë kur erdhi të ndahej plotësisht në njerëzimin tonë (krhs. 2, 14-18). Vini re prezantimin e emrit njerëzor Jezus në këtë pikë të argumentit. Kurorëzuar me lavdi dhe nder i referohet ekzaltimit qiellor që përjetoi sepse pësoi vdekje. Ngjitja e Mesisë së kryqëzuar në dorën e djathtë të Zotit është siguria se Zoti përfundimisht do të vendosë gjithçka nën këmbët e tij. Vdekja ishte shtegu për një lavdi të tillë për të, por, me anë të hirit të Zotit, ai është gjithashtu mjeti i shpëtimit për ne. Vargjet e mëposhtme vazhdojnë të shpjegojnë se çfarë ka për qëllim që ai të shijojë vdekjen [përvojë] për të gjithë.

10 Plani i Zotit për njerëzimin u përmbush përmes një njeriu, Jezu Krishti (krhs. Rom. 5, 12-21). Ishte jashtëzakonisht e përshtatshme për Perëndinë, si ai që krijoi gjithçka për qëllimet e veta, për të sjellë shumë bij në lavdi në këtë mënyrë.

Jezusi është kreu i një shoqërie të madhe njerëzish, i vendosur të ndante në nderin dhe lavdinë e tij. Ata janë përcaktuar në mënyrë të ndryshme në këtë fragment si djem (10), vëllezër (11-12), fëmijë (13) dhe pasardhës të Abrahamit (16). Jezusi është autori (gr. *arkegon*, si në 12, 2) të shpëtimit të tyre, ose mbase më saktë – pionieri i shpëtimit të tyre. Ai me siguri arriti diçka unike në emër të të tjerëve (9) dhe me të drejtë quhet “burimi i shpëtimit të përjetshëm” në 5, 9. Por autori gjithashtu dëshiron të theksojë se Jezusi është në disa aspekte udhëheqësi që veprroi si xhaketë gjurmësh, duke hapur rrugën që të tjerët të ndiqen (krhs. 6,20; 12, 1-3). Tre herë na është thënë se ai ishte bërë i përsosur (gr. *teleiosai*, krhs. 5, 9; 7,28). Nuk ka kuptim në të cilin ai ishte moralisht i papërsosur, por nga vuajtja dhe tundimi i tij, vdekja e tij dhe lartësimi qiellor, ai ishte “i kualifikuar” ose, i bërë plotësisht i përshtatshëm “si shpëtimtar i popullit të tij. “Implikimet e këtij mësimi të thellë do të bëhen më të qarta ndërsa argumenti përparon.

11-13 Si shpëtimtar i ‘përsosur’, Jezusi i bën njerëzit të shenjtë ose ‘shenjtëron’ një popull para Zotit (krhs. 10,10. 14. 29; 13,12). Letra përdor tre tekste DhV për të treguar se si ndodh kjo. Ps. 22,22 flet për

shpalljen e shpëtimit të Zotit nga dikush që kishte përjetuar vuajtje dhe refuzim të tmerrshëm. Këto fjalë vlejné jashtëzakonisht për Jezusin si Zotin e ringjallur dhe të ngjitur, duke shpallur fitoren e arritur me vdekjen e tij. Duke vepruar kështu, ai mbledh rreth tij dhe mbështet kongregacionin ose kishën e vëllezërve dhe motrave të tij shpirtërore (12). Letra drejtuar Hebrenjve. 8, 16-18 flet për Isainë dhe dishepujt e tij të bashkuar me besimin e tyre te Zoti, duke u bërë kështu shenja dhe simbole për Izraelin jobesimtar. Hebrenjtë marrin një fjali nga Is. 8,17 (Unë do të kem besimin tim tek ai) si tregues i besimit besnik të Jezusit ndaj Atit në kryerjen e shërbimit të tij tokësor (13). Letra drejtuar Hebrenjve. 8,18 atëherë përdoret për të identifikuar kishën si fëmijë që i janë dhënë Jezusit nga Jezusi nga Zoti. Këmbëngulja e tij në besim, madje deri në vdekje, bën të mundur që ata të kenë besim. Besimi lidh familjen e Krishtit së bashku.

14-16 Për të arritur shpëtimin e fëmijëve të tij dhe për t' i tërhequr ata drejt vetes si bashkësi besimi, Biri duhej të merrte pjesë plotësisht në njerëzimin e tyre (lit. Gjak dhe mish). Qëllimi i këtij 'trupëzimi' (duke u bërë njeri) ishte që ai të vdiste dhe me vdekjen e tij mund ta shkatërronte atë që mban fuqinë e vdekjes – domethënë djallin. Kjo kujton mësimin e Zan. 3 për rolin e Satanit në rebelimin e njerëzimit kundër Zotit dhe imponimin e vdekjes si ndëshkim hyjnor për mëkatin. Letra drejtuar Hebrenjve tregon se djalli vazhdon t' i mbajë njerëzit në skllavëri për shkak të frikës së tyre për vdekje (15). Ne mund të çlirohemi vetëm nga fuqia e Satanit dhe të lirohemi t' i shërbejmë Perëndisë me anë të faljes ose pastrimit të bërë i mundur nga vdekja e Jezusit (krhs. 9, 14-15, 27-28; 10, 19-22). Ai heq kërcënimin e gjykimit dhe dënimit për ata që besojnë në të dhe jep sigurinë e jetës së përjetshme në botën që do të vijë. Autori sjell krahasimin e tij të gjerë midis Krishtit dhe engjëjve në fund, kur thotë se me siguri nuk janë engjëjt që ai i ndihmon, por pasardhësit e Abrahamit (16). Kjo shprehje e fundit nuk i referohet njerëzimit në përgjithësi, as Izraelit kombëtar në veçanti, por të gjithë atyre që 'kanë ikur për të kapur shpresën e ofruar për ne' në Jezusin, të cilët janë 'trashëgimtarët e asaj që iu premtua' Abrahamit (6, 17-18).

17-18 Titulli i kryepriftit i është dhënë Jezusit për herë të parë, pasi autori njofton temën e ndarjes tjetër madhore të veprës së tij (3, 1 – 5,10). Kjo përmendje e parë e priftërisë së lartë të Jezusit lidhet shumë

ngushtë me mësimet që ai duhej të bëhej si vëllezërit e tij në çdo mënyrë (17). Vetëm sepse ai e ndau natyrën tonë, kishte përvojë të dobët njerëzore dhe vuajti kur u tundua, a është në gjendje të sigurojë ndihmën e duhur për ata që janë në tundim (18). Sidoqoftë, kulmi i luftës së tij tokësore ishte vdekja e tij, me anë të së cilës ai ishte në gjendje të bënte shlyerjen për mëkatet e njerëzve (17). Kjo shprehje është tregimi i parë që Jezusi përmbushi rolin e kryepriut në Ditën e Pajtimit vjetore (krhs. Lev. 16), duke kushtuar një sakrificë për të pastruar popullin e tij nga ndyrësia e mëkatit dhe të plaçkiste zemërimin e Zotit (krhs. 7,27; 9, 11-12, 24-26; 10, 1-14).

3, 1 – 5,10 **Jezusi si kryepriut i mëshirshëm dhe besnik**

Në këtë segment kryesor të argumentit, temat e ngritura në 2, 17-18 janë shpjeguar dhe zbatuar për situatën e lexuesve të parë. Fokusi është së pari tek besnikëria e Jezusit si ‘apostulli dhe kryepriut që ne rrëfejmë’ (3, 1-6). Kjo zhvillohet duke e kundërshtuar Jezusin me Moisiun, i cili ishte figura kryesore në themelimin e Izraelit si ‘shtëpi’ e Zotit (shtëpiake ose familjare) në kohën e Daljes nga Egjipti. Argumenti i autorit do të kishte një pikë të veçantë për të krishterët hebrenj të tunduar të tërhiqeshin përsëri në judaizëm, ku Moisiu dhe zbuluesi që ai solli në Izrael u mbajtën në një konsideratë të tillë të lartë. Por pasazhi ka një aplikim më të gjerë për shkak të gjërave pozitive që janë thënë për Jezusin.

Paralajmërimi që vijon (3, 7 – 4,13) tërheq vëmendjen ndaj mosbesimit dhe rebelimit të izraelitëve që lanë Egjiptin nën Moisiun dhe nuk arritën të hynin në tokën e premtuar. Të krishterët janë gjithashtu në një udhëtim drejt një trashëgimie ose ‘pushimi’ të siguruar nga Zoti. Prandaj, autori i nxit lexuesit e tij të vazhdojnë me besim,, në mënyrë që askush të mos bjerë ’ duke ndjekur shembullin e detyruar të na ndihmojnë në mënyra përtej të kuptuarit tonë, në mënyrë që të arrijmë në trashëgiminë tonë qiellore (krhs. 13, 2).

2, 1-4 **Një thirrje për t’u mbajtur shpejt te Biri dhe mesazhi i tij**

Ky paragraf nxjerr direkt pasojat praktike të kapitullit të kaluar. Është e para nga disa pasazhe paralajmëruese, duke zbuluar shqetësimin e autorit për situatën e të paktën disa prej lexuesve të tij. Pozitivisht,

inkurajimi është t'i kushtoni vëmendje më të kujdesshme ... asaj që kemi dëgjuar (1). Në mënyrë negative, paralajmërimi nuk është që të largohet, si njerëzit në një varkë që ka humbur ankesat e saj dhe po shkon me shpejtësi drejt një ujëvare. Se si largohen njerëzit nga Krishti, mbetet për t'u eksploruar në kapitujt e mëvonshëm. Këtu çështja është thjesht të theksohet se zhvendosja ka pasoja katastrofike.

Mesazhi që Letra drejtuar Hebrenjve ka në mendje është ungjilli i shpëtimit që u njoftua për herë të parë nga Zoti (d.m.th. Jezusi) dhe u konfirmua nga ata që e dëgjuan (3). Autori dhe lexuesit e tij nuk ishin pjesë e gjeneratës së parë të të krishterëve, por ata me siguri morën ungjillin nga ata që ishin. Kur mesazhi u ishte dhënë atyre nga ata që e kishin marrë atë nga Jezusi, Zoti dëshmoi për prejardhjen e tij të mbinatyrshme me shenja, mrekulli dhe mrekulli të ndryshme, dhe dhurata të Shpirtit të Shenjtë të ndara sipas dëshirës së tij (4).

Ungjilli ka një rëndësi më të madhe se mesazhi që flasin engjëjt për Izraelin në Mt Sinai. Është mesazhi i dhënë nga vetë Biri i Perëndisë, në lidhje me shpëtimin e përjetshëm dhe mënyrën e arritjes së tij. Nëse çdo shkelje dhe mosbindje ka marrë ndëshkimin e saj të drejtë nën kushtet e asaj shpalljeje të hershme, si mund të ketë ndonjë shpëtim për ata që injorojnë ose lënë pas dore termat e shpalljes përfundimtare të Zotit (2-3)? Gjykimi me të cilin përballen ata që i kthejnë shpinën Krishtit duhet të jetë më i madh se çdo ndëshkim i përjetuar nga Izraeli në kohën e DhV. Autori thotë më shumë për këtë në 10, 26-31.

2, 5-18 **Poshtërimi dhe triumfi i Birit**

Pasi tregoi se mesazhi i Birit ka të bëjë me shpëtimin, autori vazhdon në këtë pjesë për të shpjeguar se si u realizua ai shpëtim dhe çfarë do të thotë për ne. Tema e mbretërimit të Krishtit dhe sundimit qiellor është rifilluar dhe ne jemi treguar pse Biri duhej të bëhej për një kohë pak më të ulët se engjëjt para se të kurorëzohej ... me lavdi dhe nder. Ps. 8, 4-6 është teksti kryesor, me tre citate të tjera nga DhV që përdoren në një mënyrë mbështetëse (krhs. 2, 12-13). Jezusi është njeriu që përmbush 'Ps. 8, duke vuajtur vdekjen dhe duke u lartësuar nga dora e djathtë e Zotit. Letra drejtuar Hebrenjtë pastaj hulumton implikimet e kësaj 'përsosjeje' të Krishtit për ne.

(2, 10-16). Biri duhej ta ndante njerëzimin tonë, të vuante dhe të vdiste, në mënyrë që të mund që ne të bënim pjesë në lavdinë e tij. Në 2, 17-18 ky mësim shprehet përsëri në lidhje me thirrjen e Birit për të qenë një kryepriфт i mëshirshëm dhe besnik.

5 Bota që do të vijë, kujton shpresën e Izraelit për një ‘epokë të lavdishme’ që do të vijë, duke përfshirë rinovimin e krijimit ose krijimin e ‘qiejve të rinj dhe një tokë të re’ (p.sh. Is. 65, 17-25), nganjëherë shoqëruar posaçërisht me vepra e Mesisë (p.sh. Is 11, 1-9). Diku tjetër, Letra drejtuar Hebrenjve flas për ‘prehjen’ e premtuar të Zotit (4, 1-11), shpresën për një vend qiellor (11,16), ose ‘qytetin që do të vijë’ (13,14). Këto imazhe të ndryshme përdoren për të përshkruar rendin e ri botëror, i cili do t’i nënshtrohet Birit të Perëndisë, e jo engjëjve (krhs. 1,13). Sidoqoftë, Letra drejtuar Hebrenjve nënkupton se epoka e ardhshme në të vërtetë është ngritur nga kryengritja e Krishtit në të djathtën e Perëndisë. Përfitimet e tij janë duke u provuar paraprakisht nga besimtarët (p.sh. 2, 4; 6, 4-6; 12, 22-24), pasi ata presin kthimin e Jezusit për t’i sjellë ata në shijimin e plotë të shpëtimit që ai tashmë ka fituar për ata (p.sh. 9,28; 10, 36-39).

6-8 Ps. 8, 4-6 citohet të shpjegojë se si Biri siguroi sundimin e tij mesianik. Në kontekstin e tyre origjinal, këto vargje festojnë pozicionin e lartësuar të qenieve njerëzore në krijimin e Zotit. Sidoqoftë, psalmisti flet në terma idealë, pasi mëkati, vdekja dhe djalli na pengojnë të ushtrojmë sundim në këtë botë siç e kishte dashur Perëndia (krhs. Zan. 1, 26-31 dhe 3, 14-19). Sundim i plotë i është premtuar Mesisë në Ps. 110, 1 dhe Letra drejtuar Hebrenjve e merr atë tekst si të dhënë për kuptimin dhe zbatimin përfundimtar të Ps. 8, 4-6. Roli i Birit është të përmbushë fatin e gjinisë njerëzore. Megjithatë, për momentin ne nuk shohim gjithçka t’i nënshtrohet tij. Si mund të jemi të sigurt se bota që do të vijë do t’i nënshtrohet atij?

9 Autori e bën pak më të ulët se engjëjt, si referencë për poshtërimin e Birit të Perëndisë, me përvojë kur erdhi të ndahej plotësisht në njerëzimin tonë (krhs. 2, 14-18). Vini re prezantimin e emrit njerëzor Jezusi në këtë pikë të argumentit. Kurorëzuar me lavdi dhe nder i referohet ekzaltimit qiellor që përjetoi sepse pësoi vdekje. Ngjitja e Mesisë së kryqëzuar në dorën e djathtë të Zotit është siguria se Zoti përfundimisht do të vendosë

gjithçka nën këmbët e tij. Vdekja ishte shtegu për një lavdi të tillë për të, por, me anë të hirit të Zotit, ai është gjithashtu mjeti i shpëtimit për ne. Vargjet e mëposhtme vazhdojnë të shpjegojnë se çfarë ka për qëllim që ai të shijojë vdekjen [përvojë] për të gjithë.

10 Plani i Zotit për njerëzimin u përmbush përmes një njeriu, Jezu Krishti (krhs. Rom. 5, 12-21). Ishte jashtëzakonisht e përshtatshme për Perëndinë, si ai që krijoi gjithçka për qëllimet e veta, për të sjellë shumë bij në lavdi në këtë mënyrë.

Izraelitët në shkretëtirë (4,11). Besimi në fjalën e Zotit është çelësi. Nxitja reciproke është e nevojshme për të parandaluar forcimin e zemrave në mosbesim kundër asaj fjale. Vetëm në këtë mënyrë 'pushimi' i premtuar mund të futet dhe shijohet. Mbi të gjitha, ne jemi të sigurt për 'mëshirën' dhe 'mirësinë' që kushton Jezusi, si kryepriftin e madh që ka kaluar nëpër qiej' (4, 14-16). Krahasimi midis priftërisë së DhV dhe priftërisë së Krishtit që vijon e mbështet këtë pretendim (5, 1-10). Edhe një herë, Letra drejtuar Hebrenjve demonstroi madhësitinë mbizotëruese të personit dhe veprës së Birit të Perëndisë.

3, 1-6 **Besnikëria e Krishtit**

Vëllezërit e shenjtë lë të kuptohet një lidhje familjare midis besimtarëve të vërtetë, burrave dhe grave ashtu. Ata janë haxhilerë që marrin pjesë në thirrjen qiellore (1) për të mbretëruar me Krishtin në 'botën që do të vijë' (2, 5). Inkurajimi më i madh për të vazhduar në udhëtimin e besimit është të rregulloni mendimet tuaja për Jezusin. Kështu që autori ekspozon thjesht shqetësimin kryesor të 'fjalës së tij të inkurajimit'. Të krishterët duhet të përqendrohen tek Jezusi si apostull, i dërguar nga Zoti të jetë zbulimi i fundit i karakterit dhe vullnetit të tij, dhe si kryeprift, duke bërë të mundur një marrëdhënie të përvetshme me Perëndinë. Një mësim i tillë është krijuar për të inkurajuar lodhjen, për të sfiduar të ngathët dhe të pabindurit dhe për të siguruar ata që dyshojnë dhe shkojnë.

2-5 Besnikëria e Jezusit ndaj Perëndisë, si ai që e emëroi, krahasohet me besnikërinë e Moisiut. Një besnikëri e tillë na fton të besojmë plotësisht Jezusin. Autori aludon te Nr. 12, 7, ku theksohet roli themelor i Moisiut si zbuluesi i vullnetit të Zotit për Izraelin. Sidoqoftë, Jezusi është i denjë për nder më të madh se Moisiu sepse, si Biri i Perëndisë, ai ishte në

të vërtetë ndërtuesi i shtëpisë në të cilën shërbente Moisiu. Ishte përmes Birit të tij që Zoti ‘e krijoi gjithësinë’ (1, 2) dhe përmes Birit të tij ai shpëtoi dhe themeloi komunitetin e besimit (3-4). Roli i Moisiut në shtëpinë e Zotit ishte të vepronte si shërbëtor dhe si dëshmitar (gr. *eis martirizmit*) për atë që duhet të thuhet në të ardhmen. Edhe sistemi i adhurimit që Moisiut iu tha të përurohej, ishte një përgatitje dhe një parashikim i realiteteve që do të vinin me Mesinë (krhs. 8, 5; 10, 1).

6 Biri tani sundon mbi shtëpinë e Perëndisë. Kjo përfshin të gjithë besimtarët e vërtetë që nga fillimi i historisë njerëzore e deri më sot – të gjithë ata që janë shpëtuar ose përsosur nga puna e Birit. Sidoqoftë, një shënim paralajmërimi dëgjohet nga fjalët nëse i përmbahemi guximit tonë dhe shpresës për të cilën unë mburrem. Kjo formon një urë drejt kalimit që vijon, ku diskutohet mundësia e largimit nga Krishti. ‘Besimi’ do të ishte një interpretim më i mirë i greqishtes (*parresia*) sesa guxim këtu. Sakrifica e Jezusit na jep – besim për të hyrë në Vendin më të Shenjtë ‘(10,19; krhs. 4,16). E drejta e hyrjes te Zoti është dhurata e tij për ne nëpërmjet Krishtin dhe nuk duhet të hidhet poshtë për asnjë arsye (10, 35-36). Ne duhet ta mbajmë atë dhe ta ushtrojmë atë në mënyrë që të vazhdojmë të bëjmë vullnetin e Perëndisë dhe të marrim atë që ai ka premtuar. Në mënyrë të ngjashme, ekziston një shpresë objektive që na është dhënë në ungjill. Kjo duhet të vazhdojë të jetë mburrja jonë ose baza e ngazëllimit.

3, 7 – 4,13 **Një thirrje drejt besnikërisë**

Ps. 95, 7-11 ofron një paralajmërim serioz në lidhje me refuzimin për të dëgjuar zërin e Zotit, duke u forcuar në mosbesim dhe duke humbur pjesën tjetër që ai i ka premtuar popullit të tij. Autori është mjaft i apasionuar pas ekspozimit të tij të fragmentit të psalmit sepse shqetësohet qartë për prirje të caktuara në grupin që i drejtohet. Kështu që rreziku i ‘largimit’ nga Krishti, i përmendur shkurtimisht në 2, 1-4, është i ekspozuar më plotësisht. Sidoqoftë, përkundër seriozitetit të paralajmërimit, fuqia e Shkrimit për të sfiduar dhe ndryshuar besimtarët është e theksuar. Zoti e mbështet popullin e tij me fjalët që u ka thënë atyre dhe përmes shërbimit të inkurajimit që mund t’i bëjnë njëri-tjetrit.

Pjesa tjetër që siguroi Krishti për popullin e tij interpretohet në kuptimin e Zan. 2, 2. - Është Shabati - prehje në të cilën Hyji hyri pasi mbaroi krijimin e botës. Toka e Kanaanit, ku Joshua vendosi izraelitët në kohën e tij, ishte një pritje e këtij pushimi përfundimtar për popullin e Perëndisë. Me një paralajmërim të mëtejshëm për të mos e humbur atë qetësi, autori bën një deklaratë përmbyllëse për fuqinë e fjalës së Zotit për të ekspozuar dhe gjykuar zemrën e njeriut.

7-11 Shpirti i Shenjtë njihet si ai që foli përmes Davidit në shkrimin e Ps. 95 (3, 7; 4, 7). Shpirti vazhdon t' u flasë brezave të ardhshëm të të krishterëve përmes këtij Shkrimi, duke i paralajmëruar ata të bëjnë çdo ditë një të freskët – Sot ‘, në të cilën të dëgjojnë zërin e tij dhe të jetojnë. Ata që lanë Egjiptin me Moisiun kishin fjalët e premtimit dhe paralajmërimit të Zotit në zhurmat e tyre në veshë, por ata ngurtësuan zemra të tyre dhe nuk do të përgjigjen me besim dhe bindje. Rebelimi dhe prova janë përkthime të emrave hebraikë *Meriba* dhe *Massa* (Dal. 17, 1-7; krhs. Nr. 20, 1-13). Në fillim dhe në fund të endjeve të tyre të shkreta, izraelitët u treguan se ishin veçanërisht jobesimtarë në këto vende. Ata e testuan dhe provuan Zotin në kuptimin që shkuan aq larg sa të mundën në provokimin e tij për t' i gjykuar ata (9). Periudha dyzetvjeçare në shkretëtirë ishte një shprehje e zemërimit të Zotit me atë brez, por ishte gjithashtu një mundësi për ta që të provonin përsëri dhe përsëri mënyrat e tij të hirshme (10). Meqenëse ata nuk pranuan të pendohen dhe t' i besojnë atij, ai deklaroi me betim në zemërimin e tij se njerëz të tillë nuk mund të hynin në pjesën tjetër të tij në tokën që u kishte premtuar etërve të tyre si trashëgimi (11; krhs. Nr. 14).

Ky privilegj do të shtrihet vetëm për fëmijët e tyre.

v. 9-10 . *Më provokuan dhe më vunë në provë, pasi i panë gjatë dyzet viteve veprat e mia.* Sigurisht 40 vjet në errësirë u përgjigjen 40 viteve midis 30 dhe 70 viteve pas erës sonë

12-13 Autori do që bashkëbesimtarët e tij (vëllezërit do të përfshijnë ‘motrat) që të kenë një kujdes të tillë për njëri-tjetrin që të mos humbasin asnjë. Kërkohet një angazhim për të kuptuar dhe ndihmuar të tjerët në kishën lokale. Rreziku më i madh është se dikush në kongregacion mund të ketë një zemër mëkatore, mosbesuese që largohet nga Zoti i gjallë. Ashtu si izraelitët e përmendur në Ps. 95, 7-11, duke thënë se të krishterët

ndonjëherë largohen nga Zoti në apostazi (gr. *apostenai*), domethënë në një rebelim të qëllimshëm dhe këmbëngulës. Kjo mund të provokohet nga vuajtja ose persekutimi ose nga presioni i tundimit, por shkak kryesor është gjithmonë mosbesim. E shprehur një mënyrë tjetër, ju mund të ngurtësoheni nga mashtrimet e mëkatit. Mëkati është një fuqi aktive, agresive që duhet t' i rezistohet. Nëse i ngurtësoni zemrat tuaja kundër fjalës së Zotit (8), mëkati do të ketë rrugën e tij dhe ju mund të ngurtësoheni (13). Për komente të mëtejshme mbi apostazinë, shihni shënimet në 6, 4-6; 10, 26-31; 12, 15-17. Antidoti është të inkurajoni njëri-tjetrin çdo ditë, për sa kohë që quhet Sot. Një inkurajim i tillë do të bëhet mbi bazën e Shkrimit, duke ndjekur shembullin e vetë autorit (gr. *parakaleite*, ‘inkurajoj’, kujton përshkrimin e librit të Hebrenjve si *logos parakleseos*, ‘fjalë e nxitjes’, në 13,22). Mund të ndodhë në kontekstin më zyrtar të tubimeve të krishtera (krhs. 10, 24-25) ose në kontaktet ditore joformale që të krishterët kanë me njëri-tjetrin. Sido që të jetë, një shërbim i bazuar në fjalë ndaj njëri-tjetrit është çelësi i besnikërisë dhe këmbënguljes. Nuk është përgjegjësi vetëm e udhëheqësve të kishave, por detyrë e secilit të krishterë.

14-15 Me hirin e Zotit, besimtarët kanë arritur të ndajnë në Krishtin dhe gjithçka që ai ofron. Kjo është paralel me thënien se “ne jemi shtëpia e tij” (6), bekimi tashmë është dhënë! Sidoqoftë, ashtu si në v 6, ideja e një gjendjeje apo fakti të mëtejshëm është prezantuar në v 14. Ne demonstrojmë se me të vërtetë i përkasim Krishtit, nëse në fund të fundit mbajmë fort deri në fund besimin që kishim në fillim. Është besimi që siguron themelin themelor për një besim të tillë. Besimi i vazhdueshëm është një shenjë e kthimit të vërtetë në fe (krhs. Mk. 13,13). Besimi nuk është një punë e mirë që na shpëton, por mjetet nëpër të cilat ne i mbajmë premtimet e Zotit dhe mbetemi në marrëdhëniet që ai na ka bërë të mundur përmes Birit të tij. Ata që braktisin besimin e tyre në Krishtin dhe largohen prej tij tregojnë se ata kurrë nuk ishin me të vërtetë aksionarë në Krishtin. Si pasojë, autori thekson përsëri nevojën për të dëgjuar veshin e Zotit çdo ditë dhe të mos ngurtësohet në mosbesim (15).

16-19 Me një seri pyetjesh bindëse, implikimet e Ps. 95, 7-11 nxirren më tej. Ata që dëgjuan dhe u rebeluan ishin ata që përjetuan të parën mirësinë e Zotit për t' i nxjerrë ata nga Egjipti. Ata kishin çdo nxitje për të

këmbëngulur në besim gjatë udhëtimit të tyre në tokën e premtuar. Por ata skualifikuan veten për të hyrë në pjesën tjetër të tij sepse ata vazhdimisht nuk i bindeshin. Kjo mosbindje ishte për shkak të mosbesimit të tyre.

4, 1-2 Premtimi për të hyrë në pjesën tjetër të tij na është përcjellë në ungjill. Situata jonë është aq sa ajo e izraelitëve në shkretëtirë, sa që autori mund të thotë se edhe neve kemi predikuar ungjillin për ne, ashtu si vepruan ata. Ata morën premtimin për të hyrë në tokën e premtuar (psh. 3, 7-10; 34, 10-14) dhe u thirrën të jetojnë me besim në atë fjalë të Perëndisë. Në atë kuptim ata u kishin predikuar ungjillin atyre ose ishin ‘ungjillëzuar’ (2; krhs. Gal. 3, 8-9). Prandaj, për sa kohë që premtimi mbetet, le të jemi të kujdesshëm (lit. ‘Le të kemi frikë’’) që askush nga ju të mos kuptohet se e ka zënë. Gjithmonë ekziston mundësia që disa prej anëtarëve të grupit të mos arrijnë pjesën tjetër të premtuar për të njëjtën arsye që izraelitët nën Moisiun nuk i morën trashëgiminë e tyre, mesazhi që ata dëgjuan nuk kishte asnjë vlerë për ta, sepse ata që e dëgjuan mos e kombinonin atë me besimin. Ntv mg. paraqet një lexim alternative që dëshmohet mirë në disa dorëshkrime të lashta, sepse ata nuk morën pjesë në besimin e tyre që i bindej. Kjo ndoshta i referohet faktit që shumica nuk e ndanin besimin e Joshuas dhe të Kalevit kur arriti në prag të hyrjes në tokën e Kanaanit (Nr. 14). Të dy leximet tregojnë se dëgjimi i mesazhit me besim është thelbësor për shpëtimin (krhs. Rom. 10, 14).

3-5 Ne që kemi besuar hyjmë në pjesën tjetër të së cilës Ps. 95, 11 flet. Meqenëse izraelitët ishin vendosur tashmë në Kanaan kur Davidi shkroi psalmin, paralajmërimi i tij për humbjen e pjesës tjetër të Perëndisë duhet t’i referohet diçkaje që zotëron këtë material. Zan. 2, 2, ku gjendet folja e lidhur ‘pushuar’, përdoret si çelës për zhbllokimin e kuptimit. Pjesa tjetër e premtuar në psalm është një pjesë në ‘e shtunën’ e pushimit të Zotit, pas punës së tij në krijimin (shiko më poshtë në 4, 9-11). Në argumentin e autorit të letrës drejtuar Hebrenjve, pjesa tjetër e Zotit është e barabartë me ‘vandin qiellor’ (11, 16), ‘Jeruzalemin qiellor’ (12, 22), ‘mbretërinë që nuk mund të tronditet’ (12, 28) (d.m.th. është mbinatyrore) dhe të tjera të tilla përshkrimet e trashëgimisë së të krishterit. Nga një këndvështrim, ajo prehje tashmë ekziston për ne në qiell dhe që mund të hyhet tani, me anë të besimit (3; 12, 22). Ka ekzistuar që nga krijimi i botës. Nga izraelitët në shkretëtirë (4, 11). Besimi në fjalën e Zotit është çelësi. Nxitja reciproke

është e nevojshme për të parandaluar forcimin e zemrave në mosbesim kundër asaj fjale. Vetëm në këtë mënyrë ‘pushimi’ i premtuar mund të futet dhe shijohet. Mbi të gjitha, ne jemi të sigurt për ‘mëshirën’ dhe ‘mirësinë’ që ofron Jezusi, si kryepiftin e madh që ka kaluar nëpër qiej’ (4, 14-16). Krahasimi midis priftërisë së DhV dhe priftërisë së Krishtit që vijon e mbështet këtë pretendim (5, 1-10). Edhe një herë, Letra drejtuar Hebrenjve demonstroi madhështinë mbizotëruese të personit dhe veprës së Birit të Perëndisë.

3, 1-6 **Besnikëria e Krishtit**

Fraza Vëllezërit e shenjtë lë të kuptohet një lidhje familjare midis besimtarëve të vërtetë, burrave dhe grave ashtu. Ata janë haxhilerë që marrin pjesë në thirrjen qiellore (1) për të mbretëruar me Krishtin në ‘botën që do të vijë’ (2, 5). Inkurajimi më i madh për të vazhduar në udhëtimin e besimit është të rregulloni mendimet tuaja për Jezusin. Kështu që autori ekspozon thjesht shqetësimin kryesor të ‘fjalës së tij të inkurajimit’. Të krishterët duhet të përqendrohen tek Jezusi si apostull, i dërguar nga Zoti të jetë zbulimi i fundit i karakterit dhe vullnetit të tij, dhe si kryepift, duke bërë të mundur një marrëdhënie të përvetshme me Perëndinë. Një mësim i tillë është krijuar për të mos inkurajuar lodhjen, për të sfiduar të ngathët dhe të pabindurit dhe për të siguruar ata që dyshojnë dhe shkojnë.

2-5 Besnikëria e Jezusit ndaj Perëndisë, si ai që e emëroi, krahasohet me besnikërinë e Moisiut. Një besnikëri e tillë na fton të besojmë plotësisht Jezusin. Autori aludon te Nr. 12, 7, ku theksohet roli themelor i Moisiut si zbuluesi i vullnetit të Zotit për Izraelin. Sidoqoftë, Jezusi është i denjë për nder më të madh se Moisiu sepse, si Biri i Perëndisë, ai ishte në të vërtetë ndërtuesi i shtëpisë ose i ‘shtëpisë’ në të cilën shërbente Moisiu. Ishte përmes Birit të tij që Zoti ‘e bëri gjithësinë’ (1, 2) dhe përmes Birit të tij ai shpëtoi dhe themeloi komunitetin e besimtarëve (3-4). Roli i Moisiut në shtëpinë e Zotit ishte të vepronte si shërbëtor dhe si dëshmitar (gr. *eis martirizmit*) për atë që duhet të thuhet në të ardhmen. Edhe sistemi i adhurimit që Moisiut iu tha të përurohej, ishte një përgatitje dhe një parashikim i realiteteve që do të vinin me Mesinë (krhs. 8, 5; 10, 1).

6. Biri tani sundon mbi shtëpinë e Perëndisë. Kjo përfshin të gjithë besimtarët e vërtetë që nga fillimi i historisë njerëzore e deri më sot – të gjithë ata që janë shpëtuar ose përsosur nga puna e Birit. Sidoqoftë, një shënim paralajmërimi dëgjohej nga fjalët nëse i përmbahemi guximit tonë dhe shpresës për të cilën unë mburrem. Kjo formon një urë drejt kalimit që vijon, ku diskutohet mundësia e largimit nga Krishti. ‘Besimi’ do të ishte një interpretim më i mirë i Greqisë (*parresia*) sesa guxim këtu. Sakrifika e Jezusit na jep – besim për të hyrë në Vendin më të Shenjtë ‘(10,19; krhs. 4,16). E drejta e hyrjes te Zoti është dhurata e tij për ne nëpërmjet Krishtit dhe nuk duhet të hidhet poshtë për asnjë arsye (10, 35-36). Ne duhet ta mbajmë atë dhe ta ushtrijmë atë në mënyrë që të vazhdojmë të bëjmë vullnetin e Perëndisë dhe të marrim atë që ai ka premtuar. Në mënyrë të ngjashme, ekziston një shpresë objektive që na është dhënë në ungjill. Kjo duhet të vazhdojë të jetë mburrja jonë ose baza e ngazëllimit tonë.

3, 7 – 4,13 **Një thirrje drejt besnikërisë**

Ps. 95, 7-11 ofron një paralajmërim serioz në lidhje me refuzimin për të dëgjuar zërin e Zotit, duke u forcuar në mosbesim dhe duke humbur pjesën tjetër që ai i ka premtuar popullit të tij. Autori është mjaft i apasionuar pas ekspozimit të tij të fragmentit të psalmit sepse shqetësohet qartë për prirje të caktuara në grupin që i drejtohet. Kështu që rreziku i ‘largimit’ nga Krishti, i përmendur shkurtimisht në 2, 1-4, është i ekspozuar më plotësisht. Sidoqoftë, përkundër seriozitetit të paralajmërimit, fuqia e Shkrimit për të sfiduar dhe ndryshuar besimtarët është e theksuar. Zoti e mbështet popullin e tij me fjalët që u ka thënë atyre dhe përmes shërbimit të inkurajimit që mund t’i bëjnë njëri-tjetrit.

Pjesa tjetër që siguroi Krishti për popullin e tij interpretohet në kuptimin e Zan. 2, 2. - Është Shabati - prehje në të cilën Hyji hyri pasi mbaroi krijimin e botës. Toka e Kanaanit, ku Joshua vendosi izraelitët në kohën e tij, ishte një pritje e këtij pushimi përfundimtar për popullin e Perëndisë. Me një paralajmërim të mëtejshëm për të mos e humbur atë qetësi, autori bën një deklaratë përmbyllëse për fuqinë e fjalës së Zotit për të ekspozuar dhe gjykuar zemrën e njeriut.

7-11 Shpirti i Shenjtë njihet si ai që foli përmes Davidit në shkrimin e Ps. 95 (3, 7; 4, 7). Shpirti vazhdon t'u flasë brezave të ardhshëm të të krishterëve përmes këtij Shkrimi, duke i paralajmëruar ata të bëjnë çdo ditë një të freskët – Sot ‘, në të cilën të dëgjojnë zërin e tij dhe të jetojnë. Ata që lanë Egjiptin me Moisiun kishin fjalët e premtimit dhe paralajmërimit të Zotit në zhurmat e tyre në veshë, por ata ngurtësuan zemrat e tyre dhe nuk do të përgjigjen me besim dhe bindje. Rebelimi dhe prova janë përkthime të emrave hebraikë Meriba dhe Masa (Dal. 17, 1-7; krhs. Nr. 20, 1-13). Në fillim dhe në fund të endjeve të tyre të shkreta, izraelitët u treguan se ishin veçanërisht jobesimtarë në këto vende. Ata e testuan dhe provuan Zotin në kuptimin që shkuan aq larg sa të mundën në provokimin e tij për t'i gjykuar ata (9). Periudha dyzet vjeçare në shkretëtirë ishte një shprehje e zemërimit të Zotit me atë brez, por ishte gjithashtu një mundësi që ata të provojnë një këndvështrim tjetër të tij, ne jemi në një pelegrinazh në ‘qytetin që do të vijë’ (13, 14), dhe ne presim që të futet në ‘botën që do të vijë’ (2, 5). Letra drejtuar Hebrenjve paraqesin të njëjtin tension midis, ‘tani’ dhe ‘jo akoma’ që gjendet diku tjetër në DhR. Jezusi ka bërë të mundur që ne të gëzojmë bekime të caktuara në të tashmen, si një siguri që ne do të zotërojmë gjithçka që na është premtuar në fund (krhs. Efes. 1, 13-14).

6-8 Pjesa tjetër që izraelitët përjetuan në kohën e foshua ishte një pritje tokësore e pushimit të fundit, qiellor. Hebrenjtë vazhdojnë të argumentojnë se rruga për atë trashëgimi përfundimtare është siguruar nga Zoti Jezu Krisht (psh. 6, 19-20; 9,15; 10, 19-22). Një kohë të gjatë pas pushtimit të Kanaanit, Ps. 95 caktoi një ditë tjetër si ditë (Sot) për të dëgjuar zërin e tij dhe për të hyrë në pjesën tjetër të Zotit. Kjo dëshmon se Davidi kishte në mendje një pushim përtej kënaqësisë së jetës në vendin e Izraelit. Nëse Joshua do t'u kishte dhënë njerëzve pushimin e tyre përfundimtar në kohën e pushtimit, Zoti nuk do të kishte folur më vonë për një ditë tjetër.

v. 8 *Në qoftë se Joshua e kishte çuar popullin në këtë pushim, atëherë nuk do të ishte fjala për një ditë tjetër.* d.m.th. populli i rilindur duke banuar në një vend të rilindur (= pasqyrë e parajsës). Për shkak të mosbindjes së popullit kjo nuk u realizua për izraelitët. Realizimin e tij e presin ata që tani qëndrojnë besnikë

9-11 Perëndia synon që populli i tij të ndajë të shtunën e tij. Kjo përfshin të pushojmë nga puna që na është bërë aktualisht (krhs. Apok. 14,13), ashtu si Zoti bëri nga ai. Sidoqoftë, ne nuk duhet të mendojmë për pjesën tjetër të Zotit si pjesën tjetër të pasivitetit. Shkrimi e bën të qartë se ai vazhdon ta mbështesë, drejtojë dhe ruajë krijimin e tij, pasi të ketë përfunduar punën e themelimit të tij (psh. 1, 3; Ps. 104; Gjn. 5,17). Imazhi është më tepër një liri nga mundimi dhe lufta, për të shijuar me Perëndinë kënaqësinë dhe përsosmërinë e punës së tij në krijimin dhe shëlbimin tonë. E thënë ndryshe, ne do të çlirohemi nga të gjitha provat dhe presionet e ekzistencës sonë të tanishme për t'i shërbyer Perëndisë pa pengesa dhe për të jetuar me të përgjithmonë (krhs. Apok. 7, 13-17). Prandaj, duhet të bëjmë çdo përpjekje për të hyrë në atë prehje, d.m.th. shpëtim. Meqenëse besimi është mjete me të cilin hyjmë në pjesën tjetër të Zotit (3), autori po e ritregon qartë paralajmërimin për forcimin e zemrave tona në mosbesim. Ai nuk po thotë se ne e sigurojmë shpëtimin tonë me vepra të mira. Nga ana tjetër, nëse besimi është i mirëfilltë, ai do të shprehet me bindje. Pra, shqetësimi ynë duhet të jetë që askush të mos bjerë duke ndjekur shembullin e mosbindjes së izraelitëve, siç theksohet në Ps. 95, 7-11.

12-13 Ky segment përfundon me një reflektim të fjalës së Zotit (gr. *ho logos tou Theou*) dhe çfarë mund të arrijë. Nuk ka asnjë bazë në kontekst për ta identifikuar këtë me Fjalën personale të Zotit të përmendur në Gjn. 1, 1-14. Më e qartë, shprehja i referohet ungjillit, i cili përkrahëhet në v 2 si 'mesazhi që ata dëgjuan' (gr. *ho logos tes akoues*). Ungjilli sjell premtimin e shpëtimit, si dhe paralajmërimin e gjykimit (krhs. 2, 1-4). Sidoqoftë, është gjithashtu e qartë se Ps. 95 mund të funksionojë si zëri i Zotit, duke na thirrur në besim dhe duke na paralajmëruar për forcimin e zemrave tona. Ky shkrim i shenjtë është fjala e veçantë e Zotit që autori i Letrës drejtuar Hebrejve dëshiron që lexuesit e tij të dëgjojnë në raste. 3-4. Pra, ajo që thuhet kundër 12-13 mund të vijë po aq shumë për fjalën e predikuar sa për fjalën e Perëndisë të shkruar në Shkrim. Në gjuhën që kujton Is. 55,11, fjala e Perëndisë thuhet se është e gjallë dhe vepruese, duke nënkuptuar se ajo arrin qëllimin për të cilin shqiptohet nga Zoti. Sidoqoftë, Letra drejtuar Hebrejve nuk lë të kuptohet që të gjithë ata që e dëgjojnë mesazhin do të besojnë automatikisht dhe do të hyjnë në

pjesën tjetër të Perëndisë. Metafora e shpatës me dy tehe përdoret për të pikturuar atë që fillimisht duket se është një pamje mjaft e frikshme. Fjala e Zotit depërton në prerjet më të thella të qenies sonë, duke na hapur dhe gjykuar mendimet dhe qëndrimet e zemrës. Është ‘kritiku’ (gr. *kritikos*) me të cilin gjykohen të gjithë. Në të vërtetë, të ballafaquar me fjalën e Zotit, ne jemi ballafaquar nga vetë Zoti dhe asgjë në të gjithë krijimin nuk fshihet nga syri i Zotit. Kur autori thotë se çdo gjë është e zbuluar dhe e zhveshur para syve të Zotit, imazhi është ai i një kafshe me kokën e hedhur mbrapa dhe qafë të zhveshur, gati për t’u flijuar! Thënë thjesht, ne nuk mund t’i fshehim fytyrat tona nga ai të cilit duhet t’i japim llogari. Nëse fjala e Zotit ka efektin e saj disektues dhe ekspozues në jetën tonë tani, ne nuk do të forcohemi nga mashtrimi i mëkatit dhe do të vijmë plotësisht të papërgatitur për t’u përballur me të në ditën e llogaritjes. Në analizën përfundimtare, atëherë, kjo fragment lë të kuptohet që funksioni negativ ose gjykues i fjalës së Zotit mund të jetë një ndihmë për ne në ndjekjen e rrugëtimit të besimit.

4,14 – 5,10 **Dhembshuria e Kryepriiftit** të Krishtit është një fjalë e ngathët, që lidh argumentin në 4,14 me fillimin e seksionit të mëparshëm (3, 1; krhs. 2,17), dhe prezantimin e një segmenti të ri. Është gjithashtu një term karakteristik në 4,14 – 5,10, ku përqendrimi është veçanërisht te Krishti si një priift i mëshirshëm. Lartësimi dhe hyrja e Jezusit në qiell është baza për një thirrje për të mbajtur fort besimin që ne pretendojmë (14). Përvoja e tij njerëzore e cilëson atë të jetë simpatik dhe i mëshirshëm me ata që i afrohen fronit të hirit përmes tij (15-16). Në 5, 1 autori jep një përkufizim të përgjithshëm për rolin e kryepriiftit në DhV. Ai më pas tregon se sa e rëndësishme ishte për një kryepriift që të jetë në gjendje të merret butësisht me ata që janë injorantë dhe po gabojnë (2-3), dhe këmbëngul që dikush duhet të thirret nga Zoti në këtë zyrë (4). Pastaj, në rend të kundërt, ai zbaton të njëjtat kritere për Jezusin, duke theksuar ngjashmëritë dhe ndryshimet në priftërinë e tij të lartë. Thirrja e Jezusit nga Zoti ishte të bëhej priift përgjithmonë, sipas urdhrit të Melkizedekut (6). Duke mësuar të besonte dhe t’i bindesh Perëndisë në mes të vuajtjes (8), ai fitoi një kuptim të situatës sonë dhe një dhembshuri që e bën atë një kryepriift të përsosur (7-8; kh. 4, 15-16). Në terma të përgjithshëm,

atëherë, Jezusi përshkruhet si kryeprift që u bë burimi i shpëtimit të përfjetshëm për të gjithë ata që i binden (9).

Lexuesit duhet të mbajnë në mend se segmenti doktrinor (1-10) është përfshirë për të mbështetur dhe për t'i dhënë forcë këshillave që i paraprijnë (4, 14-16). Për më tepër, është interesante të theksohet se seksioni i madh qendror i Letrës drejtuar Hebrenjve (7, 1 – 10,18) përfundon me thirrje të ngjashme (10, 19-23). Kjo vërteton se mësimi i autorit për priftërinë e lartë të Jezusit është krijuar në thelb për të inkurajuar qëndrueshmërinë në luftën kundër mëkatit dhe mosbesimit. Jemi nxitur nga këto pasazhe të mbajnë të gjitha burimet shpirtërore të disponueshme në Krishtin.

14 Nxijtja e madhe për t'iu përmbajtur besimit tonë është njohja se Jezusi është Biri i Perëndisë dhe një prift i madh që ka kaluar nëpër qiej. Si Biri i Zotit, ai është shpallja përfundimtare e Zotit dhe ai në të cilin përfundojnë qëllimet e Zotit për gjithësinë. Si kryeprift i fundit, ai ishte besnik ndaj Perëndisë përballë vuajtjes dhe tundimit, duke e duruar vdekjen për të bërë shlyerjen për mëkatet e njerëzve (2,17). Në ngjitjen e tij, ai kaloi nëpër qiej dhe hyri në praninë e Zotit, “për t’u shfaqur për ne” si përfaqësuesi ynë (9,24). Në ditën e përvitshme të Pajtimimit (Lev. 16) priftërinjtë e lartë hebrenj kushtuan fljime jashtë tendës së shenjtë ose tempullit dhe më pas hynë në çadrën e brendshme ose në shenjtëroren për të ndërmjetësuar për njerëzit në bazë të flive që kishin kushtuar. Në shumë pasazhe të ndryshme, Letra drejtuar Hebrenjve sugjeron përmbushjen e këtij rituali në vdekjen e Jezusit, ngjitjen e tij në qiell dhe punën e tij të ndërhyrjes në të djathtën e Zotit (krhs. Veçanërisht 7, 25-28; 9, 11-12).

15 Vargu i mëparshëm mund të sugjerojë largësinë e Jezusit nga luftërat e popullit të tij në tokë. Por kryepriifti ynë qiellor është në gjendje të simpatizojë me dobësitë tona, sepse ai është tunduar në çdo mënyrë, ashtu siç jemi ne – por ai ishte pa mëkat. Koha e përsosur grek (*pepeirasmēnon*, ‘është tunduar’) nënkupton që Krishti i lartësuar bart me vete përvojat e tij tokësore të rezistencës ndaj mëkatit, ai vazhdon të dijë se si ishte të provohej ashtu si ne. Por njohja e Jezusit për dobësitë tona nuk vjen nga fakti se mëkatoi në të vërtetë (krhs. 9,14; Gjn 8,46; 2 Kor. 5,21; 1 Gjn. 3, 5). Ai u bë si ne ‘në çdo mënyrë’ (2,17; gr. *kata panta*) dhe është tunduar ashtu siç jemi në çdo mënyrë (gr. *kata panta*) (4,15).

Sidoqoftë, të jesh në tundim nuk është të mëkatosh. Jezusi ishte si Adami para se të rebelohej kundër Perëndisë, ai nuk kishte histori mëkati dhe kishte lirinë të mos mëkatonte. Kjo nuk e bëri atë më pak njerëzor! Në të vërtetë, vetëm ai që i rezistoi tundimit deri në fund e di peshën e tij të plotë. Ndërsa Jezusi u përpoq të bënte vullnetin e Atit përballë çdo vështirësie (5, 7-8; 12, 2-3), ai dëshmoi se ishte një burrë me një ndryshim dhe i vetmi që mund të na shpëtonte nga pushteti dhe dënimi i mëkatit.

16 Sfida për t'iu qasur fronit të hirit me besim bazohet veçanërisht në mësimet që Jezusi është në gjendje të simpatizojë me dobësitë tona. Ai është i aprovuar me Perëndinë si sundimtari qiellor, fronti ose sundimi i të cilit karakterizohet nga hiri. Ideja për t'iu 'afruar' ose 'afruar' Zotit është mjaft e spikatur te Letra drejtuar Hebrenjve (7,19, 25; 10, 1, 22; 11, 6; 12,18, 22). Besëlidhja e vjetër siguroi hyrje të kufizuar te Perëndia përmes sistemit të flijimit në tenda e shenjtë ose tempullin. Por vepra priftërore e Jezusit prezanton 'një shpresë më të mirë' me të cilën ne i afrohem Perëndisë "(7,19). Ardhja te Zoti përmes Jezusit do të thotë të marrësh me anë të besimit shpëtimin që ai na vë në dispozicion (7,25; 12, 22-24). Vazhdimi i afërt (kuptimi i mirëfilltë i kohës së tanishëm të *proserchometha* këtu dhe në 10,22), do të thotë të shprehësh atë marrëdhënie të re të besëlidhjes me Zotin drejtpërdrejt në lutje, duke kërkuar mëshirë për dështimet e kaluara dhe hirin për të na ndihmuar në kohën tonë të nevojës. Kjo qasje ndaj Zotit për ndihmë në drejtimin e racës së krishterë është të jesh me besim (gr. *meta parresia*, krhs. 3, 6; 10,19), përkundër njohjes më të sinqertë të mëkateve tona.

5, 1-4 Disa kualifikime për priftërinë e lartë nën besëlidhjen e vjetër janë theksuar këtu si një bazë për të shpjeguar më plotësisht se si Jezusi mund të jetë kryepriifti i besëlidhjes së re. Priftërinjtë e lartë u zgjodhën dhe u emëruan për të vepruar si ndërmjetës midis popullit të Izraelit dhe Perëndisë. Ata do t'iu përfaqësonin ata në çështjet që lidhen me Zotin, veçanërisht, por jo ekskluzivisht, në kushtimin e blatimeve dhe flive për mëkatet. Në Ditën e Pajtit, kryepriifti duhej të kushtonte flijime për mëkatet e veta, si dhe për mëkatet e njerëzve (krhs. Lev 16, 6; 11-14). Ky ishte një tregues se kryepriifti ishte i prirur për dobësinë, si pjesa tjetër e komunitetit, dhe kishte nevojë për pastrim nga mëkati. Një ritual i tillë

duhet ta ketë inkurajuar atë të merret butësisht me ata që janë injorantë dhe po gabojnë. Folja greke e përkthyer “të merresh me butësi” do të thotë fjalë për fjalë – të zemëroresh i moderuar “. Krahasimi dhe kontrasti me Krishtin është i qartë, krerët e priftërinjve hebrej ishin të paktën për të kontrolluar zemërimin e tyre kur merreshin me ata që mëkatuan, por kryepriifti ynë do të simpatizojë në mënyrë aktive me dobësitë tona (4,15). Nga një deklaratë për funksionin e përgjithshëm të kryepriiftit në bashkësinë izraelite dhe një koment për një cilësi të nevojshme në shërbimin e tij, autori i drejtohet thirrjes së tij. Nderin e një postë të tillë e jep vetëm Zoti, njeriu duhet të thirret nga Zoti, ashtu si ishte Aaroni (krhs. Dal. 28, 1; Lv 8, 1; Nu. 16-18).

5-6 Në rend të kundërt, kualifikimet për priftërinë e përmendur në pikën 1-4 tani janë aplikuar për Jezusin. Krishti gjithashtu nuk mori mbi vete nderin për t’u bërë kryepriift, por ishte emëruar nga Zoti për këtë rol, siç tregohet në Ps. 110, 4. Sidoqoftë, para se Letra drejtuar Hebrejve ta citojë atë varg, fjalët e Ps. Citohej 2, 7. Kjo kujton argumentin e kap. 1, ku Ps. 2, 7 merret për të pohuar epërsinë absolute të Birit të Perëndisë mbi tërë krijimin, përfshirë edhe engjëjt (1, 5). Ps. 110, 1-3 pohon në mënyrë të ngjashme rregullin triumfues të mbretit mesianik që ulet në të djathtën e Zotit. Sidoqoftë, Ps. 110, 4 shton perspektivën e pazakontë që Mesia do të jetë prift përgjithmonë, sipas urdhrin të Melchizedek. Duke u bashkuar me këto citime të psalmit, Hebrejtë përsëri lidhin idenë e Jezusit si Biri dhe kryepriifti (krhs. 4,14), por e bën mjaft të qartë se priftëria e tij i përket një rendi tjetër nga ai i Aaronit dhe priftërinjtë levitikë. Jezusi përmbush rolin dhe funksionin e priftërisë hebreje si kryepriift në urdhrin e Melkizedekut. Zbatimi i Ps. 110, 4 tek Jezusi është eksploruar më plotësisht në Hebrej 7.

7-8 Këto vargje shpjegojnë se si kryepriifti ynë qiellor është në gjendje të ‘simpatizojë me dobësitë tona’ pa u mëkatuar kurrë (krhs. 4,15). Edhe pse Jezusi u testua rëndë gjatë gjithë jetës së tij në tokë (lit. – në ditët e mishit të tij), përvoja e tij në Kopshtin e Gjetsemanit mund të jetë veçanërisht në shikim këtu. Përmendja e lutjeve dhe peticioneve të tij me klithma dhe lot me zë të lartë për atë që mund ta shpëtonte atë nga vdekja, kujton ankthin e Jezusit ndërsa ai u përball me kryqin dhe apeloj që ‘kupa’ e vuajtjes të ishte hequr prej tij (krhs. Mk. 14, 34-36 dhe

paralele). Terrori i braktisjes nga Ati i tij në vdekje (krhs. Mk. 15,34) duhet ta ketë shtypur veçanërisht atë me atë rast. Kështu që Jezusi u lut për çlirimin nga kriza që po afrohej, por pastaj iu nënshtrua vullnetit të Atit në mënyrë që ai të bëhej burimi i shpëtimit të përjetshëm për të tjerët (9). Kjo fazë e dytë e përvojës së Jezusit në Gjetsemane mund të pasqyrohet në thënien se ai u dëgjua për shkak të nënshtrimit të tij të nderuar (gr. *eulabeia* gjithashtu mund të përkthehet – frikë hyjnore). Përgjigjja e lutjes së tij të nënshtrimit ishte forca për të duruar përvojën e hidhur përballë tij dhe pastaj triumfin dhe lavdinë e ringjalljes së tij. Bir i Zotit edhe pse ishte (8; krhs. V 5), ai përjetoi tundimin të hiqej nga bërja e vullnetit të Atit të tij për shkak të vuajtjeve të përfshira. Ai duhej të mësonte se çfarë bindjeje ndaj Zotit u përfshi në terma praktikë, në kushtet e jetës njerëzore në tokë, në mënyrë që të mund të simpatizohej me ata të testuar në mënyrë të ngjashme dhe të na mësonte me shembullin e tij, se deri ku duhet t'i nënshtrohej dhe bindej Zotit (krhs. 12, 1-11; 13,13).

9-10 Duke mësuar bindjen nga ajo që pësoi, Jezusi u bë i përsosur ('përsosur') d.m.th., i kualifikuar 'ose' u bë plotësisht i përshtatshëm 'si shpëtimtar i popullit të tij (krhs. 2,10). Më saktësisht, ai u përsos si burim i shpëtimit të përjetshëm. Çdo përvojë e provës e përgatiti atë për një akt përfundimtar të bindjes ndaj Atit në vdekjen e tij sakrifikuase (krhs. 10, 5-10). Me këtë mjet ai arriti një shpëtim nga mëkati, vdekja dhe djalli, duke u mundësuar atyre që besojnë tek ai të ndajnë me të në jetën e botës që do të vijë. Ideja që Krishti krijon një model bindjeje që të tjerët të ndjekin, kuptohet nga fjalët për të gjithë ata që i binden. Sidoqoftë, kjo shprehje nuk tregon se shpëtimi duhet të fitohet nga bindja. Shpëtimi është dhuratë e Zotit për ne falë flisë së Krishtit, por ata që e shikojnë atë si burimin unik të shpëtimit të përjetshëm, do të duan të shprehin besimin e tyre në bindje të vazhdueshme siç bëri ai (krhs. 12, 1-4). Besimi në Krishtin na angazhon të marrim pjesë në luftën e tij kundër mëkatis.

5,11 – 10,39 **Jezusi, kryepifti i përsosur sipas urdhrit të Melkizedekut dhe burimit të shpëtimit të përjetshëm**

Siç sugjeron titulli, kjo pjesë kryesore e Letrës drejtuar Hebrenjve është me të vërtetë një ekspozitë e temave të shpallura në 5, 9-10. Pasi i kushton vëmendje nevojës për përparim në mirëkuptim dhe bindje (5,11 –

6,20), autori demonstroi se si Jezusi e përmbush rolin e kryepriut sipas urdhrave të Melkizedekut (7, 1-28). Këtu Ps. 110, 4 është teksti kryesor, me Zan. 14, 18-20 duke u përdorur në një rol mbështetës. Përsosmëria e Krishtit si kryepriut ynë qiellor përmendet në 7, 26-28, si një urë drejt dy kapitujve të ardhshëm, ku autori shqyrton më plotësisht se çfarë do të thoshte që Krishti të jetë i përsosur. Ja Jer. 31, 31-34 është në fokus, dhe implikimet për ne konsiderohen. Ideja që Krishti është 'burimi i shpëtimit të përjetshëm' është zhvilluar në 10, 1-18, me Ps. 40, 6-8 duke u përdorur për të shpjeguar se si Krishti përmbushi profecinë e Jeremisë.

Kjo pjesë përfundon me një apel tjetër (10, 19-39), duke nxjerrë në pah pasojat praktike të argumenteve komplekse doktrinale të autorit. Është interesante të theksohet se si kjo fragment shpreh përsëri disa nga paralajmërimet dhe inkurajimet e pasazheve të mëparshme (veçanërisht 4, 14-16 dhe 5,11 – 6,20). Ndërsa lexoni pjesën në tërësi, dhe më pas shqyrtoni më me kujdes kuptimin e pjesëve të ndryshme të tij, mbani në mend se nxitjet zbulojnë qëllimin e mësimin teologjik.

5,11 – 6,20 **Një thirrje për të mësuar dhe përparuar**

Para se të filloni në argumentin e kësaj kapitulli, autori ofron të dy paralajmërimet (5,11 – 6, 8) dhe inkurajimet (6, 9-20). Mësimet e tij për veprën e kryepriut të Krishtit nuk do të kuptohen ose zbatohen nga ata që janë bërë të ngadalshëm për të mësuar dhe që nuk dëshirojnë të bëjnë implikimet më të thella të besimit të tyre. Kushdo që vazhdon të shmangë ushqime të tilla të ngurta, nuk mund të përqendrohet si i krishterë (5, 11-14). Në të vërtetë, rezistenca ndaj rritjes shpirtërore mund t'i bëjë njerëzit të bien larg ose të rebelohen plotësisht kundër Zotit, sepse ata po forcojnë zemrat e tyre kundër Perëndisë (6, 1-8).

Megjithatë seriozitetin e paralajmërimit, autori është i bindur për realitetin e angazhimit të atyre që ai adreson. Por ai dëshiron që secila prej tyre të tregojë të njëjtën kujdes që kanë bërë në të kaluarën, duke punuar implikimet e shprehës së tyre të krishterë në jetën e përditshme, dhe duke vazhduar me besim dhe durim deri në fund (6, 9-12). Me arritjen e një niveli të caktuar pjekurie, disa duken se nuk ishin të gatshëm të vazhdonin më tej. Për të ripërtërirë besimin e tyre te Zoti, autori u kujton atyre se Zoti e konfirmoi premtimin e tij ndaj Abrahamit me një betim dhe se ai

gjithashtu ka garantuar priftërinë e lartë të Jezusit në Ps. 110, 4. Shpresa që kjo na ofron është si një spirancë për shpirtin, e vendosur dhe e sigurt (6, 13-20). Vetëm mosbesimi do të bëjë që njerëzit të humbasin atë që është arritur për ne nga kryepriifti ynë i madh.

11-14 Lexuesit janë bërë të ngadalshëm për të mësuar ose më shumë fjalë për fjalë, të shurdhër në lidhje me atë që dëgjohej. Megjithë entuziazmin e tyre fillestar si të krishterë, një plogështi e caktuar ka hyrë brenda dhe autori frikësohet se ata tani mund të mos jenë të gatshëm të bëjnë implikimet më të thella të ungjillit dhe të përgjigjen me besim dhe bindje (krhs. 2, 1-4; 3, 1 – 4, 2, ku çështja kryesore është përgjigjja ndaj asaj që dëgjohej). Një shenjë e kësaj plogështie në zhvillim është mosdashja ose pamundësia e tyre për të qenë mësues. Pas një kohe të caktuar, çdokush i udhëzuar në besim duhet të jetë në gjendje t'ua shpjegojë të tjerëve (krhs. 3,13; 10, 24-25; 1 Sel. 5,11, 1 Pjet. 3,15). Nëse njerëzit duan të mësohen të vërtetat elementare të fjalës së Zotit përsëri, kur ata duhet të komunikojnë mësimet themelore të krishterë me të tjerët dhe të dëshirojnë ushqim të fortë për veten e tyre, është zhvilluar një rast serioz i rritjes shpirtërore të penguar. Si në fushën fizike, qumështi është ushqimi i duhur për një foshnjë, por ushqimi i fortë është për të pjekurit. Autori barazon qumështin shpirtëror me atë që ai e përshkruan si (fjfj.) parimet e para të orakujve të Zotit '(gr. *të stoicheia tes arches ton logon në Theou*). Kjo mund të nënkuptojë që lexuesit kishin nevojë për disa udhëzime për interpretimin e DhV (or orakujve të Zotit ') nga një këndvështrim i krishterë. Më konkretisht, shprehja mund të jetë një paralele me ato që 6, 1 i përshkruan si mësimet elementare për Krishtin (gr. *ton tes harqe në logon Hristou*). Ushqimi i ngurtë do të përfshijë një kuptim më të thellë të së vërtetës biblike themelore (si në ks. 7-10). Një foshnjë shpirtërore përcaktohet praktikisht si dikush që nuk është i njohur me mësimet për drejtësinë, d.m.th. mësimdhënie e cila mund t'i motivojë ata drejtësisë (krhs. 12,11). Për më tepër, të krishterët e papjekur nuk e kanë stërvitur veten për të dalluar të mirën nga e keqja me praktikën e vazhdueshme për t'iu përgjigjur shpalljes së Perëndisë.

6, 1-3 Megjithëse autori ka akuzuar lexuesit për papjekuri dhe ka këmbëngulur që ushqimi i ngurtë është për të pjekurit (5,14), ai synon t'i ushqejë ata ushqime të ngurta në mënyrë që ata të shkojnë në pjekuri (lit.

‘ i lindur deri në pjekuri ‘)! Ata kanë nevojë për pasqyrë dhe angazhim që ushqimi i fortë mund të sjellë. Kur ai thotë le t’i lëmë mësimet themelore për Krishtin, ai nuk do të thotë ‘të braktisni plotësisht të vërtetat themelore të listuara’. Progresi është bërë duke mos hedhur përsëri themelet e mësimet fillor, por duke u bazuar në këtë themel. Është interesante të theksohet se mësimet fillore të përmendura këtu nuk janë dukshëm të krishtera. Praktikisht, çdo send mund të ishte miratuar nga judaizmi ortodoks. Sidoqoftë, secili artikull fitoi një rëndësi të re në dritën e mësimet të krishterë për Jezusin si Mesia e Izraelit. Kështu që krijohet përshtypja se besimet dhe praktikat ekzistuese hebraike u përdorën si një themel për të zbuluar të vërtetën e krishterë. Ushqimi i ngurtë i Letrës drejtuar Hebrenjve është një zhvillim i temave biblike siç është pendimi nga veprimet që çojnë në vdekje dhe besim te Zoti, ringjallja e të vdekurve dhe gjykimi i përjetshëm, në dritën e mësimet për Jezusin si Birin e Zotit dhe kryepriftin e ri besëlidhje. Udhëzimet për pagëzimet (shumës) mund t’u referohen larjeve ceremoniale hebraike (krhs. 9,10) dhe përmbushjes së tyre në Krishtin. Vënia e duarve ishte një praktikë hebraike, e lidhur me lutjen, e cila u përshtat në mënyra të ndryshme nga të krishterët e hershëm (p.sh. Veprat 8,17; 9, 17-18; 13, 3). Nën presionin e persekutimit, të kthyerit nga judaizmi duhet të ishin tunduar ‘të hiqnin dorë gjithnjë e më shumë nga ato tipare të besimit dhe praktikës, të cilat ishin dalluese të krishterimit, dhe prapë të ndiejnë se ata nuk kishin braktisur parimet themelore të pendimit dhe besimit, realitetet treguar nga abdeset fetare dhe shtrimi i duarve, pritja e ringjalljes dhe gjykimi i epokës që do të vijë. ‘

4-6 Përsa u përket atyre që u mësuan njëherë me udhën e Perëndisë, që shijuan dhuratën qiellore dhe u bënë pjesëtarë të Shpirtit të shenjtë Do të jetë ndër besimtarët ose gjatë shërbimit të Krishtit në Izrael.

Paralajmërimi i ashpër i këtyre vargjeve (bërë jehonë në 10, 26-31; 12, 15-17) është për ata që bien larg ose kryejnë apostazi (krhs. 3,12), sepse ata largohen nga sakrificat e vetme për mëkatet nën besëlidhjen e re dhe shpresën e vetme të jetës së përjetshme në Jezu Krishtin. Njerëz të tillë po e kryqëzojnë përsëri Birin e Perëndisë, duke e hedhur poshtë atë me qëllim siç e bënë ekzekutuesit e tij, dhe duke e nënshtruar atë në turp publik, duke e vendosur hapur veten në pozitën e armiqtë të tij. Asgjë nuk

është e pamundur për Perëndinë, por ai nuk na ofron shpresë për të thirrur ata që marrin një qëndrim të vazhdueshëm dhe me zemër të fortë kundër Krishtit. Siç është vërejtur në lidhje me 3, 12-13, ata që ngurtësojnë zemrën e tyre kundër Perëndisë mund të arrijnë në një pikë ku ata janë “të ngurtësuar” përtej kujtimit. Autori nuk i akuzon lexuesit e tij se janë në këtë pozicion, por fati i apostatëve është diçka që ata dhe ne nuk duhet ta harrojmë. Në kontekstin e tij, kjo pasazh qëndron si një paralajmërim se ku mund të çojë plogështia.

Por, a mund të bëhen të krishterë të vërtetë apostatë? Hebrejtë me siguri sugjerojnë që ata që bien larg mund të kenë çdo pamje të konvertimit të vërtetë. Ata dikur janë shkolluar, duke treguar një hyrje vendimtare të dritës së ungjillit në jetën e tyre. Ata kanë shijuar dhuratën qiellore, që mund të nënkuptojë marrjen e vetë Krishtit dhe të gjitha bekimet shpirtërore që ai ofron. ‘Të shijuarit’ nënkupton të provoni diçka në një mënyrë të vërtetë dhe personale (jo thjesht, pirja e duhanit). Ata kanë bërë pjesë në Shpirtin e Shenjtë (lit. Duke u bërë pjesëmarrës i Shpirtit të Shenjtë), në mënyrë që rebelimi i tyre të përfshijë fyerjen e Shpirtit të Hirit (10,29). Më në fund na thuhet se ata kanë shijuar mirësinë e fjalës së Zotit dhe fuqitë e epokës së ardhshme. Kjo sugjeron një përvojë vendimtare për përfitimet e besëlidhjes së re. Sidoqoftë, ata që kanë shijuar një marrëdhënie të tillë me Perëndinë nuk mund ta supozojnë atë marrëdhënie, duke besuar se janë imunë nga mundësia e braktisjes. Premtime si Jn. 10, 28-29 dhe Fil. 1, 6 janë një garanci që Zoti do t’i mbajë fëmijët e tij besnikë deri në fund. Letra drejtuar Hebrejve ka mënyrën e vet për të inkurajuar besimin në aftësinë e Perëndisë për të na mbështetur në besimin tonë. Por të gjithë duhet të sfidohen për t’i bërë të sigurt thirrjen dhe zgjedhjet tona (2 Pjet. 1,10), dhe kjo është domethënia praktike dhe baritore e pasazheve paralajmëruese të Letra drejtuar Hebrejve.

Ne mund të dëshirojmë të themi se ata që janë vërtet të rilindur nuk do të bien kurrë, por vërtetësia e lindjes së re vërtetohet me këmbëngulje në besim. Autori i Letrës drejtuar Hebrejve është qartë i sigurt se një vepër e vërtetë e Zotit ka ndodhur në kongregacionin që ai i drejtohet (6, 9; 10, 39). ‘Por kjo nuk përjashton mundësinë që disa nga numri i tyre të jenë rebelë në zemër dhe, përveç nëse ka ndonjë ndryshim rrënjësor, do të

zbulojnë se ata kanë arritur në pikën e apostazisë së pandreqshme. Është e mundur të merreni me përvojën shpirtërore të një grupi pa të jetë i rilindur vërtet. Ndonjëherë njerëzit tregojnë të gjitha shenjat e kthimit në fe, por largohen nga Krishti pas një kohe dhe demonstrojnë se ata kurrë nuk ishin me të vërtetë fëmijë të Zotit. Më konkretisht, (ai autor ka në pamje ata që shohin qartë se ku qëndron e vërteta, përputhen me të për një kohë, dhe pastaj, për shkaqe të ndryshme, e heqin dorë nga ajo. Vazhdimi është prova e realitetit. Ata që vazhdojnë janë shenjtoret e vërtetë dhe një pasazh si kjo do të përdoret nga Zoti për t’i mbështetur ata në besim.

7-8 Jezusi përdori shëmbëlltyrën e katër ‘tokave’ për të shpjeguar përgjigje të ndryshme që njerëzit kanë ndaj ungjillit (Mk. 4, 1-20 dhe paralele). Letra drejtuar Hebrenjve u referohet vetëm dy mundësi. Dheu i mirë që pi në shi shpesh bie mbi të dhe që prodhon një kulturë të dobishme për ata për të cilët kultivohet merr bekimin e Zotit. Kjo u referohet atyre që vazhdojnë të dëgjojnë dhe t’i binden fjalës së Zotit. Me hirin e Zotit ata janë frytdhënës shpirtërisht. Toka e keqe që prodhon gjemba dhe gjemba është e kotë dhe është në rrezik të mallkohet. Asnjëherë nuk i përgjigjet kultivimit dhe në fund do të digjet. Kjo përshkruan fatin e atyre që ngurtësojnë zemrat e tyre në mosbesim dhe largohen nga Zoti (krhs. 10, 26-31). Autori nuk ofron terren të mesëm për plogështinë. Ai dëshiron që lexuesit e tij të jenë të sigurt se të gjithë përshtaten në kategorinë e parë!

9-10 Fjalët e inkurajimit tani ndjekin paralajmërimet e ashpra të 4-8. Autori është i sigurt për gjëra më të mira në rastin e miqve të tij të dashur. Më veçanërisht, ai po sugjeron që, si grup, ata të futen në kategorinë e tokës së mirë në v 7. Njerëz të tillë marrin bekimet e Zotit që shoqërojnë shpëtimin. Besimi i tij bazohet pjesërisht në kujtesën e sjelljes së tyre të së kaluarës dhe të së tashmes dhe pjesërisht në drejtësinë e Zotit. Puna dhe dashuria që ata i kanë treguar është bërë e ndezur. ‘Për emrin e tij’. Ajo përfshinte shërbimin dhe vazhdimin e shërbimit ndaj popullit të tij (gr. *tois hagiois*; ‘për shenjtoret). Një shembull i jashtëzakonshëm i kësaj është regjistruar në 10, 32-34. Kur autori thotë se Zoti nuk është i padrejtë; ai nuk do të harrojë gjëra të tilla, përqendrimi nuk është thjesht në shpërblimin për shërbimet e bëra. Zoti e di realitetin e jetës së tyre

shpirtërore dhe nëse i shpreh me motiv të tillë shprehjet e krishterimit të vërtetë në të kaluarën, atij mund t'i besohet ta bëjë këtë përsëri në të ardhmen. Motivi i besnikërisë së Zotit zhvillohet më tej në 13-20.

11-12 Dëshira e sinqertë e autorit që secili nga miqtë e tij të vazhdojë ndërsa një i krishterë del përsëri. Besnikëria e tyre ndaj Krishtit dhe shqetësimi praktik për njëri-tjetrin në kohën e testimit u frymëzuan nga një shpresë bindëse (10,34). Tani, kur armiku i tyre më i madh duket se është plogështia, ata duhet të tregojnë të njëjtën zell (lit. 'zell), për ta mbajtur shpresën plotësisht gjallë deri në fund. Një shpresë e gjallë është baza për efektive

Të jetuarit e krishterë në çdo kontekst. Ata që e kanë këtë motivim nuk do të kapërcehen nga plogështia (gr. *nothroi* përdoret këtu si në 5,11, por pa kualifikim). Në fakt, ata do të bëhen imitues të atyre që me anë të besimit dhe durimit trashëgojnë atë që u është premtuar. Një gjuhë e tillë parashikon argumentin e 11, 1 – 12,13.

13-15 Baza e shpresës së krishterë nuk është të menduarit dëshiror për të ardhmen, por premtimi solemn i Zotit. Themeli i veprimtarisë shpëtuese të Zotit në botë ishte premtimi i veçantë që iu dha Abrahamit në Zan. 12, 1-3 dhe u përsëritet në etapa të ndryshme stërgjyshërve të Izraelit në forma të ndryshme (psh. Zan. 15, 1-21; 26, 2-4; 28, 13-15; Ex. 3, 6-10). Zoti do t'i shumonte pasardhësit e Abrahamit, duke i bërë ata në një komb të madh, duke i vendosur ata në tokën e tyre dhe do t'i bekonte ata në mënyrë që ata të bëhen një burim bekimi për të gjithë kombet. Në një rast të veçantë, Zoti konfirmoi vërtetësinë e këtij premtimi me një betim (krhs. Zan. 22, 16, '1 betohem për veten time, deklaron Zoti'). Letra drejtuar Hebrenjve vëren se Abrahami ishte inkurajuar nga kjo për të pritur me durim atë që ishte premtuar. Perëndia filloi ta përmbushë premtimin e tij në jetën e Abrahamit, por bekimi i fundit erdhi në personalitetin e Jezusit Mesia.

16-18 Në çështjet njerëzore, betimi konfirmon ato që janë thënë dhe u jep fund të gjitha argumenteve. Kështu që Zoti e përdori këtë formë të veçantë të fjalës për ta bërë natyrën e pandryshueshme të premtimit të tij shumë të qartë për ata që ishin trashëgimtarët e asaj që ishte premtuar. Ai përdori dy gjëra të pandryshueshme, në të cilat është e pamundur që Zoti të gënjejë, gjegjësisht premtimin dhe betimin e tij, për të dhënë inkurajimin

më të madh të mundshëm për njerëzit e tij për të besuar tek ai. Është e qartë nga ajo që vijon se ne që kemi ikur për të kapur shpresën që na është ofruar në Jezusin jemi trashëgimtarët e fundit të asaj që iu premtua Abrahamit (krhs. Gal. 3, 26-29).

19-20 Këto vargje duhet të lexohen në dritën e 7, 20-22, ku argumentohet se Zoti konfirmoi priftërinë e lartë të Mesisë në Ps. 110, 4 me një betim të ngjashëm me atë të përdorur në Zan. 22,16. Meqenëse Jezusi është kryepriifti i premtuar sipas urdhrin të Melkizedekut, ai është bërë ‘garancia’ e bekimeve të besëlidhjes së re (7,22). Ata që mbështeten tek ai, në të vërtetë mund të hyjnë në shenjtëroren e brendshme pas perdes, ku ai ka shkuar para nesh dhe ka hyrë në emrin tonë. Jezusi është fjalë për fjalë pararendësi ynë, duke hapur rrugën që ne të ndjekim! Shenjtërorja e brendshme e tendës së shenjtë dhe më vonë tempulli përfaqësonin praninë e Zotit me popullin e tij në tokë (krhs. Dal. 26, 31-34; 1 Mbret. 8, 6-11). Hebrejtë e përdorin këtë gjuhë për t’iu referuar shenjtërores qiellore, ku Perëndia është i besuar në gjithë lavdinë e tij. Ne mund t’i afrohem me besim tani, sepse Jezusi, kryepriifti ynë qiellor, ka kushtuar flijimin e përsosur dhe ulet në të djathtën e Zotit (krhs. 4, 14-16; 10, 19-22). Sidoqoftë, përfytyrimet në 6, 19-20 përçojnë gjithashtu idenë se fati ynë është të jetojmë përgjithmonë në praninë e shenjtë dhe të lavdishme të Zotit. Ne mund të shkojmë drejtpërdrejt atje ku ka shkuar Jezusi. Kështu, shenjtërorja qiellore është një mënyrë tjetër për të përshkruar ‘botën që do të vijë’ (2, 5), ‘pushimin e së Shtunës për popullin e Perëndisë’ (4, 9), dhe ‘vendin qiellor’ ose ‘qytetin’ (11,16; 12, 22-24; 13,14), që ka qenë shpresa përfundimtare e popullit të Perëndisë ndër shekuj. Ky synim i shpresuar është arritur dhe është hapur për ne nga Shpëtimtari ynë. Jezusi si shpresa jonë ka hyrë në shenjtërore dhe mbetet atje si një spirancë për shpirtin, të vendosur dhe të sigurt.

Pra, antidoti i apatizmit dhe apostazisë shpirtërore është përtëritja e shpresës. Shpresa është motivi për besnikëri dhe dashuri. Baza e shpresës sonë është premtimi i Zotit, i konfirmuar me një betim. Meqenëse premtimet shpëtuese të Zotit tashmë janë përmbushur për ne në vdekjen dhe lartësimin qiellor të Zotit Jezu Krisht, kjo na jep çdo inkurajim të besojmë se ata që besojnë në Jezusin do të ndajnë me të në trashëgiminë e premtuar të përfundimit.

7.1-28 **Priftëria e Lartë e përjetshme e Krishtit**

Tashmë janë dhënë disa indikacione se Jezusi është kryepriфт përgjithmonë sipas urdhrorit të Melkizedekut (krhs. 5, 6, 10; 6,20). Kjo temë tani është zhvilluar plotësisht pasi autori vjen në thelb të mesazhit të tij dhe fillon të ushqejë lexuesit e tij me ushqimin e ngurtë që promovon pjekurinë shpirtërore (krhs. 5, 11-14). Pjesa e parë e këtij kapitulli ka të bëjë me takimin midis Abrahamit dhe Melkizedekut në Zan. 14, duke u përqëndruar në rëndësinë e priftërisë së Melkizedekut në atë kontekst (1-10). Pjesa e dytë e kapitullit merr premtimin specifik të Ps. 110, 4, në lidhje me Mesinë të jetë një prift si Melchizedeku dhe e zbaton atë te Zoti Jezus (11-28). Përsosmëria nuk ishte e mundur nën priftërinë levitike, por shërbesa e lartë priftërore e Jezusit zëvendëson të gjithë sistemin DhV për t'iu afruar Zotit dhe 'përsosur' besimtarët në një marrëdhënie me të (11-19). Rëndësia e betimit që konfirmon priftërinë e Mesisë është hulumtuar (20-22) dhe më pas përshkruhen implikimet e premtimit se ai do të jetë prift përgjithmonë (23-25). Kapitulli përfundon duke treguar se si një prift i tillë i lartë, në kontrast me kleret e priftërinjve të besëlidhjes së vjetër, plotëson nevojën tonë si mëkatarë (26-28). Ch. 7 është faza e tretë në zhvillimin e idesë se Jezusi është kryepriфт i besëlidhjes së re (krhs. 2, 17-18; 4,14 – 5,10).

1-3 Ps. 110, 4 është teksti kryesor në këtë kapitull. Për të treguar se çfarë nënkuptonte psalmi nga një prift përgjithmonë sipas urdhrorit të Melkizedekut, Letra drejtuar Hebrejve shkon përsëri në Zan. 14, 18-20, duke nënvizuar vetëm disa veçori të narracionit të Zanafillës. Emri i Melchizedek do të thotë mbret i drejtësisë dhe fakti që ai ishte mbret i Salemit (rrjedh nga Heb. *shalom*, 'paqe') do të thotë se ai ishte mbret i paqes. Në emër, të paktën, ai parashikoi sundimin e drejtësisë dhe të paqes së Mesisë (p.sh. Is. 9, 6-7; Heb. 1, 8-9). Më e rëndësishmja, ai është identifikuar si prift i Zotit Shumë të Lartë, i cili bekoj Abrahamin dhe mori një të dhjetë (një të dhjetën e gjithçkaje) nga Abrahami, stërgjyshi ose patriarku i Izraelit. Për më tepër, në procesverbalin e Shkrimit, Melchizedek është pa baba ose nënë, pa gjenealogji, pa fillimin e ditëve ose në fund të jetës. Ai shfaqet nga askund dhe zhduket pa gjurmë. Ai nuk ka paraardhës dhe asnjë pasardhës. Meqenëse legjitimiteti i priftërisë së një njeriu në botën antike varej nga gjëra të tilla, heshtja e Shkrimit në këtë

pikë është e pazakontë. Melkizedek është si Biri i Perëndisë në kuptimin që ai parashikon priftërinë e tij unike dhe të pafund. Në aspektin teknik, ai është një model ose model i Krishtit. Ps. 110 parashikonte shfaqjen e një mbreti tjetër të Jeruzalemit (qyteti i Salemit), duke ushtruar një priftëri si Melchizedeku, jo siç duket bazuar në prejardhjen fizike nga ndonjë priftëri e njohur, por megjithatë të caktuar hyjnisht. Hebrenjtë e shpall Jezu Krishtin si prift-mbret i premtuar, i cili mbretëron përgjithmonë për të bekuar popullin e tij (krhs. 5, 4-6; 7, 13-17).

4-10 Duke marrë parasysh çështjen e së dhjetës që pagoi Abrahami në Melkizedek, Letra drejtuar Hebrenjve vëren se ligji i Moisiut kërkonte që pasardhësit e Levit që bëhen priftërinj për të mbledhur një të dhjetën nga njerëzit (krhs. Nr. 18, 21-32). Sidoqoftë, Melkizedeku, i cili nuk gjurmoi prejardhjen e tij nga Levi, mblodhi një të dhjetë nga Abrahami, stërgjyshi i Levit! Në të vërtetë, aq i madh është Melkizedeku sa bekoji Abrahamin, atë të cilit Zoti i kishte dhënë premtimet në lidhje me qëllimet e tij të shpëtimit (krhs. Heb. 6, 13-14). Meqenëse personi më i vogël bekohet nga më i madhi (7), kjo e vendos Melkizedekun në një pozicion shumë domethënës. Të dhjetat e paguara për priftërinë levitike u mblodhën nga njerëz që vdesin, por Abrahami pagoi një të dhjetë për atë që është shpallur të jetojë (8). Kjo do të thotë, në të dhënat biblike, Melchizedek përfaqësohet si ai që nuk kishte fund të jetës (3), dhe kjo sugjeron që priftëria e tij ishte më e mirë. Madje mund të thuhet se Levi, dhe prandaj priftërinjtë levitikë, i paguanin të dhjetat Melkizedekut përmes Abrahamit. Kjo na përgatit për argumentin, në kundërshtim me 11-19, se priftëria e Jezusit është më e lartë dhe e zëvendëson priftërinë levitike dhe shërbesën e saj.

11-12 Kur Ps. 110, 4 foli për nevojën që të vijë një prift tjetër – një sipas urdhrat të Melkizedekut, jo sipas urdhrat të Aaronit, përfundimi ishte se kishte diçka që mungonte në priftërinë ekzistuese. Në fakt, priftëria zbriti nga Aaroni dhe duke u ushtruar nga disa prej levitëve nuk ishte në gjendje të sigurojë përsosmëri. Për herë të parë, gjuha e përsosmërisë (aplikuar për Krishtin në 2,10; 5, 9; 7,28) zbatohet për situatën e besimtarëve. Ligji i Moisiut nuk bëri asgjë të përsosur, por tek Jezu Krishti paraqitet një shpresë më e mirë, me anë të së cilës ne mund t'i afrohemi Perëndisë (19). Kjo referencë e fundit sugjeron që përsosmëria e

besimtarëve përfshin “kualifikimin” e tyre për t’iu afruar Perëndisë ose duke i lejuar ata të shijojnë sigurinë e një marrëdhënie të re të besëlidhjes me Perëndinë. Më shumë do të thuhet për këtë koncept të rëndësishëm më vonë. Me fjalë të thjeshta, sakrifica e Krishtit merret me problemin e mëkatit në një mënyrë që priftëria levitike dhe ligji i Moisiut nuk mundën. Në të vërtetë, ligji dhe priftëria ishin aq të lidhura sa që një ndryshim i priftërisë do të thoshte se duhej të bëhej edhe një ndryshim i ligjit (12). Këtu duhet të theksohet se autori i letrës drejtuar Hebrenjve e shikon ligjin në thelb si një grup rregullash sakrificimi dhe priftërie për mirëmbajtjen e marrëdhënieve të Izraelit me Zotin. Kufizimet e sistemit në tërësi përshkruhen në kk. 9-10.

13-17 Vetëm disa njerëz ishin të autorizuar të shërbenin në altar, sipas ligjit të Moisiut (psh. Lev. 8-9; Nr. 1, 47-54). Jezusi, Zoti ynë, i përkiste fisit të fudasë dhe në lidhje me atë fis Moisiu nuk tha asgjë për priftërinjtë. Pra, nëse Jezusi është një prift, ai duhet t’i përkasë një urdhri tjetër. Në trajtimin e këtij kundërshtimi, autori vëren përsëri parashikimin e Ps. 110, 4 se priftëria mesianike do të ishte në rregullin e Melkizedekut. Një pasardhës i Levit u bë prift në bazë të një rregulloreje për prejardhjen e tij. Jezusi u bë prift përgjithmonë, sipas urdhrit të Melkizedekut, mbi bazën e fuqisë së një jete të pathyeshme. Kjo shprehje e fundit kuptohet më së miri si referencë për ringjalljen e Jezusit dhe lartësimin e tij qiellor. Ai funksionoi qartë si kryeprift i besëlidhjes së re në tokë, kur ai ofroi veten si një flijim të përsosur për mëkatet tona. Por ai duhej të vinte në jetë përsëri për të funksionuar si prift përgjithmonë, duke shërbyer në shenjtëroren qiellore, në të djathtën e Perëndisë (krhs. 8, 1-2).

18-19 Rregullorja e mëparshme është ligji që përcakton priftërinë e DhV mbi bazën e prejardhjes së duhur dhe pastërtisë fizike. Ishte e dobët dhe e padobishme sepse vdekja i pengoi ata priftërinj që të vazhdojnë në detyrë (23) dhe dobësia e tyre bëri që vazhdimisht e nevojshme që ata të sakrifikojnë për mëkatet e tyre, si dhe për mëkatet e njerëzve (27). Në të vërtetë, ligji nuk bëri asgjë të përsosur (shih shënimin në 7, 11-12), sepse ai ishte vetëm – një hije e gjërave të mira që do të vijnë “(10, 1). Rregullorja që përcakton priftërinë e DhV u la mënjanë kur Perëndia përuroi një priftëri të re dhe siguroi një sakrificë për t’u dhënë fund të gjitha sakrificave (krhs. 10, 5-10). Një shpresë më e mirë prezantohet me

shërbesën e kryepriftit të Jezusit, me anë të së cilës ne i afrohemi Perëndisë. Siguria e një pastrimi një herë e përgjithmonë nga mëkati dhe mundësia për të vazhduar në një marrëdhënie të përjetshme me Perëndinë është në zemrën e kësaj shprese më të mirë.

20-22 Premtimi për vendosjen e priftërisë së Mesisë u konfirmua me një betim, Zoti është betuar dhe nuk do ta ndryshojë mendjen e tij (Ps. 110, 4). Një betim i bashkuar me një premtim e bën – natyrën e pandryshueshme të qëllimit të tij shumë të qartë ‘(6,17). Kështu që vërtetohet përjetësia e priftërisë së Jezusit. Për shkak të këtij betimi, gjithashtu mund të pohohet se Jezusi është bërë garancia e një besëlidhjeje më të mirë. Kur autori merr përsipër temën e këtij besëlidhjeje më të mirë në pasazhe të mëvonshme, ai e përshkruan Jezusin si ‘ndërmjetësuesin’ e një besëlidhjeje të re (8, 6; 9,15; 12,24). Kjo do të thotë se ai përuron bekimet e besëlidhjes të parashikuara në Jer. 31, 31-34 (cituar në 8, 8-12). Fjala garanci (22) sugjeron edhe më shumë, Shërbimi priftëror i Jezusit vazhdon të garantohet për faktin se ato bekime janë lehtësisht të disponueshme. Besëlidhja më e mirë është baza për shpresën më të mirë të të krishterit.

23-25 Veçantia dhe përjetësia e priftërisë së Krishtit ka qenë vërtet zemra e argumentit në këtë kapitull të ndërlikuar. Kishte shumë priftërinj nën besëlidhjen e vjetër, sepse vdekja i pengoi ata të vazhdonin në detyrë. Sidoqoftë, pasi Jezusi i ringjallur dhe i ngjitur jeton përgjithmonë, ai ka një priftëri të përhershme. Ai mbetet i njëjtë (krhs. 1, 8-12; 13, 8) dhe zyra dhe puna e tij priftërore janë absolute dhe të pandryshueshme. Fjala pra në fillim të v 25 prezanton pasojën logjike të gjithë kësaj. Këtu është zbatimi praktik i mësimit të autorit për Jezusin si prift përgjithmonë në rendin e Melkizedekut. Jezusi është në gjendje të shpëtojë plotësisht ata që vijnë tek Zoti përmes tij. Ideja e ‘afritit’, ose ‘ardhjes’ te Zoti është e spikatur te Letra drejtuar Hebrejve (krhs. 4,16; 7, 19; 10, 1, 22; 11, 6; 12,18, 22). Në thelb, ajo shpreh idenë e një marrëdhënie me Perëndinë. Sistemi i priftërisë dhe sakrificës DhV vetëm parashikonte në mënyrë të papërsosur një marrëdhënie të tillë, por Jezusi është në gjendje të shpëtojë plotësisht ata që lidhen me Zotin përmes tij. Gjuha e shpëtimit këtu nënkupton shpëtimin nga alternative, që është gjykimi i Zotit (krhs. 2, 1-4; 9, 27-28; 10, 26-31). Në fakt, të krishterët mund ta kërkojnë Jezusin për

ndihmë në çdo fazë të pelegrinazhit të tyre tokësor, sepse ai gjithmonë jeton për të ndërmjetësuar për ta (krhs. Rom. 8,34; 1 Gjn 2, 1-2). Imazhi i ndërmjetësit qiellor përdoret për të theksuar gatishmërinë dhe aftësinë e Krishtit për të zbatuar tek ne përfitimet e sakrificës së tij një herë e përgjithmonë (krhs. 2,18; 4, 14-16; 10, 19-22). Sidoqoftë, imazhi nuk duhet të shtyhet shumë larg. Jezusi ulet në të djathtën e Zotit, duke kërkuar përmbushjen e premtimeve të besëlidhjes për fëmijët e tij, duke mos lypur pranimin e tyre para fronit të Atit!

26-28 Jezusi plotëson së pari nevojën tonë si kryepriфт sepse është i shenjtë, i paturpshëm, i pastër. Këto tre mbiemra kujtojnë mësimet për mëkatësinë e tij (4,15) dhe shpjegojnë pse sakrifica e tij ishte kaq e përsosur, pa pasur nevojë për përsëritje. Ai mbeti i bindur ndaj Perëndisë gjatë gjithë jetës së provës. Si një kryepriфт i pafajshëm, ai u sakrifikuua për mëkatet e popullit të Perëndisë një herë për të gjithë, kur ai ofroi veten e tij (27; krhs. 9,14). Ky është një mendim i ri, duke shpjeguar saktësisht se si ai bëri ‘pastrimin’ (1, 3) ose ‘shlyerjen për mëkatet e njerëzve’ (2,17). Vini re theksin mbi natyrën e sakrificës së tij një herë e përgjithmonë këtu dhe në 9,12, 26, 28; 10,10. Për dallim nga priftërinjtë e lartë të judaizmit, ai nuk ka nevojë të ofrojë flijime ditë pas dite, së pari për mëkatet e tij dhe më pas për mëkatet e njerëzve. Përsosmëria e sakrificës së tij shoqërohet me përsosmërinë e viktimit. Jezusi gjithashtu plotëson nevojën tonë si kryepriфт sepse ai tani është ndarë nga mëkatarët, të lartësuar mbi qiejtë. Lartësia e tij qiellore do të thotë që ai gjithmonë jeton për të zbatuar përfitimet e punës së tij të kursimit tek ne (25). Ligji i Moisiut caktoi njerëz të dobët si priftërinj të lartë, por betimin e Ps. 110, 4 caktoi Birin të jetë kryepriфт i një rendi tjetër. Ai ishte i kualifikuar për të përmbushur këtë rol për gjithnjë (28; shënime në g. 2,10; 5, 9) me anë të jetës së tij të bindur, vdekjes së tij sakrifikuase dhe hyrjes së tij në praninë qiellore të Zotit (si 26 -27 sugjerojnë).

8, 1-13 Ndërmjetësi i besëlidhjes së re

Në kk. 8 dhe 9 autori tregon se si ‘përsosja’ e Jezusit na bën të mundur që të shijojmë përfitimet e besëlidhjes së re. Je. 31, 31-34 është cituar plotësisht këtu, dhe më vonë në një formë të shkurtuar (10, 16-17), duke demonstruar qëndrueshmërinë e këtij teksti në argumentin e pjesës

qendrore të Letrës drejtuar Hebrenjve. Para se autori të fillojë reflektimin e tij mbi profecinë e Jeremisë, ai vëren se sfera e shërbimit të tanishëm të Jezusit është tenda e shenjtë i vërtetë i vendosur nga Zoti, jo nga njeriu (1-2). Kjo çon në një krahasim të mëtejshëm midis priftërisë së Jezusit dhe priftërisë së atyre që kushtojnë blatimet e përcaktuara me ligj dhe shërbejnë në një vend të shenjtë që është vetëm një kopje dhe hija e asaj që është në qiell (3-5). Superioriteti i shërbimit të Jezusit lidhet me faktin se është përqendruar në shenjtëroren qiellore. Shërbimi i tij është gjithashtu superiore sepse vendos besëlidhjen e re (6-12), duke e bërë të parën të vjetëruar (13). Të krishterët duhet të kuptojnë se si përmbushet profecia e besëlidhjes së re sepse është baza e marrëdhënies sonë me Perëndinë përmes Zotit Jezu Krisht.

1-2 Çështja kryesore e autorit është që ne kemi një lloj kryeprihti të përshkruar në kapitullin e fundit, ai që u ul në të djathtën e fronit të Madhështisë në qiell. Kjo shprehje e fundit është një mënyrë nderuese dhe solemne për ta përshkruar Zotin si sundimtar madhështor të të gjitha gjërave. Krishti merr pjesë në atë rregull qiellor, por gjithashtu shërben në një rol priftëror (gr. *leitourgos* do të thotë se ai është i ndriçuar. ‘Një shërbëtor’), siç përshkruhet në 7,25. Kështu, dhoma e fronit qiellor mund të ilustron, si një shenjtërore ose vend i shenjtë, që është çadra e vërtetë e vendosur nga Zoti, jo nga njeriu. Tenda e shenjtë i vërtetë është realiteti qiellor mbi të cilin u modelua tenda e shenjtë në kohën e Moisiut (krhs. v 5). Megjithëse Zoti i tregoi Moisiut modelin që duhej të ndiqte, rezultati ishte vetëm një shenjtëror i krijuar nga njeriu (gr. *heiropoieta*, lit. ‘bërë me duar’, 9,24). Tenda e shenjtë i ngritur nga Zoti nuk është i krijuar nga njeriu dhe nuk është pjesë e këtij krijimi (9,11). Me këtë pamje, autori tregon se qëllimi i hyrjes së Jezusit në qiell ishte të shfaqej për ne në praninë e Zotit (9,24). Shërbimi i tij në tokë e pajisi atë për këtë shërbim qiellor.

3-5 Parimi i përgjithshëm që çdo kryeprift është i caktuar të kushtojë blatime dhe fljime (krhs. 5, 1) do të thotë që Jezusi duhet të ketë diçka për të kushtuar. Është e qartë nga 7,27 se ai ofroi vetveten, por autori nuk e zhvillon atë temë deri më vonë. Ai thjesht insiston përsëri se priftëria e Jezusit është e një rendi tjetër. Në fakt, nëse ai do të ishte në tokë ai nuk do të ishte prift, pasi tashmë ka nga ata që kushtojnë fljime të përcaktuara

me ligj. Disa lexues me prejardhje hebraike mund të kenë konsideruar se kishte diçka që i mungonte krishterimit sepse nuk ofroi ceremoni të hollësishme në një vend të shenjtë tokësor. Letra drejtuar Hebrenjve bën argumentimin e kundërt. Krishti prezanton realitetin përfundimtar, shpirtëror (d.m.th. mbinatyrore), të cilit i tregoi rituali i besëlidhjes së vjetër, duke përmbushur dhe zëvendësuar të gjithë sistemin e përshkruar në ligjin e Moisiut. Priftërinjtë levitikë vepronin vetëm në një vend të shenjtë, i cili ishte një kopje dhe hija e asaj që është në qiell (5), ndërsa Krishti shërben në një banesë të vërtetë (2). Dal. 25,40 përdoret për të mbështetur argumentin se tenda e shenjtë tokësor duhej të ishte skica e hijshme e një modeli qiellor.

6 Autori duket se ndryshon në këtë pikë, duke lënë mënjane imazhet e priftërisë, shenjtëroren dhe sakrificën, dhe duke identifikuar Jezusin si ndërmjetësin e një besëlidhjeje më të mirë. Sidoqoftë, një lidhje midis priftërisë dhe ligjit ose besëlidhjes u vendos në 7, 11-12, dhe tema e shërbesës së meshtarit të Jezusit është e lidhur ngushtë me përmbushjen e premtimeve të Jer. 31, 31-34 në kk. 9-10. Jezusi përuroi ose ndërmjetëson përfitimet e besëlidhjes së re me anë të vdekjes së tij dhe ngritjes qiellore (krhs. 7,22; 9, 11-15; 10, 12-18). Kjo besëlidhje është më e lartë se e vjetra sepse është e bazuar në premtime më të mira. Këto premtime regjistrohen në citimin e gjatë nga Jeremia që vijon.

7-9 Në kohën e mërgimit babilonas në shekullin e gjashtë para Krishtit, fjalët e Jeremisë treguan se Perëndia gjeti faj me njerëzit. Kur premtoi një besëlidhje të re, nënkuptimi ishte se kishte pasur diçka të gabuar me atë besëlidhje të parë, të vendosur në kohën e daljes nga Egjipti. Problemi thelbësor ishte me njerëzit – ata nuk i qëndruan besnik besëlidhjes sime (9) – dhe kështu ndoqi gjykimi i mërgimit. Letra drejtuar Hebrenjve vazhdon të tregojë se një pjesë e problemit ishte rituali, i cili ishte krijuar për të ndihmuar njerëzit – deri në kohën e rendit të ri (9,10), por që ishte i kufizuar në efektin e tij. Këtu duhet të theksohet se besëlidhja e re është bërë me shtëpinë e Izraelit dhe me shtëpinë e Judës. Asgjë nuk përmendet posaçërisht në lidhje me mënyrën sesi johebrejtë marrin pjesë në bekimet e saj (krhs. Gal. 3 – 4; Rom. 9 – 11). Sidoqoftë, është plotësisht e qartë se kushdo që ka besim te Jezu Krishti dhe atë që ka arritur, do të marrë

pjesë në përmbushjen e premtimeve shpirtërore të Perëndisë për popullin e tij të lashtë (psh. 3,14; 4, 3; 5, 9; 7,25).

10-12 gatishmëria e Zotit për të rivendosur marrëdhënien e tij të veçantë me Izraelin shprehet me fjalët kyçe që unë do të jem Perëndia i tyre dhe ata do të jenë populli im. Sidoqoftë, gjatë rinovimit të besëlidhjes që ai premtion, unë e vë ligjin tim në mendjet e tyre dhe i shkruaj në zemrat e tyre, për t'u dhënë atyre dëshirën dhe aftësinë për ta kënaqur atë (10). Letra drejtuar Hebrenjve shikon përmbushjen e këtij premtimi në Jezusin 'duke pastruar zemrat e popullit të tij nga një ndërgjegje fajtoze, në mënyrë që ata të mund t'i shërbejnë Perëndisë së gjallë' (9,14; krhs. 10, 19-25). Zoti gjithashtu premtoi përmes Jeremisë se çdo anëtar i bashkësisë së re të besëlidhjes do ta njihte atë direkt dhe personalisht, nga më të paktët deri tek më i madhi (11). Letra drejtuar Hebrenjve nënkupton që ky premtim përmbushet në qasjen e drejtpërdrejtë ndaj Zotit 'me besim' që Jezusi bën të mundur (4,16; 7,25; 10, 19-22; krhs. 12, 22-24). Më në fund, fjala Sepse në v 12 tregon se baza e këtyre premtimeve është sigurimi i një pastrimi vendimtar nga mëkati, sepse unë do të fal ligësinë e tyre dhe nuk do t'i kujtoj më mëkatet e tyre. Është e qartë nga ehs. 9-10 që sakrifica e Jezusit arrin përmbushjen e këtij premtimi themelor (psh. 9,14, 26, 28; 10,10, 14).

13 Nevoja për priftërinë, shenjtëroren dhe sistemin e flijimit të besëlidhjes së vjetër tani është hequr. Kjo bën të mundur që besimtarët e çdo gjini dhe kulturë t'i afrohen Zotit përmes Jezusit. Megjithatë Zoti nuk thotë asgjë në mënyrë specifike në profecinë e Jeremisë, duke e quajtur këtë besëlidhje të re ' ai e ka quar të parën vjetëruar. Pra, dispozitat rituale të besëlidhjes së vjetër janë në zemër të asaj që është vjetëruar dhe plakur dhe së shpejti do të zhduken.

9, 1-10 **Kufizimet e besëlidhjes së vjetër**

Ky kapitull zhvillon dallimin midis të vjetrës dhe të ri, tokësor dhe qiellor. Në 9, 1 autori njofton dy aspekte të besëlidhjes së parë të cilën ai më pas e trajton në mënyrë të kundërt, shenjtëroren e saj tokësore (2-5) dhe rregulloret e tij për adhurim (6-10). Natyra tokësore e shenjtërores së Moisiut dhe rituali i saj e kufizuan efektivitetin e saj si një mjet për t'u lidhur me Zotin. Në të vërtetë, i gjithë sistemi ishte vetëm një simbol i asaj

që do të sillte besëlidhja e re. Rituale të tij nuk mund të pastronin ndërgjegjen e adhuruesit, por kishin të bënin vetëm me pastrim të jashtëm nga mishi, duke qenë në fuqi deri në kohën e rendit të ri. Megjithatë kjo pjesë në fillim mund të mos duket se është e rëndësishme për lexuesin e krishterë, ajo ofron një bazë për argumentin në pjesën tjetër të kapitullit, ku zhvillohen këndvështrime të mrekullueshme mbi personin dhe veprën e Zotit Jezus.

1-5 Shtëpia e besëlidhjes së parë ishte tokësore ose ‘botërore’ në kuptimin që ajo ishte bërë nga dora e njeriut (krhs. 8, 2; 9, 11, 24) dhe siguronte vetëm një skicë të hijshme të realiteteve qiellore ose shpirtërore tani është në dispozicion përmes shërbimit të Jezu Krishtit (krhs. 8, 5-6; 9, 11-12). Autori mbështetet në tiparet e tendës së shenjtë të ndërtuar nga Moisiu në shkretëtirë. Por shumë gjëra që thuhet këtu mund të vlejné edhe për tempullin e mëvonshëm në Jeruzalem, i cili u modelua sipas tendës së shenjtë. Duke u përgatitur për argumentin e vs 6-10, autori nxjerr sa më shumë të jetë e mundur dallimin midis dy ndarjeve në shenjtëroren, Vendin e Shenjtë dhe Vendin më të Shenjtë. Çdo dhomë përmbante mobilje të nevojshme për një larmi ritualesh, së bashku me simbolet e marrëdhënies të së kaluarës së Perëndisë me Izraelin dhe të pranisë së tij të vazhdueshme me ta. Pika më e rëndësishme në shenjtëroren e brendshme ishte arka e mbuluar me ar nga besëlidhja. Mbulesa e arkës u quajt mbulesë shlyerjeje ose pajtimore dhe kjo ishte fokusi i ritualit vjetor të Ditës së Pajtit. Këtu gjaku i kafshëve të flijuara u spërkat nga kryepifti për të bërë shlyerjen për mëkatet (krhs. Lev 16, 14-17). Karubinët e Lavdisë, duke u ngritur mbi pajtimoren, treguan praninë e padukshme të Zotit, i cili mendohej se ishte ‘i kurorëzuar midis kerubinëve’ (I Sa. 4, 4; krhs. Eks 25, 17-22).

6-7 Fokusi tani zhvendoset nga përmbajtja e tendës së shenjtë në shërbimet që ndodhën atje. Besëlidhja e parë kërkonte që njerëzit t’i afroreshin Perëndisë përmes përfaqësuesve të tyre, priftërinjve. Këta burra hynin rregullisht në dhomën e jashtme ose çadrën e parë për të vazhduar shërbimin e tyre. Këtu përfshihej shkurtimi ditor i llambave (Dal. 27,21), zëvendësimi i përjavshëm i bukave (Lv. 24, 5) dhe sakrificat ditore (Dal. 29, 38-46). Roli unik i kryepiftit ishte të hynte në shenjtëroren e brendshme, dhe se vetëm një herë në vit, në Ditën e

Pajtimet. Hyrja në Vendin më të Shenjtë nuk ishte kurrë pa gjak, që kryepifti ofroi për vete dhe për mëkatet që njerëzit kishin kryer në mosdijeni (krhs. Lv. 16). Ky ritual e bëri të qartë të përkryer se Zoti mund të afrohej vetëm me kushtet e tij.

8-10 Autori pretendon një pasqyrë të veçantë nga Shpirti i Shenjtë për kuptimin dhe qëllimin e këtyre dispozitave të DhV. Për sa kohë që tenda e shenjtë i parë ishte akoma në këmbë, nuk kishte zbulim vendimtar të rrugës për në vendin më të shenjtë, që do të thotë rruga drejt shenjtërores së vërtetë, qiellore (krhs. 9,12; 10, 19-20). Tenda e shenjtë i parë përshkruan normalisht tendën e jashtme të shenjtërores tokësore të Izraelit. Sidoqoftë, këtu shprehja përdoret qartë për t'iu referuar të gjithë sistemit të sakrificës dhe shërbesës priftërore të lidhur me tenda e shenjtë dhe tempullin. Pra, tenda e jashtme është një ilustrim (gr. *parabole*) për kohën e tanishme. Në një nivel të mirëfilltë, tenda e jashtme errësoi rrugën në çadrën e dytë. Në një nivel simbolik, tenda e shenjtë dhe gjithë rituali i tij qëndronin në mënyrën e qasjes së drejtpërdrejtë dhe të përherëshme te Zoti. Në disa aspekte, ligji parashikonte dhe përgatiste për shërbimin e Krishtit. Por kur u përrua besëlidhja e re, papërshtatshmëria e kultit të besëlidhjes së vjetër u bënë të dukshme. Atëherë theksohet një dobësi e veçantë e adhurimit të këtij shenjtërori tokësor. Dhuratat dhe sakrificat u ofruan të cilat ishin (lit.) ‘nuk ishin në gjendje ta përsosnin adhuruesin në lidhje me ndërgjegjen (‘ për të përsosur’, si në 10, 1; krhs. 10,14; 11,40; 12,23). Rituale të vërtetë i linin pjesëmarrësit të ndiheshin fajtorë për mëkatet e tyre (10, 2), sepse ato ishin rregulla të orientuara nga jashtë. Ata u imponuan deri në kohën e urdhrit të ri, derisa ‘Krishti erdhi si kryepifti i gjërave të mira që janë tashmë këtu’ (11). Aftësia e Krishtit për të pastruar ndërgjegjen theksohet në 9,14 dhe 10,22. Me këtë heqje të barrës së fajit, duke na çliruar për t’i shërbyer Perëndisë me besim dhe mirënjohje (9,14; 12,28), përmbushet profecia e Jeremisë për besëlidhjen e re.

9, 11-28 **Arritja e Krishtit në vdekjen dhe ngritjen e tij**

Në vijim të gjysmës së parë të kapitullit, mund të thuhet se kjo pjesë ka të bëjë me – shenjtëroren qiellore ‘dhe rregulloret e saj për adhurimin. Jezu Krishti është kryepifti që u ngjit në Vendin më të Shenjtë në fushën

qiellore (11). Me anë të gjakut që ai derdhi në kryq, ai fitoi shëlbimin e përjetshëm për ata që mbështeten tek ai. Tani për tani, kjo do të thotë që ndërgjegjet tona mund të pastrohen nga ndyrësia e mëkatit dhe ne mund të adhurojmë në mënyrë të pranueshme dhe t'i shërbejmë Zotit të gjallë (12-14). Në fund të fundit, sakrifica e Krishtit bën të mundur që ata që janë thirrur të marrin trashëgiminë e premtuar të përjetshme (15). Kështu që derdhja e gjakut të tij përruron besëlidhjen e re, me premtimin e saj për një falje një herë e përgjithmonë dhe vendimtare të mëkateve (16-23). Ai hyri në qiell për t'u paraqitur për ne në praninë e Zotit (9, 24-25), pasi u mor me problemin e mëkatit me sakrificën e vetvetes (26). Kur ai të rishfaqet nga shenjtërorja qiellore, ai do të sjellë përvojën e plotë të shpëtimit (d.m.th. ringjalljen) për ata që e presin (27-28). Kështu, me aplikimin e disa koncepteve dhe imazheve DhV, kjo pasazh ka shumë për të na mësuar në lidhje me përfitimet e punës shpëtuese të Jezusit për ne, tani dhe në të ardhmen.

11-12 Me paraqitjen e Krishtit si kryepriфт të gjërave të mira që janë tashmë këtu, gjërat e parashikuara në DhV janë bërë realitet! Autori e shpjegon këtë së pari duke treguar më saktë se si Krishti e përmbushi rolin e kryepriфтit në Ditën e Pajtimit vjetore (krhs. 7, 26-27; 9, 7; Lv. 16, 1-19). Priфтërinjtë e lartë kaluan nëpër çadrën e jashtme në vendin më të shenjtë. Atje ata spërkatën në vendin e pajtimit me gjakun e kafshëve të flijuara jashtë tendës së shenjtë dhe ndërmjetësuan për njerëzit. Jezusi, nga ana tjetër, kaloi nëpër tendës së shenjtë më të madh dhe më të përsosur që nuk është i prodhuar, domethënë, jo një pjesë e këtij krijimi. Shërbesa e tij priфтërore hap rrugën në shenjtëroren qiellore ose vetë qiellin (24; krhs. 8, 1-2). Pasi ai ishte kryqëzuar si fli për mëkatet tona, ai u ngjiti 'nëpër qiej' (4,14), për t'u ulur në anën e dhjathtë të Zotit dhe 'ndërmjetësuar' për ne (7,25). Ai nuk hyri në praninë qiellore të Zotit me anë të gjakut të dhive dhe viçave, por duke u mbështetur në derdhjen e gjakut të vet. Dhe meqenëse sakrifica e tij ishte aq e përsosur, ai hyri në vendin më të shenjtë një herë e përgjithmonë. Kryqëzimi i tij dhe lartësia qiellore nuk ka pse të përsëritet. Në të vërtetë, ai ka marrë shëlbimin e përjetshëm. Fjala 'shëlbim' sugjeron çlirimin me çmimin e jetës së tij. Një shprehje e ngjashme në 9,15 është përkthyer një shpërblim për t'i çliruar ato dhe është e qartë nga konteksti se kjo çlirim është nga gjykimi dhe faji

i prodhuar nga mëkati. Kështu që shëlbimi i përjetshëm është një mënyrë tjetër për të folur për ofertën e faljes një herë e përgjithmonë dhe të qëndrueshme të premtuar në Jer. 31,34.

13-14 *Por me anë të gjakut të Mesisë arrihet shumë e më tepër. Në saje të shpirtit të tij hyjnor Mesia ia kushtoi veten Perëndisë si flijim pa të meta dhe kështu gjaku i tij e pastron ndërgjegjen tonë nga kotësia e jetesës sonë të mëparshme, që t'i shërbejmë Perëndisë së gjallë.* Duke përshkruar pasojat praktike të vdekjes së Krishtit, autori krahason efektin e ofrimit të gjakut të kafshëve ose spërkatjes së hirit të një mëshirës (krhs. Nr. 19). Këto rituale ishin për të mirën e atyre që ishin ceremonialisht të papastër, për t'i shenjtëruar duke i bërë ato të pastra nga jashtë (fj.fj. 'për pastrimin e mishit'). Ata që janë ndotur mund të rikthehen në miqësi me Perëndinë në kuptimin që ata ishin në gjendje të marrin pjesë përsëri në adhurimin e komunitetit. E vërteta themelore që gjaku 'pastron' dhe 'shenjtëron', edhe nëse vetëm në një nivel ceremonial, siguron bazën për argumentin sa më shumë që vijon. Gjaku i Krishtit është një mënyrë për të folur për vdekjen e tij si flijim për mëkatet. Kjo ishte e efektshme në mënyrë unike, sepse ai i ofroi vetes Perëndisë. Edhe një herë autori aludon në jetën e Jezusit në bindje të përsosur ndaj Atit, duke arritur kulmin në kryq (krhs. 5, 7-9; 7, 26-27; 10,10). Përmes Shpirtit të përjetshëm ka të ngjarë të referohet fuqia e Shpirtit të Shenjtë që e mban dhe e ruan atë (krhs. Is. 42, 1), megjithëse disa do ta merrnin atë për të nënkuptuar shpirtin e tij, duke nënvizuar cilësinë e brendshme ose shpirtërore të sakrificës së tij. Gjaku i Krishtit është mjaft i fuqishëm për të pastruar ndërgjegjen tonë nga veprimet që çojnë në vdekje. Zoti kërkon pendim nga vepra të tilla (6, 1, fj.fj. vepra të vdekura'), mëkate që e prishin ndërgjegjen dhe sjellin gjykimin e tij. Por ata që pendohen duhet të pastrohen nga një ndyrësi e tillë dhe vetëm vdekja e Jezusit mund ta bëjë këtë (krhs. 9, 9 me 9,14). Qëllimi i spastrimit në DhV ishte që njerëzit të mund të shenjtërohen përsëri në shërbimin e Zotit. Premtimi i besëlidhjes së re për një zemër të përtërirë, bazuar në një falje vendimtare të mëkateve Jer. 31, 33-34), ka bërë jehonë në v. 14. Vetëm pastrimi i siguar nga Krishti mund të na çlirojë t'i shërbejmë Perëndisë së gjallë në mënyrën siç parashikoi Jeremia. Natyra e këtij 'shërbimi' ose adhurimi '(gr. *latreuein*) do të diskutohet në lidhje me 12,28.

15 Lidhja midis punës së kryepriftit të Jezusit dhe përmbushjes së profecisë së Jeremisë është hulumtuar më tej. Me anë të vdekjes së tij, Krishti është ndërmjetësi i një besëlidhjeje të re (krhs. 8, 6; 12,24). Së pari, ai vdiq si një shpërblim për t’i liruar ata nga mëkatet e kryera nën besëlidhjen e parë. Siç u përmend në lidhje me v 12, vdekja e tij është çmimi i çlirimit nga gjykimi dhe faji i prodhuar nga mëkati (krhs. Jer. 31,34). Fokusi është në shlyerjen e atyre që mëkatuan nën besëlidhjen e parë, siç u premtua në Jer. 31, 31-32. Në të vërtetë, sakrifica e Jezusit është retrospektive në efektin e tij dhe është e vlefshme për të gjithë ata që i besuan Zotit për faljen e mëkateve të tyre në Izraelin e lashtë (krhs. 11,40). Por ne gjithashtu e dimë se, me hirin e Zotit, ai shijoi vdekjen ‘për të gjithë’ (2, 9) dhe ai është në gjendje të shpëtojë të gjithë ata që ‘vijnë tek Zoti përmes tij’ (7,25). Së dyti, në bazë të vdekjes së tij, ata që janë thirrur mund të marrin trashëgiminë e premtuar të përjetshme. Ashtu siç besëlidhja e vjetër premtoi tokën e Kanaanit si një trashëgimi për popullin e Perëndisë, kështu edhe besëlidhja e inaguruar nga Krishti i hap rrugën një trashëgimie të përjetshme. Kjo është e barabartë me ‘botën që do të vijë’ (2, 5), ‘të Shtunën për njerëzit e Perëndisë’ (4, 9), ‘Jeruzalemin qiellor’ (më mirë mbinatyror 12,22) dhe përshkrime të tjera të fatit tonë si të krishterë. Jezusi ka hapur rrugën për trashëgiminë e tij për ne duke u marrë me mëkatin që na mban të mos i afrohemi Perëndisë. 16-22 Ideja e një trashëgimie e çon autorin në një lojë me fjalë. Fjala greke *diatheke* është e përdorur për herë të parë në kuptimin teknik dhe juridik të një testamenti (16-17). Në punët e zakonshme njerëzore, për të mirat e vullnetit të një personi të jetë operativ, është e nevojshme të vërtetohet vdekja e atij që e bëri atë. E njëjta fjalë përdoret më pas për t’iu referuar besëlidhjes që Zoti bëri me Izraelin në kohën e Moisiut (18-20). Nuk kishte nevojë që krijuesi i besëlidhjes të vdiste në këtë rast, por besëlidhja e parë nuk u vu në fuqi pa gjak. Autori tërheq vëmendjen në ceremoninë e përmendur në Dal. 24, 1-8, kur Moisiu spërkati altar dhe njerëzit me gjak flijues dhe i thirri ata t’i binden gjithçkaje që kishte urdhëruar Zoti. Kështu, marrëdhënia me Zotin u vulos dhe u konfirmua me gjakun e besëlidhjes dhe u shpall statusi i shenjtëruar i kombit. Letra drejtuar Hebrenjve shton hollësi të tjera nga ritualet e pastrimit të DhV për të treguar mënyrën gjithëpërfshirëse në të cilën u përdor gjaku për pastrimin sipas besëlidhjes

së parë (21). Kjo çon në një vëzhgim përmbyllës (ligji kërkon që gati gjithçka të pastrohet me gjak) dhe një parim themelor (pa derdhjen e gjakut nuk ka falje). Megjithëse gjaku ishte përdorur kryesisht për pastrimin ceremonial (13), këto rituale treguan për nevojat më të thella të popullit të Perëndisë për lirim nga fuqia dhe dënimi i mëkatit.

23-24 Kopjet e gjërave qiellore – tenda e shenjtë dhe gjithçka që përdorej në ceremonitë e tij – duhej të pastrohej me gjak sakrifikes. Shenjtërorja e Izraelit ishte e krijuar nga njeriu dhe ishte vetëm një kopje e shenjtërorsë së vërtetë, që është vetë qielli (24; krhs. 8, 5). Kur autori thotë se gjërat qiellore vetë duheshin pastruar me sakrifica më të mira se këto, ai mezi mund të nënkuptojë se qielli është ndotur nga mëkati njerëzor, përndryshe Zoti do të duhet ta linte atë! Sidoqoftë, ai mund të sugjerojë që flijimi i Krishtit kishte domethënie kozmike, duke hequr një pengesë për miqësi me Zotin që ekzistonte në nivelin e realitetit përfundimtar dhe jo thjesht në zemrat e njeriut. Mesazhi i thjeshtë që qëndron pas tendës së shenjtë të autorit dhe Ditës së Pajtitimit është se Jezusi hyri vetë në qiell, tani për t' u shfaqur për ne në prani të Zotit (krhs. 7,25). Ai bën të mundur që ne të kemi qasje te Zoti tani dhe në përjetësi.

25-28 Sakrificat më të mira të përmendura në v 23 janë në të vërtetë oferta e vetme dhe unike e Jezu Krishtit. Sakrifica e tij nuk ka nevojë të përsëritet vazhdimisht, pas modës së priftërinjve të lartë në ritualin e tyre vjetor. Është e gabuar të sugjerosh që sakrifica e tij duhet t' i paraqitet vazhdimisht Atit, qoftë në qiell ose në tokë. Jezusi nuk u desh të vuante shumë herë që nga krijimi i botës, oferta e tij vetjake është e mjaftueshme dhe përfundimtare për të gjithë historinë – e kaluara, e tashmja dhe e ardhmja. Në 26 dhe 28 vjeç, autori përdor shprehjen një herë për të gjithë ose një herë (krhs. 7,27; 9,12; 10,10) për të theksuar natyrën vendimtare dhe të plotë të veprës së kryepriftit të Jezusit. Në fakt, pamja e tij sinjalizon fundin e epokave, kohën e përmbushjes ose ditët e fundit (krhs. 1, 2). Qëllimi i ardhjes së tij ishte të largohej nga mëkati me anë të sakrificës së vetvetes (26). E thënë ndryshe, ishte për të hequr mëkatet e shumë njerëzve (28, f.fj. “Të bartnin mëkatet e shumë njerëzve”; krhs. Is. 53,12). Pra, ka pasur një zgjidhje përfundimtare të problemit të mëkatit me veprimin e Jezusit në një moment të historisë njerëzore dhe kjo i jep një rëndësi solemne të tashmes. Ekziston ‘një pritje e frikshme për gjykim’

për ata që përbuzin Birin e Perëndisë dhe sakrificën e tij (10, 26-31). Por për ata që besojnë në të dhe mezi presin ardhjen e tij të dytë, ekziston perspektiva e shpëtimit – shpëtimi nga gjykimi dhe kënaqësia e trashëgimisë së premtuar të përjetshme (15).

10, 1-18 **Përfitimet e besëlidhjes së re**

Ndërsa seksioni kryesor doktrinal i letrës drejtuar Hebrenjve tërhiqet, autori vazhdon të shpjegojë përfitimet e besëlidhjes së re. Edhe një herë ai përshkruan me forcë kufizimet e ligjit dhe dispozitat e tij për t'iu afruar Zotit (1-4). Ps. 40, 6-8 përdoret më pas për të vërtetuar se i gjithë sistemi sakrifikues zëvendësohet nga vetë-oferta e bindur plotësisht e Krishtit (5-10). Në kontrast me priftërinjtë e besëlidhjes së vjetër, të cilët qëndrojnë çdo ditë në altar për të ofruar vazhdimisht të njëjtat flijime, të cilat kurrë nuk mund të heqin mëkatet, Jezusi ulet në të djathtën e Zotit, puna e tij flijuese përfundoi (11-14). Rezultati i kësaj për besimtarët është se ne jemi bërë të shenjtë dhe ai i ka bërë të përsosur për gjithnjë ata që janë bërë të shenjtë. Këto terma përdoren për të përshkruar llojin e marrëdhënieve me Perëndinë të parashikuar në Jer. 31, 33-34. Autori citon këto vargje në formë të shkurtuar (15-18), për të sinjalizuar se argumenti filloi në ch. 8 i ka ardhur fundi. Meqenëse sakrifica e Krishtit është kaq e efektshme, nuk ka nevojë për ndonjë sakrificë tjetër për mëkatin. Falja e premtuar nga Jeremia është e disponueshme, duke bërë të mundur rinovimin e zemrës dhe mendjes që është thelbësore për besëlidhjen e re.

1-2 Ligji jepte vetëm një pasqyrë për atë që Perëndia donte ta kryente për njerëzit në të ardhmen. Kjo nuk është një aludim për platonizmin, por për tipologji judaike

Kur autori përshkruan ligjin e Moisiut si vetëm një hije të gjërave të mira që do të vijnë, ai do të thotë se ai parashikoi bekimet e besëlidhjes së re që Jezusi do të sillte. Ritualitë i ligjit tregonte nevojën për realitetet përfundimtare të shërbesës së kryepriftit të Krishtit. Ekziston një kuptim në të cilin ne ende presim të shijojmë shpëtimin e plotë që është arritur për ne (9,28; krhs. 13,14). Sidoqoftë, shumë nga përfitimet e tij mund të provohen paraprakisht (psh. 9,14; 10, 19-25). Papërshtatshmëria e ritualit të DhV theksohet nga fakti se të njëjtat sakrifica u përsëritën pafund nga viti në vit. Siç u përmend në 7,11, 19 dhe 9, 9, ligji nuk mund t'i bëjë

kurrë të përsosur ata që i afrohen Zotit në atë mënyrë. Përsosmëria e besimtarëve ka të bëjë me pastrimin e ndërgjegjes së tyre nga faji i mëkatit, në mënyrë që ata të shenjtërohen me gjithë zemër te Zoti dhe shërbimi i tij (shiko shënimet në 10,10 dhe 10,14). Nëse sakrificat e besëlidhjes së parë do ta kishin arritur këtë fund, pse ata nuk kanë të ndalur të ofrohen? Sidoqoftë, adhuresit vazhduan të kishin (fj.fj.) – një vetëdije për mëkatën “(NIV, ata ndiheshin fajtorë për mëkatet e tyre; krhs. 9, 9). Ata nuk u pastruan një herë e përgjithmonë, pasi dikush mund të jetë duke besuar në efektivitetin e flijimit të Jezusit (krhs. 9,14; 10, 17-18).

3-4 Edhe pse rituali i Ditës së Pajtitimit e siguroi Izraelin se Zoti mund të falte mëkatet, ceremonia duhej të përsëritej vit pas viti. Efekti i kësaj ishte të sigurojë një kujtesë vjetore të mëkateve – një kujtesë se mëkati është një pengesë për shoqërinë me Perëndinë dhe sjell gjykimin e tij. Në të kundërt, vetë Zoti premtonte që nën besëlidhjen e re, mëkatet e tyre dhe veprimet e paligjshme nuk do të kujtoj më (Jer. 31,34; krhs. v 17). Mëkati nuk u trajtua me vendosmëri derisa Jezusi vdiq në kryq, sepse është e pamundur që gjaku i demave dhe i dhive të heqë mëkatet. Perëndia kërkoi sakrifica të kafshëve për të mësuar Izraelin që ta kërkonte atë për pastrim dhe të tregonte nevojën që një gjobë të paguhej për mëkatën (krhs. Lev. 17,11). Por ishte fati i Mesisë që ta paguante atë dënim me anë të vdekjes së tij dhe kështu të sigurojë shpëtimin, madje edhe për ata që mëkatuan në DhV-të (krhs. 9,15).

5-10 Fjalët e Ps. 40, 6-8 i atribuohen Krishtit kur ai erdhi në botë sepse ata gjejnë përmbushje absolute në jetën e tij. David psalmisti shkoi më larg se shumë autorë të tjerë të DhV për të theksuar pafuqinë e flijimeve në vetvete për të kënaqur Perëndinë. Katër termat teknikë që ai përdor – fli, blatime, flijime të djegura dhe flijime për mëkat – përshkruajnë llojet e ndryshme të flijimeve të urdhëruara nga ligji. Por i gjithë sistemi ishte krijuar për të inkurajuar dhe bërë të mundur vetë-ofertën e vullnetshme të popullit të Perëndia, siç tregohet nga fjalët që kam ardhur për të bërë vullnetin tuaj, O Perëndi. Në trupin që ishte përgatitur për Birin e Perëndisë, ai jetoi një jetë me bindje të përsosur ndaj Atit, duke arritur kulmin me vdekjen e tij si një sakrificë e padurueshme (krhs. 9,14). Ai erdhi për të lënë mënjanë sistemin e lashtë të sakrificës dhe për

të sjellë bindjen ndaj Zotit, i cili ishte gjithnjë qëllimi prapa ritualeve. Ai e gjeti vullnetin e Atit të shprehur në Shkrim (është shkruar për mua në rrotull) dhe me atë vullnet, unë jam bërë i shenjtë përmes flijimit të trupit të Jezu Krishtit një herë për të gjithë. Sakrifika e tij një herë e përgjithmonë (10) sjell pastrimin një herë e përgjithmonë nga mëkati që ligji nuk mund të siguronte (2). Një pastrim i tillë bën të mundur një shenjtërim përfundimtar ose shenjtërim të besimtarëve ndaj Zotit, që është kuptimi i shprehjes që unë jam bërë i shenjtë (gr. *hegiasmenoi esmen*; koha e përsosur). Në këtë mënyrë autori sugjeron përmbushjen e premtimit se Zoti do të shkruante ligjet e tij në zemrat dhe mendjet e tyre (16; Jer. 31,33). Një përkushtim i tillë për Zotin dhe shërbimin e tij arrihet për ne nga Jezu Krishti, në të cilin u shpreh në mënyrë të përsosur bindja e zemrës.

11-14 Disa nga idetë e shprehura në 9, 25-28 dhe 10, 1-4 tani janë rishikuar. Priftërinjtë e judaizmit ishin të përfshirë në detyrat e përditshme fetare, duke përfshirë ofertën e përsëritur të të njëjtave flijime, të cilat kurrë nuk mund të heqin mëkatet. Sidoqoftë, Jezusi ofroi një flijim për mëkatet, i cili është i efektshëm për të gjitha kohërat. Ky kontrast përforcohet nga imazhi i priftit levitik që qëndron në altar, duke ofruar flijime të përsëritura, dhe Jezusin që u ul në të djathtën e Perëndisë, sepse puna e tij flijuese ishte e përfunduar. Si në Ps. 110, roli mbretëror i Mesisë është i kombinuar me funksionin e tij priftëror, dhe kështu kryengritja e tij qiellore do të thotë që ai gjithashtu pret që armiqtë e tij të bëhen stoli i tij në këmbë (krhs. Ps. 110, 1). Kjo parashikon mësimin e 26-31, kur zbulohet se gjykimi i ardhshëm do të “përpijë armiqtë e Perëndisë”. Por implikimi pozitiv i krishterimit të Krishtit është se me një sakrificë ai i ka bërë të përsosur për gjithnjë ata që po bëhen të shenjtë (14). Siç u cek më parë, ‘përsosja’ e besimtarëve përfshin kualifikimin e tyre për t’iu afruar Zotit ose duke u dhënë mundësi atyre të gëzojnë sigurinë e një marrëdhënie të re të besëlidhjes me Perëndinë (krhs. 7, 11-12, 19; 9, 9; 10, 1 ; 11,40; 12,23). Në thelb, kjo nënkupton faljen e mëkateve dhe pastrimin e ndërgjegjes, duke bërë të mundur shenjtërimin në shërbimin e Zotit të atyre që janë bërë të shenjtë (shiko shënimin në v. 10), dhe në fund pjesëmarrjen e tyre në ‘trashëgiminë e premtuar të përjetshme’ ((f 9,15).

15-18 Shpirti i Shenjtë që frymëzoi profetët në radhë të parë, vazhdon t'u flasë përmes shkrimeve të tyre besimtarëve në çdo gjeneratë (krhs. 3, 7). Përmes profecisë së Jer. 31, 33-34 (cituar këtu në një formë të shkurtuar), Shpirti i Shenjtë na dëshmon posaçërisht për gjërat e përmendura në vargjet e mëparshme. Premtimi i Jeremisë për një falje vendimtare të mëkateve tregon se do të vinte një kohë kur nuk do të kishte më flijime për mëkatin. Por bashkangjitur ngushtë me këtë është premtimi i zemrave dhe mendjeve të përtërira, duke ndihmuar në përcaktimin e përsosmërisë dhe shenjtërimit për të cilin ka folur autori (10, 14).

10, 19-39 Një thirrje për t'u përmbajtur përpara përfitimeve të besëlidhjes së re

Kjo pjesë përmbillet ndarja kryesore e Letrës drejtuar Hebrenjve e cila filloi me apelin në 5:11 – 6:20

5,11 – 6,20. Pas disa kapitujve të argumenteve të ndërlikuara doktrinale, autori nxjerr nën pasojat praktike, duke përsëritur disa nga paralajmërimet dhe inkurajimet e dhëna më parë. Kështu tregohet një lidhje e ngushtë midis teologjisë së mirë dhe jetës besnike të krishterë. Baza e besimit tonë si të krishterë është fakti që kemi hyrje në Vendin më të Shenjtë për shkak të vdekjes së Jezusit dhe faktit që ai mbretëron si një prift i madh mbi shtëpinë e Perëndisë. Kjo duhet të na frymëzojë të dramamizojmë pranë Zotit me besimin që i merr seriozisht premtimet e besëlidhjes së re, ta mbajmë pa mbikëqyrur shpresën që unë do të dëshmoj, dhe të konsiderojmë se si më mirë të nxisim njeri-tjetrin drejt dashurisë dhe veprave të mira.

Paralajmërimi që vijon (26-31) paralelon në shumë mënyra mësimin e 6, 4-6 për mëkatin e apostazisë. Sa më shumë argument kujton gjithashtu 2, 1-5. Nëse ata që kundërshtuan ligjin e Moisiut provuan gjykimin e Zotit, sa më rëndë duhet të ndëshkohen ata që kundërshtojnë Birin e Perëndisë dhe bekimet e besëlidhjes së re? Sakrifika e tij unike siguron një bazë të vetme për falje. Të braktisësh që do të thotë të braktisësh të gjitha shpresat e shpëtimit. Megjithatë, si në ch. 6, paralajmërimi pasohet nga inkurajimi për të vazhduar (32-39). Lexuesit kujtohen për vuajtjet, fyerjet dhe përndjekjet që përjetuan jo shumë kohë pasi u bënë të krishterë. Besimi që ata shfaqnin në atë kohë dhe kujdesi që ata treguan për njëri-

tjetrin duhet të ruhet. Me një citat duke kombinuar Is. 26,20 dhe Hab. 2, 2-3, autori thekson nevojën për të vazhduar besimin, në mënyrë që të marrim atë që Zoti ka premtuar. Kjo na përgatit për zhvillimin e temës së besimit dhe qëndrueshmërisë në pjesën tjetër të argumentit (11, 1 – 12,13).

19-21 Këto vargje përmbledhin me terma shumë të thjeshtë argumentin doktrinor të kk. 7-10. Ka dy gjëra që unë kam si vëllezër dhe motra të krishterë, dhe mbi këtë bazë autori bën akuzën e tij të trefishtë në 10, 22-25. Së pari kemi besim për të hyrë në Vendin më të Shenjtë me anë të gjakut të Jezusit. Fjala e përkthyer e besimit gjendet në katër kontekste të rëndësishme të Hebrejntë (3, 6; 4,16; 10,19; 10,35). Zoti e jep këtë besim tek ne përmes ungjillit. Në thelb, është një besim për qasje të lirë dhe të hapur ndaj Zotit (besim për të hyrë në Vendin më të Shenjtë), bazuar në sakrificën unike të Jezusit (me anë të gjakut të Jezusit). Ekziston një lidhje intime midis hyrjes së Krishtit në shenjtëroren qiellore dhe asaj tonë (krhs. 4, 14-16; 6, 19-20). Ai ka hapur një mundësi të re dhe të gjallë në praninë e Zotit për ne, përmes perdes, domethënë trupin e tij (fj.fj. ‘mishi i tij’). Perde në tenda e shenjtën tokësor ishte mënyra e hyrjes në Vendin më të Shenjtë për kryepriiftin. Në mënyrë metaforike, vdekja e sakrifikuar e Jezusit ishte perde ose mjetet e hyrjes në shenjtëroren qiellore për të dhe për të gjithë ata që besojnë në të! Gjëja e dytë që kam si vëllezër dhe motra të krishterë është një priift i madh mbi shtëpinë e Perëndisë. Është e qartë nga 3, 6 që “shtëpia e Perëndisë” do të thotë populli i Perëndisë. Priifti ynë i madh bën të mundur që ne t’i afrohem Perëndisë së bashku dhe të ndajmë shpresën për të jetuar përgjithmonë në praninë e tij (krhs. Vs 22-23). Por kjo aludim në përvojën tonë të përbashkët si të krishterë do të thotë gjithashtu se kemi përgjegjësi ndaj njëri-tjetrit (krhs. Vs 24-25).

22-25 Ekzistojnë tre këshillime në këto vargje, duke treguar se si do t’u përgjigjemi të vërtetave të mëdha doktrinore të kapitujve të mëparshëm. Ata janë në kohën e tanishme në greqisht, duke treguar se ne jemi vazhdimisht për të shprehur besim (22), shpresë (23) dhe dashuri (24-25). Thirrja për të ardhur keq pranë Zotit me një zemër të sinqertë në sigurinë e plotë të besimit kujton në mënyrë specifike 4,16 dhe mësimin e autorit në përgjithësi për afrimin e Zotit me anë të Jezusit (shiko shënimin

në 7,25). Ne duhet të shijojmë përfitimet e sakrificës së tij dhe sundimit qiellor duke u lutur me besim për mëshirë dhe ndihmë në kohën e nevojës. Një zemër e sinqertë në sigurinë e plotë të besimit është një zemër që tregon besim dhe përkushtim të plotë, duke përmbushur premtimin e një zemre të re për popullin e Perëndisë në Jer. 31,33 dhe Ez. 36, 26-27. Ajo që e bën të mundur këtë është të kemi spërkatje zemrat tona për të na pastruar nga një ndërgjegje fajtoare. Përrurimi i besëlidhjes së vjetër u shoqërua me spërkatjen e izraelitëve me gjak (9, 18-20). Gjaku i Jezusit u derdh për të përruar besëlidhjen e re dhe ajo zbatohet në zemrat tona, për të pastruar ndërgjegjen tonë nga faji, kur besojmë ungjillin dhe vendosëm besimin në sakrificën e tij për shlyerjen e mëkateve tona (krhs. 9, 13- 14). Kur trupat tanë janë të mbushur me materiale të pastra është ndoshta një referencë për pagëzimin si shenjën e jashtme të ‘spërkatjes’ së zemrave tona.

Thirrja për të mbajtur pa vëmendje shpresën që unë do të tregoj (fj. ‘Le të mbajmë shpejt rrëfimin e shpresës pa u larguar’) kujton 4,14. Është një kujtesë që shpëtimi ynë duhet të realizohet plotësisht (krhs. 4, 1; 9,28; 10, 37-39; 13,14) dhe se jeta jonë do të kontrollohet nga shpresa që unë do të them. Marrëdhënia ndërmjet besimit dhe shpresës do të eksplorohet në kap. 11. Baza e mbajtjes së një rrëfimi shprese është se ai që premtoi është besnik.

Thirrja e tretë në këtë paragraf është të shqyrtojmë se si unë mund të nxis njëri-tjetrin drejt dashurisë dhe veprave të mira. Meqenëse ne ndajmë përfitimet e punës së kryepërfutit të Krishtit si vëllezër dhe motra të krishterë, ne kemi përgjegjësi t’i shërbejmë njëri-tjetrit në dashuri (krhs. 3, 12-13; 12, 15-16). Dy klauzola në v 25 shpjegojnë se si mund ta provokojmë njëri-tjetrin për të jetuar përsëritmërisht. Në mënyrë negative, ne mund të kujdesemi për njëri-tjetrin duke mos hequr dorë nga takimi së bashku. Autori përdor një term për takimin e tyre (gr. *episynagoge*, ‘kuvend’) që është paralel në kuptim me ‘kishën’ dhe sugjeron një mbledhje zyrtare të një lloji. Disa nga numri i tyre janë në zakonin e neglizhimit të kësaj përgjegjësie. Paralajmërimi për apostazinë që vijon (26-39) nënkupton që njerëzit që braktisin me qëllim dhe me këmbëngulje shoqërinë e besimtarëve të krishterë janë në rrezik të braktisin vetë Zotin! Pozitivisht, ne mund të provokojmë njëri-tjetrin në

dashuri dhe vepra të mira duke u takuar së bashku për të inkurajuar njëri-tjetrin. Ashtu si në 3,13, një inkurajim i tillë kuptohet më së miri se përfshin një formë të këshillimit të bazuar në Shkrim, duke ndjekur shembullin e vetë autorit në ‘fjalën e tij të këshillës’ (13,22). Urgjenca e kësaj nënvizohet nga një aludim për afërsinë e kthimit të Krishtit dhe gjykimin përfundimtar (dhe aq më tepër kur shihni Dita po afrohet). Bëhet fjalë jo vetëm për ditën e kthimit të Mesisë, por edhe për ditën e shkatërrimit të Jerusalemit. Në mendjen e besimtarëve të dyja ishin sinonimike

26-28 Këto vargje marrin aludim për gjykimin e Zotit në fund të v 25 dhe zhvillojnë paralajmërimin për rebelimin kundër Zotit të gjetur në pasazhe të mëparshme (krhs. 2, 1-4; 3, 7 – 4,11; 6, 4 -8). Përktimi NIV nëse unë me qëllim vazhdoj të mëkatoj me të drejtë përcjell sensin e mëkatit të pjesëmarrjes së tanishme në greqisht. Sidoqoftë, do të ishte gabim të mendosh që kjo thjesht i referohej sjelljes mëkatore, e cila është mjerisht e dukshme në të gjithë jetën tonë. Konteksti dhe paralelja me fragmentet e mëparshme tregojnë se autori ka në konsideratë mëkatën specifike të apostazisë ose refuzimin e vazhdueshëm të Krishtit. Nëse, përmes ungjillit, njerëzit kanë marrë njohuri për të vërtetën dhe më pas i kthejnë shpinën asaj të vërtete, nuk ka mbetur asnjë sakrificë për mëkatet. Nuk ka asnjë mënyrë alternative të faljes dhe pranimit me Zotin përveç vdekjes së Birit të tij. Të braktisësh atë sakrificë një herë e përgjithmonë për mëkatet është të braktisësh të gjitha shpresat e shpëtimit. Gjithçka që mbetet për njerëz të tillë është një pritje e frikshme e gjykimin dhe e zjarrit që do të shkatërrojë armiqtë e Perëndisë. Fati i tyre është i njëjtë me ata që nuk iu drejtuan kurrë Krishtit ose që kundërshtuan në mënyrë aktive ungjillin! Edhe nën besëlidhjen e parë, kushdo që e hodhi poshtë ligjin e Moisiut në një rebelim të qëllimshëm vdiq pa mëshirë për dëshminë e dy ose tre dëshmitarëve (Dt. 17, 2-7). Sa më ashpër duhet të ndëshkohet dikush që heq dorë dhe kundërshton dispozitat e besëlidhjes së re?

29-31 Natyra e tmerrshme e apostazisë përshkruhet në tre klauzola paralele. Personi që largohet nga Krishti, në fakt ka shkelur Birin e Perëndisë nën këmbë, duke e shkelur atë me përbuzje duke mohuar natyrën dhe identitetin e tij të vërtetë. Një person i tillë gjithashtu e ka trajtuar si një gjë të parëndësishme gjakun e besëlidhjes që e shenjtëroi

atë. Vdekja e Krishtit përruron bekimet e besëlidhjes së re dhe na sjell në një lidhje të shenjtë ose të shenjtë me Perëndinë (krhs. 10,10; 13,12).

Të braktisësh atë marrëdhënie do të thotë ta trajtosh gjakun e tij si jo të shenjtë (gr. *koinon*, ‘i zakonshëm, i papastër’) dhe jo si mjeti i shenjtë i zgjedhur nga Zoti për të arritur shpëtimin tonë. Personi që largohet nga Krishti ka fyer edhe Shpirtin e hirit. Shpirti i Perëndisë na sjell të besojmë në hirin e Zotit dhe të marrim përsipër të mirat e veprës së Krishtit për veten tonë (krhs. 6, 4-5). Shpirti ndan gjithashtu dhuratat e hirit të Zotit, duke konfirmuar të vërtetën e ungjillit (krhs. 2, 4). Pashmangshmëria e dënimit në pritje të të krishterëve apostatë sugjerohet më pas nga dy citime nga DhV. Është roli i Zotit të hakmerret ose të shlyejë mëkatin e çdo lloji (Lp 32,35). Por Zoti ka zbuluar në mënyrë specifike që ai do të gjykojë popullin e tij (krhs. Lp 32,36), duke e shfajësuar të vërtetën duke hequr të pavërtetën. Është një gjë e tmerrshme të biesh në duart e Zotit kur ai po vepron ashtu si në gjykim.

32-34 Si në kap. 6, një paralajmërim i ashpër pasohet nga fjalë inkurajuese dhe shprese. Këtu na janë dhënë disa njohuri të dobishme për përvojën e lexuesve të parë, jo shumë kohë pas kthimit të tyre në fe (pasi të kishe marrë dritën). Ata janë thirrur të kujtojnë atë që duruan ‘(ju qëndruat në fe, gr. *hipemeinate*). Fjalë të ngjashme përdoren më pas në v 36 dhe në 12, 1, 2, 3 dhe 7 për të theksuar nevojën e qëndrueshmërisë së vazhdueshme. Përvoja e tyre e persekutimit përshkruhet me një metaforë atletike, ishte një garë e shkëlqyer përballë vuajtjes (krhs. 12, 1-3). Ata vuajtën veten e tyre, duke u ekspozuar publikisht ndaj fyerjeve dhe persekutimeve dhe u ndanë në vuajtjet e të tjerëve, duke qëndruar krah për krah me ata që u trajtuan kështu. Në hyrje u argumentua se kjo përndjekje, e cila nuk përfshiu gjakderdhje (12, 4), mund të lidhej me telashet në Romë kur Klaudia u bë perandor. Simpatia e tyre me ata në burg dhe pranimi i tyre i gëzueshëm i konfiskimit të pasurive të tyre u mundësua nga siguria e tyre për premtimet e Zotit. Ata e dinin që Jezusi u kishte bërë të mundur atyre që të trashëgonin pronë më të mirë dhe të qëndrueshme (krhs. 13,14) dhe kjo kontrollonte mendimin e tyre për të tashmen dhe vlerat e saj.

v. 34 *Kur e konfiskuan pasurinë tuaj, ju duruat me gëzim, sepse e dinit që keni një pasuri më të mirë, të cilën njerëzit nuk mund t’ju*

marrin. Kjo do të jetë aludim i mundshëm për dëbimin e hebrenjve nga Roma me 49 të erës sonë..

35-36 Ky kujtim i besimit, shpresës dhe dashurisë së tyre bëhet në ditët e para. bazë për një apel për të mos hequr besimin tuaj. Besimi i hyrjes së lirë dhe të hapur te Zoti, i cili jepet nga gjaku i Jezusit (19; krhs. 4,16), duhet të mbahet shpejt dhe shprehet hapur (3, 6; kf. 4,14; 10,23). Besimi në Zot, të cilin lexuesit e demonstuan më parë, nuk duhet të braktiset ose fshihet lehtë, pavarësisht nga vështirësitë me të cilat përballen tani. Do të shpërblehet me pasuri (krhs. 6,10). Shpëtimi nuk varet nga përpjekja njerëzore, pasi është tërësisht vepër e Zotit. Por, për sa kohë që shpëtimi mbetet një premtim, ne duhet të vazhdojmë (me lit. ‘Keni nevojë për durim ‘) me besim, në mënyrë që të bëjmë vullnetin e Zotit dhe të marrim atë që ka premtuar.

37-39 Një inkurajim i veçantë për të vazhduar me besim gjendet në sigurinë se Krishti do të kthehet dhe nuk do të vonojë në përmbushjen e planit të tij të kursimit. Autori citon nga Hab. 2, 3-4 në një formë që varet nga përkthimi greqisht i DhV (LXX). Ky version e bën temën një person, sesa një vizion ose zbulesë si në tekstin hebraisht dhe versionet në anglisht. Te Letra drejtuar Hebrenjve, implikimi është se Jezu Krishti është ai që po vjen dhe që nuk do të vonojë. Fjalët hyrëse (Për vetëm pak kohë), të cilat ndoshta vijnë nga Is. 26,20, theksoni çështjen dhe sugjeroni që lexuesit kishin një problem në lidhje me nevojën për të pritur me durim kthimin e Krishtit. Kjo do të kishte qenë veçanërisht rasti nëse ata mund të shihnin më shumë persekutime dhe vuajtje në horizont. Autori ka zhvendosur edhe rendin e fjalive në Hab. 2, 4 për të sqaruar se personi që jeton me anë të besimit (i drejti im), në vend se ai që po vjen, mund të tundohet të zvogëlohet. Zoti nuk do të jetë i kënaqur me ata që rrënohen në mosbesim, ata do të shkatërrohen në gjykimin e ardhshëm. Sidoqoftë, autori përfundon kapitullin në një shënim pozitiv duke sugjeruar se lexuesit e tij janë ata që besojnë dhe janë të shpëtuar.

11, 1 – 12,13 **Besimi dhe durimi**

Pas kalimit paralajmërues në 6, 4-8, autori i nxit lexuesit e tij të vazhdojnë (6, 9-12), duke përfunduar duke i inkurajuar ata të ‘imitojnë ata që me anë të besimit dhe durimit trashëgojnë ajo që është premtuar ‘ I

njëti model është gjetur në fund të kap. 10. Një paralajmërim për pasojën e hedhjes poshtë të Krishtit pasohet nga inkurajimet për të mbajtur besim 'dhe' të këmbëngulur 'në besim, në mënyrë që' të marrë atë që ai ka premtuar (10, 26-39). Pastaj, në ch. 11, jepen modele të ndryshme besimi nga DhV. Kulmimi i kësaj rruge besimi është portreti i Jezusit si 'autori dhe përsosësi i besimit' (12, 2-3). Besimtarët duhet të shikojnë këtë grumbullim të madh të dëshmitarëve 'dhe veçanërisht Jezusit, për inkurajim për të duruar kundërshtimin dhe vështirësitë e çdo lloji (12, 1-13).

Edhe pse 11, 1-40 është një njësi e përcaktuar mirë dhe e ndërtuar me kujdes, 12, 1-13 është e lidhur ngushtë me të. Lidhja midis besimit dhe durimit e cila është bërë në ch. 11 bëhet baza e thirrjes për qëndrueshmëri në 12, 1-13. Siç është vërejtur tashmë, qëndrueshmëria e Jezusit ndaj kryqit dhe turpi i saj paraqitet si shembulli suprem i besimit. Në këtë pjesë të tërë, autori thekson ngjashmërinë midis situatës së besimtarëve në kohën e DhV dhe të krishterëve që presin përmbushjen e qëllimeve të Zotit. Sidoqoftë, është e qartë se puna e Krishtit na ofron një siguri më të madhe për të marrë atë që Zoti ka premtuar.

11, 1-40 **Një festë besimi**

Besimi përcaktohet së pari (1-2), jo në mënyrë gjithëpërfshirëse por në një mënyrë që përgatitet për argumentin e seksionit në tërësi. Doktrina që gjithësia ishte formuar me urdhrin e Zotit, tregohet se është themelore për llojin e besimit që autori po inkurajon (3). Duke lëvizur sistematikisht nga Zanafilla deri në Joshua, ai më pas nënvizon rolin e besimit në jetën e individëve që ishin thelbësorë për qëllimet e shpëtimit të Zotit (4-31). Vëmendje e veçantë i kushtohet Abrahamit dhe Sarës (8-19) dhe Moisiut (23-28). Pastaj pason një përmbledhje të shkurtër të historisë së shenjtë nga periudha e gjyqtarëve deri te revoltat makabe të shekullit të dytë para Krishtit (32-38), duke u përqëndruar në gjykimet e duruara nga ata që i qëndruan besnikë Perëndisë. Dy vargjet e fundit krahasojnë situatën e besimtarëve të DhV me atë të të krishterëve (39-40), duke formuar një urë në kapitullin vijues.

Në një botë ku njerëzit hedhin poshtë besimin si 'të menduarit dëshiror', ose thjesht e identifikojnë atë me besimet dhe praktikat e një

feje të veçantë (p.sh. ‘besimi mysliman’), është mirë të kesh një pasqyrë gjithëpërfshirëse të besimit që në të vërtetë i pëlqen Zotit. Letra drejtuar Hebrejve tregon lidhjen midis besimit, shpresës, bindjes dhe durimit, duke ilustruar se është më shumë sesa pëlqim intelektual për besime të caktuara. Besimi që nderon Perëndinë e merr Zotin me fjalën e tij dhe jeton me shpresë dhe bindje në të tashmen, duke pritur që ai të përmbushë premtimet e tij. Një besim i tillë sjell vuajtje dhe persekutim në forma të ndryshme.

1-2 Këtu zbulojmë karakteristikat thelbësore të besimit nga këndvështrimi i autorit. Besimi merret me gjëra të ardhshme (ato për të cilat shpresojmë) dhe gjëra të padukshme (ato që ne nuk shohim). Përkthimi i NIV (duke qenë i sigurt për atë që shpresojmë) e vë theksin te besimi si një shprehje e besimit tonë në premtimet e Zotit. Sidoqoftë, është gjithashtu e mundur të përkthehet, ‘besimi është substanca [gr. *hipostaza*] e gjërave që shpresohen për të (LIM), ose ‘besimi u jep substancave shpresave tona’ (NEB). Një përmbledhje e tillë sugjeron që ajo që shpresojmë të bëhet e vërtetë dhe thelbësore nga ushtrimi i besimit. Kjo nuk do të thotë se ungjilli është i vërtetë thjesht sepse besojmë në të! Përkundrazi, realiteti i asaj për të cilin shpresojmë është konfirmuar për ne në përvojën tonë kur jetojmë me anë të besimit në premtimet e Perëndisë. Përsëri, besimi është duke qenë i sigurt për ato që ne nuk shohim. Është mjeti për të vërtetuar ‘ose’ testuar ‘realitete të padukshme siç është ekzistenca e Zotit, besnikëria e tij ndaj fjalës së tij dhe kontrolli i tij mbi botën tonë dhe punët e saj. Nëse ky përkufizim duket abstrakt, kuptimi i tij bëhet më konkret në ilustrimet që pasojnë. Për një besim të tillë të lashtë u lavdëruan (2, gr. *emartyrethesan*, krhs. Vs 4, 5, 39). Në procesverbalin e Shkrimit, Zoti dëshmoi për besimin e tyre dhe kështu i bëri ata “dëshmitarë”. (12, 1; gr. *martirë*) të besimit të vërtetë për ne.

3 Autori fillon aty ku fillon Zanafilla, sepse besimi në Zot si Krijuesi i gjithçkaje që ekziston është thelbësore për pikëpamjen e Biblës për realitetin. Me anë të besimit kuptojmë se gjithësia [gr. *aionas*, si në 1,21 u formua me urdhrin e Zotit. Nëse Zoti është nën kontrollin e natyrës dhe historisë, të kaluarën dhe të tashmen, çdo brez besimtarësh mund t’u besojë premtimeve të tij për të ardhmen, pavarësisht se çfarë mund t’i kushtojë atyre. Kur autori thotë se ajo që shihet nuk është bërë nga ajo që

është e dukshme, ai aludon në përkufizimin e besimit në v 1. Besimi dallon se universi i hapësirës dhe koha ka një burim të padukshëm dhe se ai vazhdon të varet nga urdhri i Zotit (fj.fj. ‘Fjala e Zotit’). Një besim i tillë bazohet në zbuluesën që ai na është dhënë në Shkrim.

4-6 Duke lëvizur nëpër faqet e DhV, autori vëren se besimi i Abelit u shpreh kur ai i ofroi Perëndisë një sakrificë më të mirë sesa Kaini. Dallimi nuk ishte në përmbajtjen e flijimeve (Zan. 4, 3-4), por në qëndrimin e dy vëllezërve (siç nënkuptohet në Zan. 4, 4-7). Kainit iu tha që oferta e tij do të ishte e pranueshme nëse ai do të bënte atë që ishte e drejtë (krhs. Pr 15, 8). Por Perëndia dëshmoi për drejtësinë e Abelit dhe besimin që e motivoi kur foli mirë për ofertat e tij. Abeli ende flet në kuptimin që ai dëshmon për besimin që i pëlqen Perëndisë. Përvoja e Enokut për t’u marrë nga kjo jetë, në mënyrë që të mos e përjetonte vdekjen ishte shenja që ai u vlerësua si ai që i pëlqeu Perëndisë. Zan. 5,22 dhe 24 këmbëngul se ai ‘eci me Perëndinë’ dhe Letra drejtuar Hebrenjve e marrin këtë për të nënkuptuar se jeta e tij karakterizohet nga besimi. Sepse, pa besim është e pamundur t’i pëlqesh Zotit (6). Ky përgjithësim korrespondon me dy elementët në përkufizimin e besimit të dhënë në v 1. Kushdo që i afrohet (lit. ‘I afrohet’, si në 4,16; 7,25; 10,22; 12,22) Zoti duhet të besoni se ai ekziston (jini të sigurt nga ajo që nuk shihet) dhe besoni se ai i shpërblen ata që e kërkojnë me zell (besoni se premtimet e tij do të përmbushen).

7 Kur Noahu u paralajmërua për gjëra që nuk u panë ende, atij iu tha për gjykimin e afërt të përmbytjes (Zan. 6, 13-22). Ai reagoi ndaj kësaj fjale nga Zoti me frikë të shenjtë ose nënshtrim të nderuar (emri përkatës përdoret për të përshkruar Jezusin në 5, 9). Duke shprehur besimin e tij me ndërtimin e një arkë, ai shpëtoi familjen e tij dhe dënoi botën. Noahu u bë trashëgimtar i drejtësisë që vjen nga besimi në kuptimin që sjellja e tij e drejtë (Zan. 6, 9; 7, 1) u tregua qartë se ishte veprimi i besimit të tij.

8-10 Abrahami është me të vërtetë qendra e vëmendjes deri në v 19, pjesërisht sepse ai është një model i shkëlqyer besimi dhe pjesërisht për shkak të rëndësisë së tij në realizimin e planit të shpëtimit të Zotit.

Premtimi i dhënë Abrahamit për një vend që do të merrte më vonë si trashëgimi i tij (Zan. 12, 1) kujtohet së pari. Në bazë të këtij premtimi, ai iu bind dhe shkoi edhe pse nuk e dinte se ku po shkonte. Besimi i Abrahamit u shpreh menjëherë me bindje ndaj thirrjes së Zotit. Motivimi

për atë bindje ishte shpresa për të marrë tokën e premtuar. Kështu ai jetoi si i huaj në një vend të huaj, duke banuar në tenda me ata që ishin trashëgimtarë me të të njëjtin premtim. Kur autori përshkruan Abrahamin si duke pritur qytetin me themelet, arkitekti dhe ndërtesuesi i të cilit është Zoti, ai portretizon qëllimin e tij përfundimtar si vendi qiellor ose qyteti qiellor i përmendur në 11, 13-16; 12, 22-24 dhe 13,14. Duke pritur që Zoti t' u sigurojë atyre një trashëgimi tokësore, patriarkët kuptuan se kjo jetë nuk është një qëllim në vetvete, por një pelegrinazh drejt një të ardhme që vetëm Zoti mund ta ndërtojë për popullin e tij.

11-16 Premtimi i dytë i Zotit për Abraham ishte se ai do t' i jepte pasardhës të shumtë dhe do t' i shndërronte ata në një komb të madh (Sh. 12, 2; krhs 13,16; 15, 5). Megjithëse Abrahami ishte në moshë të kaluar dhe aq i mirë sa i vdekuri, dhe vetë Sara ishte shterpë, me anë të besimit iu dha mundësia të bëhej baba. Baza e besimit të tij ishte fjala e Zotit dhe ai besoi se Zoti do t' i besonte fjalës së Tij (krhs. 10,23). Kështu që lindja e Izakut ishte fillimi i përmbushjes së premtimit për pasardhësit (krhs. 6,15). Por Abrahami, Izaku dhe Jakobi vdiqën të gjithë pa marrë tokën e Kanaanit si një trashëgimi tokësore. Gjërat e premtuara u panë dhe u mirëpritën vetëm nga larg (13). Kur pranuan se ishin të huaj në tokë (krhs. Zan. 23, 4; 47, 4, 9), ata e sqaruan se po kërkonin një vend të tyre. Nëse do të kishin dëshirë të madhe për Mesopotaminë, vendin e origjinës, ata do të kishin kohë të ktheheshin dhe të bënin shtëpinë e tyre atje. Përkundrazi, ata dëshironin një vend më të mirë – një vend qiellor. Si në v 10, autori tërheq një lidhje të ngushtë midis besimit të të parëve të Izraelit dhe besimit të të krishterëve. Ne të gjithë jemi haxhilerë në një udhëtim besimi, të detyruar për trashëgiminë që Zoti na ka siguruar. Duke mësuar t' i besonin Zotit në situatën e tyre, patriarkët shikuan një shpërblim që ishte përtej trashëgimisë së tyre tokësore. Ata nuk kishin të njëjtin premtim të qartë për një atdhe qiellor që ne bëjmë, por Zoti i kënaqur me besimin e tyre dhe, përmes Jezu Krishtit, ai ka përgatitur një qytet për ta (Jeruzalemi qiellor përmendur në 12, 22-24).

17-19 Besimi i Abrahamit u testua më tej kur Zoti i kërkoi të sakrifikoje djalin e tij të dashur (Zan. 22, 1-8). Meqenëse Zoti kishte deklaruar posaçërisht se pasardhësit e tij do të llogariten përmes Izakut (Zan. 21,12), nuk dukej se nuk kishte shpresë nëse Izaku vdiq. Sidoqoftë,

Abrahami arsyetoi se Perëndia mund të ringjallë të vdekurit. Ai priste të kthehej nga vendi i flijimit me Izakun (Zan 22, 5) sepse e dinte që përmbushja për qëllimet e Zotit varej nga mbijetesa e Izakut. Ai besoi se Zoti do ta zgjidhte problemin. Kur Letra drejtuar Hebrenjve përfundon se Abrahami e ktheu Izakun nga vdekja duke folur në mënyrë figurative (gr. *en parable*; krhs. 9, 9), kuptimi mund të jetë që kjo ngjarje të paraprijë ringjalljen e Birit të vetëm dhe të dashur të Zotit.

20-22 Besimi i Izakut u ekspozua veçanërisht në pleqërinë e tij, kur ai bekoj dy djemtë e tij në lidhje me të ardhmen e tyre (Zan. 27, 27-40). Në providencën e Zotit, dhe në kundërshtim me preferencën dhe qëllimin natyror të Izakut, plani i shpëtimit i Zotit do të përmbushej përmes linjës së Jakobit, birit të vogël. Besimi i Jakobit u shpreh në mënyrë të ngjashme kur vdiste dhe adhurohej ndërsa mbështetej në majë të shkopit të tij (Zan. 47,31). Jakobi bekoj dy djemtë e Jozefit, duke dhuruar bekimin më të madh për të rinjtë (Zan. 48, 8-20). Përsëri, kur fundi i tij ishte afër, Jozefi foli me besim për përmbushjen e premtimeve të Perëndisë në daljen e izraelitëve nga Egjipti dhe kërkoi që eshtrat e tij të varroseshin në tokën e premtuar (Zan. 50, 24-25). Në këto tre incidente, patriarkët shikuan përtej vdekjeve të tyre në shpërblimin që Zoti i kishte premtuar popullit të tij.

23-28 Në këtë pjesë besimi portretizohet si një forcë që e mban popullin e Zotit në kohë kundërshtie dhe pikëllimi, duke i mundësuar ata të kapërcejnë frikën dhe tundimin dhe të përmbushin qëllimet e tij për ta. Qëndrimi i prindërve të Moisiut theksohet së pari. Ata nuk shfaqën frikë nga edikti i faraonit në lidhje me vrasjen e djemve hebrenj dhe e fshehën Moisiun për tre muaj pasi ai lindi (23; krhs. Dal. 1,22 – 2, 2). Besimi te Zoti është i papajtuësëm me frikën e forcave armiqësore.

Kur Moisiu u rrit, ai tregoi besimin e tij duke refuzuar të njihej si djali i vajzës së faraonit (24; krhs. Dal. 2, 5-12). Ashtu si Abrahami, ai hodhi poshtë komoditetet tokësore dhe sigurinë për t'i shërbyer Perëndisë së gjallë dhe të vërtetë. Ai mund të kishte shijuar kënaqësitë e mëkatit për një kohë të shkurtër (25) dhe të gjitha thesaret e Egjiptit (26), por qëllimet e tij ishin të ndryshme. Në fakt, kur ai nuk pranoi të pranonte statusin e tij në oborin egjiptian, ai zgjodhi të keqtrajtohej së bashku me popullin e Perëndisë. Për Moisiun kishte një pasuri më të madhe për t'u përjetuar në

vuajtje të turpit për hir të Krishtit (lit. ‘Qortimi i të vajosurve). Duke u identifikuar me njerëzit e mirosur të Zotit, Moisiu përjetoi stigmën dhe qortimin e pësuar jashtëzakonisht shumë nga Mesia (12, 2-3; 13,13; krhs. Ps. 89, 50-51; I Pjt. 4, 12-16). Moisiu ilustron besimin ashtu siç përcaktohet në v 1, sepse sekreti i tij po priste shpërblimin e tij (krhs. v 6) dhe këmbëngulës sepse e pa atë që është i padukshëm (26-27). Moisiu kishte frikë nga Zoti dhe jo nga mbreti i Egjiptit! Duke besuar se një gjykim i tmerrshëm mbi të parëlindurin e Egjiptit me siguri do të ndodhte, Moisiu iu bind urdhrat të Zotit dhe mbajti Pashkën dhe spërkatjen e gjakut (28; krhs. Dal.

11 – 12). Gjaku mbi shtëpitë e izraelitëve do të thoshte që shkatërruesi i të parëlindurve të mos prekë të parëlindurin e Izraelit. Besimi i Moisiut ishte një element thelbësor në planin e shpëtimit të Perëndisë për popullin e tij.

v. 24 *Ju keni ardhur te Jezusi, ai që bëri të mundur besëlidhjen e re, dhe te gjaku që pastron e që ka arritur shumë më tepër se gjaku i Abelit.* Gjaku i Abelit kërkonte hakmarrje, kurse gjaku i Mesisë jep pajtim dhe shpëtim.

29-31 Besimi i izraelitëve, ndërsa kaluan nëpër Detin e Kuq si në tokë të thatë, u frymëzua nga premtimet e Zotit që Moisiu u solli atyre (ps. Dal. 14, 13-14). Kur forcat egjiptiane ndoqën, ata nuk u motivuan nga besimi dhe u mposhtën nga gjykimi i Zotit. Dy raste të fundit të besimit jepen më pas nga periudha kur izraelitët pushtuan tokën e premtuar. Qendrat e Jerikut ranë sepse izraelitët vepruan sipas urdhrat të çuditshëm të Perëndisë dhe marshuan rreth tyre për shtatë ditë Josh. 6). Besimi i prostitutës Rahab u shpreh në gatishmërinë e saj për të treguar mikpritjen ndaj spiunëve izraelitë Josh. 2, 8-11). Ajo kishte frikë nga Zoti i Izraelit, sesa nga mbreti i Jerikut dhe nuk u vra kur gjykimi i Zotit ra mbi ata që ishin të pabindur në atë qytet Josh. 6, 22-25). Si një grua, një pagane dhe një mëkatore e hapur, ajo u bashkua me shoqërinë e atyre që shpëtuan me anë të besimit.

32-38 Në këtë pasazh përmbledhës autori përmend specifikisht katër gjykatës (Gideonin, Barakun, Samsonin, Jefteun), një mbret (David), me Samuelin dhe profetët, si shembuj të besimit. Ai më pas përshkruan atë që u arrit me një besim të tillë në sferën politike dhe ushtarake (33-34), me një aludim të veçantë për Danielin (mho mbylli gojën e luanëve; Dn. 6, 22-

23) dhe tre që u hodhën në furra babilonase (shuante tërbimin e flakëve; Dn 3, 25-28). Arritja më e lartë e besimit është fitorja mbi vdekjen në ringjallje (35). Disa gra morën përsëri të vdekurin e tyre në këtë jetë (psh. 1 Mbr. 17, 17-24; 2 Mbr. 4, 17-37). Të tjerët iu desh të duronin torturat dhe nuk pranuan të lroheshin nga burgimi, në mënyrë që ata të mund të ringjallen më mirë në jetën e përjetshme. Disa shembuj të gjallë të kësaj ndodhin në Apokrifë, të shkruara pas periudhës 'së historisë së regjistruar në DhV (psh. 2 Mak. 6,19, 28; 7, 9, 11, 14). Pamjet e persekutimit dhe burgosjes grumbullohen për të bindur lexuesit e parë të Letrës drejtuar Hebrenjve se përvoja e tyre ka qenë një me atë të besimtarëve në gjeneratat e mëparshme (36-38; krhs. 10, 32-34), për t'i inkurajuar ata të vazhdojnë me besim.

39-40 Një përfundim i përshtatshëm për kap. 11 dhe një kalim në thirrjen e kap. 12 është dhënë nga këto vargje. Të gjithë u lavdëruan për besimin e tyre në kuptimin që Zoti i dëshmoi besimit të tyre dhe i bëri ata dëshmitarë të besimit të vërtetë për të tjerët (krhs. v. 2; 12, 1). Megjithatë, asnjë prej tyre nuk e mori atë që ishte premtuar (v. 13). Edhe pse ata panë përmbushjen e premtimeve specifike në këtë jetë (psh. 6,15; 11,11, 33), asnjëri prej tyre nuk përjetoi bekimet e epokës mesianike dhe të besëlidhjes së re. Në providencën e tij të hirshme, Perëndia kishte planifikuar diçka më të mirë për ne në kuptimin që gëzimi i tyre i përsosjes përmes Jezu Krishtit do të ishte vetëm me ne. Qëllimi autorit është të theksojë privilegjin e madh të të jetuarit 'në këto ditët e fundit' (1, 2). Për përsosjen e besimtarëve, shihni shënimet në 10,14. Përfitimi i fundit i punës së Krishtit për ne është një pjesë në trashëgiminë e premtuar të përjetshme.

Kjo do të thotë se besimtarët e DhV do të ringjallen në të njëjtën kohë me Kishën. Ndonëse shumë nga ato që përmenden më sipër nuk kishin atë që ne mund të quhohim një besim shpëtues, ata ishin në gjendje të përgjigjen kur Ungjilli u predikua atyre më vonë nga Krishti kur zbriti aty ku ishin pas vdekjes së tij dhe para ringjalljes së tij.

12, 1-13 Një thirrje për durim

Tema e këtij pasazhi është nevoja për këmbëngulje ose qëndrueshmëri përmes provave, siç tregohet nga përdorimi i terminologjisë së ngjashme

në vs 1, 2, 3 dhe 7 (krhs. 10,32; 36). Duke zhvilluar imazhin e një konkursi atletik, autori nxit lexuesit e tij të shikojnë në grumbullim të madh të dëshmitarëve në ch. 11, për inkurajim për të vrapuar me këmbëngulje në garën e besimit (1). Si kulm i paraqitjes së tij të heronjve të mëdhenj të besimit, autori kujton qëndrueshmërinë e Jezusit përballë vuajtjeve ekstreme, turpit dhe kundërshtimit dhe e lidh këtë me situatën e lexuesve të tij (2-4). Kjo çon në një meditim në mënyrën se si Zoti i disiplinon fëmijët e tij përmes vështirësive, bazuar në Pr. 3, 11-12 (5-11). Sfida është që ne të njohim kuptimin dhe qëllimin e disiplinës së Zotit në jetën tonë dhe t'i përgjigjemi me besim dhe nënshtrim të gatshëm. Një thirrje përfundimtare për qëndrueshmëri bëhet në gjuhë që thekson nevojën për të forcuar ata që janë të dobët ose të rraskapitur dhe tundohen të braktisin garën (12-13).

1 Apeli për të vrapuar me këmbëngulje në garën e shënuar për ne sugjeron që jeta e krishterë është më shumë maratonë sesa një sprint i shkurtër. Ne nuk duhet ta përshkruajmë renë e madhe të dëshmitarëve në kap. 11 si spektatorë në një amfiteatër, duke na brohoritur në garën e besimit. Ata janë dëshmitarë (gr. *martirë*) Të besimit të vërtetë për ne sepse Zoti 'dëshmoi' (gr. *emartyrethesan*, 11, 2, 4-5, 39) të besimit të tyre në faqet e Biblës. Ata demonstrojnë natyrën dhe mundësitë e besimit për besimtarët në çdo brez. Si garues në garë, ne duhet të shohim shembullin e tyre për inkurajim. Ne duhet të hedhim gjithçka që pengon – çdo shoqatë ose veprimtari që na pengon – dhe mëkatën që ngatërrohet aq lehtë (autori merret këtu me mëkatën, më tepër sesa me veçanorët – duke larguar mëkatet).

Përndryshe, ne mund të mos e humbim çmimin, që është dhurata e hirshme e jetës së përjetshme të Zotit për të gjithë ata që përfundojnë garën.

2-4 Inkurajimi më i madh vjen kur i rregullojmë sytë nga Jezusi (krhs. 3, 1). NIV e përshkruan atë si autorin dhe përsosësin e besimit tonë, por fjala "tonë" nuk ndodh në origjinal. Kuptohet besimi në një kuptim absolut ose të përgjithshëm (ai është 'autori dhe përsosësi i besimit'). Jezusi është shembulli i përsosur i besimit që duhet të shprehim. Fjala autor i përkthyer (gr. *arkegon*, si në 2,10) fjalë për fjalë do të thotë se ai është pionier ose udhëheqës në garën e besimit. Sidoqoftë, konteksti sugjeron gjithashtu se

ai është autori ose iniciatori i besimit të vërtetë pasi ai i hap rrugën Zotit dhe na mundëson të ndjekim hapat e tij. Kur e duroi kryqin, duke e shqyer turpin e tij dhe u ul në të djathtën e fronit të Perëndisë, ai arriti qëllimin përfundimtar të besimit. Ai është përsosësi i besimit. Si ai që ka realizuar besimin në tërësi nga fillimi në fund, ai ka përmbushur premtimet e Zotit për të gjithë ata që besojnë, duke i dhënë besimit një bazë të përsosur nga puna e tij priftërore. Jezusi duroi sepse ai shikoi përtej turpit dhe vuajtjes së kryqit në gëzimin e vendosur para tij. Ne duhet të kemi të njëjtin këndvështrim dhe të inkurajohemi nga durimi i tij i kundërshtimit nga njerëzit mëkatarë për të mos lodhur dhe humbur zemrën. Duke pasur parasysh përvojën e tyre të kaluar, ky inkurajim do të kishte një rëndësi të veçantë për lexuesit e parë (krhs. 10, 32-34), megjithëse ata ende nuk ishin thirrur të rezistonin deri në pikën e derdhjes së gjakut tuaj.

5-8 Por, përse populli i Zotit duhet të vuajë fyerje, refuzim dhe përndjekje fare? Me siguri këto përvoja janë të mjaftueshme për t'i bërë ata të dyshojnë në dashurinë e Zotit dhe të humbasin zemrën? Autori parashikon pyetje të tilla kur i ngarkon lexuesit se kanë harruar Pr. 3, 11-12. Kjo fjalë inkurajimi u drejtohet besimtarëve në çdo epokë si djem ose 'fëmijë' të Perëndisë (krhs. 2, 10-13). I siguron ata se birësia dhe vuajtja shkojnë paralelisht, sepse Zoti i disiplinon ata që i do. Të krishterët janë thirrur të durojnë vështirësitë si disiplinë, duke e njohur këtë si një provë praktike të marrëdhënies së tyre të veçantë me Zotin (Zoti po ju trajton si djem). Disiplina (gr. *paideia*) nganjëherë përfshin qortim dhe ndëshkim, siç deklaroi teksti nga Fjalët e Urta. Por gjithashtu përfshin mësimdhënie dhe stërvitje pozitive që prindërit e dashur do t'u japin fëmijëve të tyre në një varg rrethanash, për t'i sjellë ata në pjekuri. Në të vërtetë, në përvojën e zakonshme njerëzore dhe në lidhje me Zotin, ata që nuk janë të disiplinuar janë fëmijë jolegjitimë dhe jo bij të vërtetë.

9-11 Kur disiplinuar siç duhet nga baballarët njerëzorë, ne i respektojmë ata për këtë. Sa më tepër ata që janë të disiplinuar nga babai i tyre shpirtëror (Ati i shpirtit tanë) duhet të mësojnë t'i nënshtrohen Atij dhe të jetojnë! Për disiplinën e Zotit është e domosdoshme për të na mbajtur në rrugën e jetës së përjetshme. Disiplina e prindërve është e kufizuar në vitet tona të fëmijërisë (ose pak kohë) dhe mund të mos jetë administruar gjithmonë me mençuri (siç menduan më mirë). Por Zoti, në

dashurinë dhe mençurinë e tij të pafund, vazhdimisht gjatë gjithë jetës sonë na disjolinon për të mirën tonë, që ne të mund të ndajmë shenjtërinë e tij. Shenjtëria e Zotit është jeta dhe karakteri i tij dallues. Ai do ta ndajë këtë përfundimisht dhe plotësisht me të gjithë ata që sjell në mbretërinë e tij. Ndërkohë, ai përdor prova të ndryshme për të mbështetur besimin dhe për të prodhuar një korrje drejtësie dhe paqe në ata që janë trajnuar ose ‘ushtruar’ nga disiplina e tij. Me fjalë të tjera, me anë të hirit të tij, ne mund të fillojmë të ndajmë jetën dhe karakterin e shenjtë të Zotit këtu dhe tani.

v. 11. *Në çastin kur disjolinohemi, jemi të trishtuar dhe të palumtur. Por më vonë tek të gjithë ata që u edukuan me këtë disjplinë, vërehet që kjo ishte e mirë dhe na sollti pajtimin me karakterin e Perëndisë, dhe në këtë mënyrë paqen.* Apostulli mendon për persekutim që lejon Perëndia për të forcuar besimin tonë. Kjo disjplinë na mban në rrugën e duhur

12-13 Thirrja për të forcuar krahët tona të dobët dhe gjunjët e dobët kujton imazhin e një konkursi atletik. Është një sfidë të braktisësh frikën dhe dëshpërimin dhe të mos lodhesh në garën e besimit (krhs. Is. 35, 3-4). Citati nga Pr. 4,26 (‘Bëni shtigje niveli për këmbët tuaja) është një paralajmërim për të ndjekur rrugën që ka siguruar Zoti, duke mos u lëkundur djathtas ose majtas. Është veçanërisht e rëndësishme të ndihmoni ata që janë të çalë shpirtërisht të mbajnë në rrugën e duhur, në mënyrë që ata të mos tërhiqen dhe të mos aftësohen përgjithmonë, por përkundrazi të shërohen. Me fjalë të tjera, të krishterët kanë një përgjegjësi të kujdesen për njëri-tjetrin dhe të inkurajojnë njëri-tjetrin të mos bjerë buzë rrugës. Implikimet praktike të gjithë kësaj janë zbuluar në pjesën vijuese.

Apele për një mënyrë jetese që nderon Zotin (12,14 – 13,25)

Përfundimi për Letrën drejtuar Hebrenjve ofron një përzierje paralajmëruese dhe inkurajuese tani të njohur. Sidoqoftë, stresi këtu nuk është thjesht tek nevoja për të vazhduar me besim dhe për të marrë atë që Zoti ka premtuar. Plani i Zotit që ne të ‘marrim pjesë në shenjtërinë e tij’ (10) na vendos detyrimin për të qenë ‘të shenjtë’ në të tashmen (14). Kështu, implikimet morale të besimit të krishterë përcaktohen dhe shpjegohen nga autori. Në mënyrë negative, shembulli i Esavit përdoret për të paralajmëruar rrezikun e humbjes së hirit të Zotit (15-17). Pozitivisht, siguria e mrekullueshme se “po marrim një mbretëri që nuk

mund të tronditet” bëhet baza për një thirrje për mirënjohje dhe adhurim të pranueshëm (18-29). Kjo do të shprehet në llojin e stilit të bindur të jetës, të përshkruar në 13, 1-17.

Ata për të cilët u dërguan hebrenj për herë të parë inkurajohen të mbajnë mend udhëheqësit e tyre të mëparshëm dhe të imitojnë besimin e tyre (13, 7). Kjo më vonë përsëritet nga thirrja për t’u bindur udhëheqësve aktualë dhe ‘nënshtrimit të autoritetit të tyre’ (17). Midis këtyre thirrjeve, gjuha e sakrificës është rivendosur (8-16), për të nënvizuar edhe një herë unikitetin e vuajtjeve të Krishtit dhe pasojave të tij. Në vend që të ‘mbahen nën mësim të çuditshme’, ata do të qëndrojnë besnikë ndaj Jezusit. Ndërsa ata qëndrojnë të qëndrueshëm me të, ‘jashtë kampit’ të judaizmit, ata duhet të jenë të gatshëm të durojnë dis posttërsinë që ai lindi ‘dhe të vendosnin pamjet e tyre mbi city qytetin që do të vijë’. Feja e tyre nuk është të jenë të lidhur me çdo vend të shenjtë ose kult, por do të përfshijnë rrëfimin e Krishtit në botë dhe ndarjen e asaj që ata kanë me të tjerët.

Një kërkesë personale për lutje pasohet nga një lutje për lexuesit, duke i kërkuar Zotit që t’i pajisë ata – me gjithçka që është e mirë për të bërë vullnetin e tij (18-21). Pastaj, me një sfidë për të mbajtur me ‘fjalën e tij të nxitjes’ dhe premtimin e një vizite të mundshme, autori përfundon veprën e tij me disa përshëndetje të shkurtra (22-25).

12, 14-17 Një paralajmërim i fundit kundër dështimit Të jetosh në paqe me të gjithë njerëzit do të thotë, para së gjithash, ruajtja e harmonisë në bashkësinë e krishterë (krhs. 13, 1-3, 7, 16-17). Sfida e ndërlidhur është të jesh e shenjtë (fj. ‘Ndjek shenjtërinë’). Është e qartë nga v 10 se Zoti duhet të punojë në jetën tonë për të bërë të mundur që ne ‘të bëjmë pjesë në shenjtërinë e tij’ (krhs. 13, 20-21), por v 14 insiston që ne të kemi një pjesë për të luajtur. Ne duhet të kërkojmë atë shenjtëri praktike të jetës (gr. *hagiasmos*, ec shenjtërim ‘) që rrjedh nga një përkushtim i vërtetë për shërbimin e tij dhe bindje ndaj vullnetit të tij. Përveç kësaj shenjtërie askush nuk do ta shohë Zotin (d.m.th. të përjetojë jetën e përjetshme). Implikimet e v 14 janë dhënë në vargje në vijim.

15 të krishterët duhet të jenë vigjilentë për mirëqenien shpirtërore të të tjerëve në kishë, duke u kujdesur që askush të mos humbasë hirin e Zotit (fj. ‘Bie në sytë e hirit të Zotit ‘). Hiri i Zotit është gjithmonë i

disponueshëm – për të na ndihmuar në kohën tonë të nevojës '(4,16). Ata që nuk varen nga kjo dhe nuk i përgjigjen asaj, nuk do të hyjnë në mbretërinë e tij qiellore (krhs. 3, 12-14). Në të vërtetë, ata mund të bëhen një rrënjë e hidhur që shkakton telashe për tërë kongregacionin dhe ndot shumë. Imazhe të tilla kujtojnë Dt. 29,18, ku Moisiu paralajmëron për hidhërimin që mund të përhapet në të gjithë bashkësinë e popullit të Perëndisë nga një anëtar rebel.

16-17 Esavi veçohet si një shembull dramatik i dikujt që i ktheu shpinën hirit të Zotit dhe për një vakt të vetëm shiti të drejtat e tij të trashëgimisë si djali më i vjetër (Zan. 25, 29-34). Nuk ka dyshim se Esavi nuk ishte i përsipirtshëm, por Zanafilla nuk jep asnjë mendim se ai ishte seksualisht imoral (gr. *pornos*). Ky term mund të përdoret mjaft përgjithësisht, pa iu referuar Esavit, si pjesë e thirrjes së autorit për shenjtëri praktike (krhs. 13, 4). Përndryshe, ajo mund të përdoret në një mënyrë metaforike, për të përshkruar apostazinë e Esavit si një 'prostitucion' i marrëdhënies së tij me Perëndinë (krhs. Lp. 31,16; Gj. 2,17). Pas një refuzimi kaq të madh të hirit të Zotit, kur Esavi dëshironte të trashëgonte bekimin e djalit të parëlindur, ai u refuzua (Zan. 27, 30-40). Hebrejtë nuk përmendin asgjë në lidhje me mashtrimin e Jakobit, por nënkupton që Esavi nuk mund të ndërronte mendjen (lit. 'Ai nuk gjeti asnjë mundësi për pendim ') për shkak të apostazisë së tij të hershme.

12, 18-29 Duke iu përgjigjur thirrjes së Zotit, karakteristikisht, autori kthehet nga paralajmërimi në inkurajim, duke kujtuar lexuesit për privilegjet që janë të tyre me hirin e Zotit. Megjithatë, privilegje të tilla kërkojnë një përgjigje të vazhdueshme të besimit dhe bindjes. Kur Izraeli u mbloodh në Mt Sinai, për të dëgjuar zërin e Zotit, ishte një rast i tmerrshëm (18-21; krhs. Dal. 19), duke i shtyrë njerëzit të luten që asnjë fjalë tjetër të mos u thuhet atyre. Të krishterët, nga ana tjetër, kanë ardhur me besim në malin e Cionit, Jeruzalemin qiellor, ku Zoti është në mes të një kuvendi të gëzuar të engjëjve dhe shenjtorëve të përsosur të të gjithë brezave (22-24). Theksi këtu është te pranimi për shkak të Jezusit, ndërmjetësi i një besëlidhjeje të re dhe vdekja e tij shlyese. Kështu që ne nuk kemi asnjë arsye ta refuzojmë atë që flet ose të largohet nga ai që na paralajmëron nga parajsja (25-27). Siguria në lidhje me ndarjen në

mbretërinë e palëkundshme të Zotit duhet të na motivojë në një jetë mirënjohjeje dhe adhurimi të pranueshëm (28-29).

18-21 Izraelitët iu afruan Perëndisë pranë malit të Sinait për të dëgjuar kushtet e besëlidhjes së tij dhe për të zbuluar se çfarë do të thoshte t' i shërbente atij si një komb i shenjtë (Dal. 19, 5-6). Hebrenjve nxjerrin në pah tmerret fizike që ishin pjesë e asaj ngjarjeje. Por fenomeni kryesor dhe më domethënës ishte një fjalë që fliste me zë (Dal. 19, 16-24). Aq e mrekullueshme ishte kjo takim me Perëndinë sa që ata që e dëgjuan të flisnin lypnin që asnjë fjalë e mëtejshme mos t' u flitej atyre (Dalja 20, 18-19). Edhe Moisiu ndërmjetësi u drodh nga frika (krhs. Lp. 9,19).

22-24 Mali i Cionit, i cili mund të kuptohet si qëllimi përfundimtar i popullit të Perëndisë kur ata u larguan nga Egjipti, është pika në të cilën tashmë kanë ardhur të krishterët. Sidoqoftë, Jeruzalemi qiellor, qyteti i Zotit të gjallë, sesa çdo destinacion tokësor, është menduar (krhs. Gal. 4,26; Apok. 21, 2). Burra dhe gra besimi në kohën e DhV e prisnin me padurim këtë qytet (krhs. 11,10, 13-16), por ata që kanë ardhur tek Zoti përmes Jezu Krishtit (i njëjti folje është përdorur në 4,16; 7,25; 10,22; 11, 6) tani janë pjesë e asaj skene qiellore. Kjo është një mënyrë e gjallë për të thënë se ne kemi siguruar trashëgiminë e premtuar të përjetshme përmes besimit në Jezusin dhe veprën e tij. Në atë qytet qiellor janë mijëra e mijëra engjëj në mbledhje të gëzueshme, të bashkuar në festë me kishën e të parëlindurit, emrat e të cilëve janë shkruar në qiell. Këtu është një vizion i shoqërisë përfundimtare, të përfunduar të popullit të Perëndisë, të mbledhur rreth Krishtit në vendet qiellore (krhs. Efes. 2, 6-7; Apok. 7). Tani mund të gëzojmë anëtarësimin në atë kishë me besim. Nëse emrat tanë janë shkruar në listën e qytetit qiellor, ne një ditë do të gëzojmë të drejtat e plota të qytetarisë. Zoti është atje si gjykatësi i të gjithëve, duke sugjeruar që shqyrtimi ose gjykimi duhet të bëhet së pari (krhs. 9,27). Sidoqoftë, kjo kishë qiellore përbëhet nga shpirtrat e njerëzve të drejtë të bërë të përsosur, duke treguar se ato janë ato të bëra perfekte përherë nga një flijim i Jezu Krishtit (10,14). Si ndërmjetës i një besëlidhjeje të re, gjaku i tij i spërkatur siguron pastrim të plotë nga ndyrësia e mëkatit (9, 13-15; 10,22). Gjaku i Abelit bërtiti për hakmarrje (11, 4), por gjaku i Jezusit flet një fjalë më të mirë, duke na siguruar për falje dhe pranim. Të gjithë duhet të përballen me gjykimin e Perëndisë, por ata që besojnë në

fuqinë shlyese të vdekjes së Jezusit mund të presin për lirim dhe jetë përgjithmonë në prani të Zotit.

25-27 Shënimi i paralajmërimit këtu duket mjaft i mprehtë pas sigurimit të 22-24. Por çështja e autorit është se Zoti që foli në Sinai (i cili i paralajmëroi ata në tokë) vazhdon të na thërrasë nga Jeruzalemi qiellor (i cili na paralajmëron nga qielli). Asnjë dallim artificial nuk duhet të bëhet ndërmjet Zotit të DhV dhe Zotit të DhR! Meqenëse Zoti na flet me mirësjellje për falje dhe pranim përmes gjakut të Birit të tij, ne nuk duhet ta refuzojmë atë që flet. Nëse izraelitët nuk i shpëtuan dënimit të Zotit kur u larguan prej tij, aq më pak do të jemi ne (krhs. 2, 1-4)? Kur Perëndia foli nga Sinai, i gjithë mali u drodh dhunshëm (Dal. 19,18). Hg. 2, 6 premton që, kur të vijë koha për gjykimin përfundimtar dhe përfundimin e këtij rendi botëror, Zoti do të trondisë jo vetëm tokën, por edhe qiejt (26). E gjithë kjo që do të mbetet është ajo që nuk mund të tronditet (27), gjegjësisht mbretëria që Krishti ndan me ata që vazhdojnë të besojnë në të (28).

28-29 Përgjigjja e duhur ndaj ofertës së hirit të Perëndisë për një mbretëri që nuk mund të tronditet është të jemi mirënjohës. Një mirënjohje e tillë është baza dhe motivimi për adhurim të vërtetë dhe të pranueshëm. Folja greke këtu (*latreuein*) gjithashtu mund të përkthehet ‘të shërbejë’, siç është në 9,14. Adhurimi i krishterë nuk mund të kufizohet në lutje dhe lavdërim në një kontekst me xhemat. Si ch. 13 ilustron, ne duhet të adhurojmë ose t’i shërbejmë Perëndisë me besnikëri dhe bindje në çdo aspekt të jetës sonë (shënimi veçanërisht 13, 15-16; krhs. Rom. 12, 1). Sidoqoftë, autori insiston gjithashtu që adhurimi i pranueshëm karakterizohet me nderim dhe frikë dhe e mbështet sfidën e tij me një përshtet të Zotit si një zjarr që përpin. Kjo aludon për Lp. 4,24 (krhs. Lp. 9, 3; Is. 33,14), ku izraelitët u paralajmëruan të mos kënaqen me idhujtari, por të qëndrojnë besnikë ndaj Zotit dhe t’i shërbejnë ekskluzivisht, që të mos e provokojnë atë në zemërim. Siguria e hirit të Zotit kurrë nuk duhet të na verbojë drejt së vërtetës se një gjykim i tmerrshëm pret apostatin.

13, 1-17 **Adhurimi dhe jeta e përditshme**

Lexuesit janë të sfiduar të vazhdojnë me llojin e shprehjeve praktike të dashurisë dhe besimit të durueshëm të lavdëruar më parë (psl. 6, 10-12; 10, 32-36). Në vazhdim nga 12, 28-29, fragmenti sugjeron që një dimension i rëndësishëm për adhurimin tonë është duke u shërbyer të tjerëve në mënyrën që Zoti drejton (16). Sidoqoftë, është gjithashtu e vërtetë që ne i shërbejmë Zotit duke i ofruar lavdërime përmes Jezu Krishtit, në çdo fushë të jetës sonë (15). Kur autori kthehet përsëri për të treguar sesi përmbush krishterimi dhe zëvendëson mënyrën e adhurimit të lidhur me tendën e shenjtë (10-14), bëhet e qartë se mënyrat tradicionale të të menduarit për ‘fenë’ duhet të shndërrohen rrënjësisht në dritën e ungjillit.

1-8 Ne i shërbejmë Zotit duke i dashur besimtarët e tjerë si vëllezër, duke argëtuar të huaj (një shërbim i cili shpërblehet ndonjëherë në mënyra befasese, si në Zan 18 – 19), duke kujtuar ata në burg ose ata që keqtrajtohen sikur ndajnë përvojat e tyre, duke e përkrahur martesën dhe shmangia e imoralitetit seksual. Zoti është gjithashtu i nderuar nga ata që mbajnë të lirë nga dashuria për para dhe janë të kënaqur me ato që kanë. Sekret i një kënaqësie të tillë është të mësosh t’i besosh Zotit për atë që nevojitet (siç tregojnë citatat nga Lp. 31, 6 dhe Ps. 118, 6-7). Lexuesit gjithashtu inkurajohen të kënaqin Zotin duke kujtuar stilin e jetës së atyre udhëheqësve që së pari u sollën atyre ungjillin dhe duke imituar besimin e tyre. Udhëheqësit vijnë dhe shkojnë, por Jezu Krishti, të cilit ata i besuan dhe e ndoqën, është i njëjti sot siç ishte dje. Ai gjithashtu do të mbetet i njëjtë përgjithmonë (krhs. 1, 8-12), themeli i fundit për besimin dhe bindjen e krishterë. Kjo shprehje dëshmon gjithashtu për hyjninë e Jezusit, sepse vetë Perëndia tha: unë isha, unë jam dhe unë do të jem – i Përrjetshmi (shih edhe Apok 1,17; 2,8: 22,13).

9-10 Një shënim negativ është i goditur me paralajmërimin për të mos u përhapur nga të gjitha llojet e mësimëve të çuditshme. Autori i referohet vetëm posaçërisht ushqimeve ceremoniale të cilat nuk kanë asnjë vlerë për ata që i hanë ato. Disa ushqime, dhe ndoshta një lloj vakti ritual, po u paraqiteshin lexuesve si të dobishëm për ushqimin e jetës së tyre shpirtërore. Megjithatë, është me hirin e Zotit dhe jo rregullat në lidhje me ushqimin, zemrat tona duhet të forcohen (krhs. Rom. 14,17; 1 Kor. 8, 8;

Kol. 2,16, 20-23). Ligjet e ushqimit janë ndër rregulloret e jashtme', të cilat tani tejkalohen nga vepra e Krishtit (9,10). Me insistimin që kemi një altar (altari është metonim për flijim), autori kthehet në modelin e argumentit që mbizotëroi në kapitujt qendror të këtij libri, priftëria e lartë, sakrificat dhe shenjtërorja e DhV gjejnë përmbushjen e tyre në personin dhe punën e Jezu Krishtit. Altari është një tjetër term kulturor, i përdorur në një mënyrë të thjeshtë dhe figurative për flijimin e Krishtit. Ata priftërinj çifutë që shërbejnë në tendën e shenjtë dhe që janë të autorizuar të përfitojnë nga flijimet e tij (p.sh. Lev 7, 5-6; Nu. 18, 9-10), nuk kanë të drejtë të hanë nga altari i besëlidhjes së re. Ata, së bashku me këdo tjetër që i është bashkuar asaj mënyre të adhurimit, po ndjekin 'hijen' në vend të realitetit (8, 5; 10, 1). Autori i Letrës drejtuar Hebrenjve nuk nxjerr këtu konkluzionin se të krishterët, qoftë edhe në mënyrë metaforike, mund të 'hanë' nga 'altari i tyre', ose të përfitojnë në mënyrë sakramentale nga sakrificat e një herë e përgjithmonë e Krishtit. Është e jashtëzakonshme që nuk ka trajtim të Darkës së Zotit në këtë kontekst, madje edhe në nivelin e korrigjimit të pikëpamjeve të rreme për vaktin e komunitetit.

11-14 Një reflektim i mëtejshëm mbi ritualin e Ditës së Pajtitimit e çon autorin në një vëzhgim domethënës, kufomat e viktimave të flijimit u dogjën jashtë kampit (Lev. 16,27). Të largohesh nga zona ku izraelitët ishin fushuar në shkretëtirë, madje edhe për këtë detyrë të shenjtë, e bënë një person të papastër dhe kërkoi një rite pastrimi përpara se kampi të mund ta pranohet (Lev. 16,28). Kështu që, kur Jezusi vuajti jashtë portës së qytetit të Jeruzalemit, flijimi i tij ishte e papastër dhe e pabesueshme sipas atyre traditave! Megjithatë, në mënyrë paradoksale, është sakrificat e tij që e bën popullin të shenjtë nën besëlidhjen e re (12; krhs. 10,10). Vdekja e Jezusit shënon fundin e një mënyre të tërë të menduarit për fenë dhe adhurimin. Të krishterët që janë pastruar dhe shenjtëruar para Zotit me sakrificën e Krishtit nuk duhet të bëjnë më strehim në vendet e shenjta dhe në aktivitete rituale, por duhet të shkojnë tek ai jashtë kampit, duke mbajtur kështu poshtërimin që lindi (13; ef. 12, 2-4). Për lexuesit e parë, kjo do të thoshte të largohet me vendosmëri nga judaizmi dhe të identifikohet me atë që vlerësohej si i mallkuar për shkak të mënyrës së vdekjes së tij (krhs. Gal. 3,13). Vendi i shërbimit ose adhurimit të krishterë është papastërtia e botës, ku ka mosbesim dhe përndjekje! Sidoqoftë

askund në këtë botë nuk do të zbulojmë shpresat e përmbushura sepse unë jam duke kërkuar qytetin që do të vijë (14; shënime në krhs. 4, 3-5; 12, 22-24).

15-17 Pjesa përfundon me dy shpjegime të mëtutjeshme se çfarë do të thotë adhurimi nën besëlidhjen e re. Përmes Jezusit, të krishterët vazhdimisht i kushtojnë Perëndisë një flijim lavdërimi. Në gjuhë të huazuar nga Ho. 14, 2 (LXX) kjo flijim përshkruhet si fryt i buzëve që rrëfejnë emrin e tij. Me fjalë të tjera, është një flijim i përbërë nga lëvdata, duke e njohur publikisht emrin ose karakterin e Zotit. Kjo mund të ndodhë kur të krishterët takohen së bashku për të inkurajuar njeri-tjetrin (krhs. 10, 24-25), ose kur ata rrëfejnë Krishtin para jobesimtarëve në botë. Të bësh mirë dhe të ndash me të tjerët është gjithashtu adhurim i pranueshëm, sepse me sakrifica të tilla Zoti është i kënaqur (krhs. Jak. 1, 26-27). Flijime të tilla nuk mund të konsiderohen si kultivues i mirësisë së Zotit, pasi adhurimi i krishterë është menduar të jetë një shprehje mirënjohjeje për dashurinë që ai së pari na tregoi (krhs. 12,28). Edhe pse autori është i shqetësuar padyshim për shprehjet praktike të shoqërisë midis besimtarëve (krhs. 10, 32-34; 13, 1-3), ekzistojnë gjithashtu shumë mundësi për t'u shërbyer nevojave të atyre që janë jashtë shoqërisë kristiane. Në vend që t'u kthehen mënyrave hebraike të të menduarit ose të ndikohen nga mësimet e çuditshme nga burime të tjera, lexuesve u kërkohet të binden udhëheqësit e tyre aktual dhe t'i nënshtrohen autoritetit të tyre (17). Ata duhet ta bëjnë këtë duke njohur përgjegjësinë e veçantë të udhëheqësve të krishterë dhe nevojën për t'i inkurajuar ata në rolin e tyre të dhënë nga Zoti.

13, 18-25 **Mesazhe personale dhe bekim i fundit**

Për herë të parë autori flet për veten e tij në vetën e parë njëjës, duke treguar shembullin e tij si drejtues dhe duke u kërkuar lexuesve të lutën që ai të jetë në gjendje t'i vizitojë ata përsëri së shpejti (18-19). Shënimi i kënaqjes së Zotit tingëllon edhe një herë në parashikimin përfundimtar (20-21). Fokusi është së pari në atë që Zoti i Paqes ka bërë për të kthyer nga të vdekurit Zotin tonë Jezus, atë Bari të madh të deleve (ef. 1 Pjet. 2,25; 5, 4). Zoti që lartësoi Jezusin është ai që mbetet përgjithmonë si udhëheqësi dhe udhëheqësi i fundit i kopesë së Zotit (krhs. Vs 7-8).

Ringjallja e Jezusit konfirmon që gjaku i tij ishte i efektshëm në krijimin e besëlidhjes së përvetshme me anë të së cilës ne e provojmë paqen e Perëndisë dhe ndajmë në mbretërinë e tij. Kështu që ne mund t'i kërkojmë Perëndisë me siguri që të na pajisë me gjithçka të mirë për të bërë vullnetin e tij dhe varet nga kjo ai të punojë tek ne atë që i pëlqen, përmes Jezu Krishtit. Adhurimi i pranueshëm në të gjitha dimensionet e tij mund të ofrohet vetëm përmes Krishtit.

Autori ka pranuar më parë se ai ka gjëra për të thënë që janë 'vështirë të shpjegohen' (5,11) dhe ai tani i nxit lexuesit e tij të mbajnë me atë që ka shkruar (22). Duke marrë parasysh gjerësinë e temave të tij, ai është shprehur vetëm shkurt, dhe puna e tij është në thelb një fjalë këshilluese për inkurajimin e tyre. Lajmet për lëshimin e Timoteut sugjerojnë se ata së shpejti mund të jenë në gjendje t'i vizitojnë lexuesit së bashku (23). Ky varg tregon se autori ndoshta ishte i lidhur në një farë mënyre me Palin dhe ekipin e tij misionar, megjithëse nuk ka asnjë bazë të vërtetë për traditën që e identifikon atë me apostullin.

v. Ju duhet ta dini se vëllai ynë Timoteu u lirua nga burgu. Do të jetë në Efes ku ishte peshkop, para se Gjoni të vinte në vitin 66.

Autori bashkohet me përshëndetjet e tij të fundit me ata nga Italia, duke nënkuptuar se ai ishte në shoqërinë e të krishterëve italianë, mbase në ndonjë vend tjetër, duke dëshiruar të inkurajojë bashkëbesimtarët të kthehen në shtëpi. Mundësisht ata që ishin dëbuar nga Roma me dekret të Klaudit (shih Veprat 18,1).

Hiri qoftë me ju është një formë konvencionale e lamtumirës me shkronjat e DhR (p.sh. Rom. 16,20; 2 Kor. 13,13) por është veçanërisht i përshtatshëm për Letrën drejtuar Hebrenjve, me theksin e tij të vazhdueshëm mbi hirin e Perëndisë të treguar tek ne nëpërmjet Zotit Jezu Krishti.